

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ
การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ETHICAL BEHAVIORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS
AFFECTING THE ADMINISTRATIVE QUALITY OF THE
BUDDHIST WAY SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 9

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ
การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 9

พรรณประภา ใจดี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

หัวข้อวิทยานิพนธ์

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ
การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถึพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 9

Ethical Behaviors of School Administrators Affecting the Administrative
Quality of the Buddhist Way Schools under the Secondary Educational
Service Area Office 9

ชื่อ - นามสกุล

นางสาวพรรณประภา ใจดี

สาขาวิชา

เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปริญญา มีสุข, ค.ศ.

ปีการศึกษา

2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งอรุณ รุ่งอรุณรัตน์, ปร.ค.)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์, ค.ศ.)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ต้องลักษณ์ บุญธรรม, ปร.ค.)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปริญญา มีสุข, ค.ศ.)

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี อนุมัติวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุทธิพร บุญส่ง, ศษ.ค.)

วันที่ 29 เดือน เมษายน พ.ศ. 2560

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
ชื่อ – นามสกุล	นางสาวพรรณประภา ใจดี
สาขาวิชา	เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปริญญา มีสุข, ค.ศ.
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา 2) ระดับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา และ 3) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

ตัวอย่างในการวิจัย คือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 280 คน ที่ได้จากการคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*power เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ จำนวน 60 ข้อ ที่มีข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.962 และ 0.968 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และ 3) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ เรียงตามลำดับ ได้แก่ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองงาน พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองคน และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองตน ร่วมกันพยากรณ์คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ได้ร้อยละ 42.10

คำสำคัญ: พฤติกรรมเชิงจริยธรรม คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

Thesis Title	Ethical Behaviors of School Administrators Affecting the Administrative Quality of the Buddhist Way Schools under the Secondary Educational Service Area Office 9
Name – Surname	Miss Phanprapa Jaidee
Program	Educational Administration Technology
Thesis Adviser	Assistant Professor Parinya Meesuk, Ph.D.
Academic Year	2016

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the levels of the ethical behaviors of the school administrators classified by school size, 2) to study the levels of the administrative quality of the Buddhist way schools classified by school size, and 3) to study the ethical behaviors of school administrators affecting the administrative quality of the Buddhist way schools.

The samples were 280 school administrators and teachers under the Secondary Educational Service Area Office 9. The participants were selected through the G*power and classified by school size. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire consisted of sixty items on ethical behaviors of the school administrators and the administrative quality of the Buddhist way schools. The reliability values of the questionnaire were 0.962 and 0.968, respectively. The data were statistically analyzed by using percentage (%), arithmetic mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), correlation analysis, and the multiple regression.

The results revealed as follows: 1) The ethical behaviors of the school administrators as a whole and in each particular aspect were at a high level. 2) The administrative quality of the Buddhist way schools as a whole and in each particular aspect were at a high level. 3) The ethical behaviors of school administrators affecting the administrative quality of the Buddhist way school were working ethical behaviors, management ethical behaviors and personal ethical behaviors, respectively. These ethical behaviors could predict the administrative quality of the Buddhist way schools by 42.10%.

Keywords: ethical behaviors, administrative quality of the buddhist way school

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้โดยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปริญญา มิสุข ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทุกขั้นตอนจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งอรุณ รังรองรัตน์ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณี หงษ์ศิริวัฒน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ต้องลักษณ์ บุญธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการ ที่กรุณาชี้แนะเพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดผลในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ในความเมตตากรุณาที่ได้รับเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย 5 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ต้องลักษณ์ บุญธรรม อาจารย์บรรเลง สระมูล ผู้อำนวยการอุบลวรรณ ขำขจร คุรุณงนุช สวัสดิผล และ ครูเอกชัย สุขเคหา ที่ให้ความเมตตาตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์สามารถวิเคราะห์ผลวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี ตลอดจนผู้บริหารและคณะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ทั้ง 8 แห่ง ที่ให้ความร่วมมือตอบและเก็บรวบรวมแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ด้วยความสำเร็จและความภาคภูมิใจอันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นผลมาจากกำลังใจได้จากครอบครัว พี่ๆ เพื่อนๆ โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5 ที่เป็นกำลังใจและให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย รวมไปถึงขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการติดต่อหน่วยงานราชการต่างๆ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจคุณประโยชน์ใดๆ ที่เป็นกุศลอันเกิดจากผลของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ข้าพเจ้าขอมอบให้แก่ทุกๆ ท่านที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

พรรณประภา ใจดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(3)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(4)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(9)
สารบัญภาพ.....	(12)
บทที่ 1 บทนำ.....	13
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	13
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	16
1.3 คำถามการวิจัย.....	17
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	17
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	17
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	19
1.7 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	21
1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	21
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
2.1 โรงเรียนวิถีพุทธ.....	23
2.2 คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ.....	46
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา.....	53
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	82
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	82
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	83
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	87
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย.....	90
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานะภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	91
4.3 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.....	93
4.4 ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.....	98
4.5 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา.....	105
4.6 ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา.....	106
4.7 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการ บริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.....	107
4.8 ผลการวิเคราะห์ผลคดของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9.....	109
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	112
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	113
5.2 อภิปรายผล.....	114
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	118
บรรณานุกรม.....	120
ภาคผนวก.....	127
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	128
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และ หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บข้อมูล.....	130

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	139
ภาคผนวก ง ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	148
ประวัติผู้เขียน.....	157

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ตัวชี้วัดด้านปัจจัย (Input).....	56
ตารางที่ 2.2 ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process).....	39
ตารางที่ 2.3 ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output).....	41
ตารางที่ 2.4 ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact).....	42
ตารางที่ 3.1 กรอบการสุ่มตัวอย่าง.....	83
ตารางที่ 4.1 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ.....	92
ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม.....	94
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองตน.....	94
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองคน.....	96
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองงาน.....	97
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม.....	98
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นเตรียมการ.....	99
ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการดำเนินการ จัดสภาพและองค์ประกอบ.....	100

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการดำเนินการพัฒนา ตามระบบไตรสิกขา.....	101
ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียน วิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการดูแล สนับสนุนใกล้ชิด.....	102
ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียน วิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการ ปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง.....	103
ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียน วิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการ ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน.....	104
ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา.....	105
ตารางที่ 4.14 ตรวจสอบค่าความแปรปรวน (ANOVA) ระหว่างกลุ่ม (Between Groups) และภายในกลุ่ม (Within Groups) ของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.....	106
ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียน วิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยจำแนก ตามขนาดสถานศึกษา.....	106
ตารางที่ 4.16 ตรวจสอบค่าความแปรปรวน (ANOVA) ระหว่างกลุ่ม (Between Groups) และ ภายในกลุ่ม (Within Groups) ของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.....	107

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา กับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9	108
ตารางที่ 4.18 ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน	109
ตารางที่ 4.19 ตรวจสอบจากค่าความคงทนของการยอมรับ (tolerance)	109
ตารางที่ 4.20 ค่าสมการการถดถอยพหุคูณพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9	110

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	21
ภาพที่ 2.1 คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ.....	48

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555–2559) กล่าวถึงประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมภูมิปัญญา และการเรียนและสังคม สมานฉันท์และเอื้ออาทรกัน ตลอดจนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ที่มีหลักการสำคัญ 6 ประการ ซึ่งหนึ่งในหลักการสำคัญ คือ การยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งมีจริยธรรมและคุณธรรมควบคู่ไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, น. 4) รัฐบาลจึงได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จึงได้กำหนดนโยบายพื้นฐานเพื่อความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และฉบับที่ 12 ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 6 ว่าด้วยเรื่อง “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อุดมด้วยความรู้และคุณธรรม พร้อมทั้งมี จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีร่างกาย มีสุขภาพอนามัย มีความคิด มีความรู้ มีทักษะที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีความศรัทธาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือกล่าวโดยย่อว่า “มีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของสังคม มีสมรรถนะสำคัญของศตวรรษที่ 21 และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข” (การปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21, 2557)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) และฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) ดังกล่าว การจัดการศึกษาในประเทศจึงได้มี โรงเรียนวิถีพุทธเกิดขึ้น ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประชุมถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคล เพื่อนำเด็กและเยาวชนไทยก้าวทัน

ความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โรงเรียนวิถิปุทธ จึงเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้ขอสรุปของโรงเรียนวิถิปุทธ ดังนี้ โรงเรียนวิถิปุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ มีการจัดรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธมีจุดเน้น คือ โรงเรียนพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” อันเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในโลกปัจจุบัน จากความสำคัญของโรงเรียนวิถิปุทธ กระทรวงศึกษาธิการจึงเริ่มมีแนวคิดการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ.2545 และมีพิธีเปิดโครงการในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2546 ณ พุทธมณฑล โดยสมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ เป็นประธานในพิธี ซึ่งเริ่มแรกมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 89 โรงเรียน จากสถานศึกษาทุกสังกัด ต่อมาสถานศึกษาสมัครเข้าร่วมโครงการมากขึ้น จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ.2560 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการถึง 22,750 โรงเรียน (แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ, 2546)

เมื่อเริ่มดำเนินโครงการได้พบปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านการจัดการวิถิปุทธสู่การเรียนรู้ ปัญหาด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิปุทธ และปัญหาด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา (ลภากัทร พลสิทธิ์, 2551, น. 69) รวมทั้งปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธในด้านอื่นๆ ที่อยู่ในระดับปานกลางทุกด้านเช่นกัน (วิชัย ม่วงจิน, 2551, น. 104)

สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อเกิดการเรียนรู้ เป็นคนดี คนเก่ง และมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นผลมาจากความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน ซึ่งการบริหารจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติหลายประการ คือ มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรมและมีลักษณะที่ดี ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ คือ พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การสร้างคุณธรรมเพื่อใช้ในการบริหารเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร ที่จะทำให้สามารถดำเนินงานไปด้วยความราบรื่นและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ สอดคล้องกับ ธวัชชัย ขวงคำ (2552, น. 124) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 พบว่า คุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

แต่อย่างไรก็ตามในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทยนับวันจะมีความซับซ้อนวิกฤตและรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเชิงตลาด การแข่งขันแบบเสรี การเร่งรีบและการกระตุ้นในลักษณะ บริโภคนิยมผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โครงสร้างสังคมอ่อนแอ ศาสนา ห่างเหินและถูกปฏิเสธ มนุษย์มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมั่นหม่อม ต่อศีลธรรมอันดีงาม มีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น ผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษาจึงควรมี แนวทางปฏิบัติที่อยู่ในกรอบของคุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ ประพฤติในทางที่ถูกที่ควร และเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกมีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การ ปฏิบัติงานดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิเชียร บุญกล้า, 2550, น. 1)

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 มาตรา 79 ระบุไว้ว่า ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม ในอันที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความก้าวหน้าแก่ราชการ การบริหารจัดการการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเกิดผลทั้งงานที่รับผิดชอบและได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้ทั้ง ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน นอกจากนี้มาตรา 80 ยังระบุให้มีการพัฒนาข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่ เหมาะสมก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง หรือเลื่อนชั้นวิทยฐานะ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547, น. 30)

จากสภาพปัจจุบันที่พบว่า บุคลากรทางการศึกษาใช้วุฒิการศึกษาปลอม เพื่อผลประโยชน์ ของตน อีกทั้งข่าวเกี่ยวกับการทุจริตและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษา (ไทยรัฐ, 2560) แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมการบริหารที่ สำคัญมากกับสถานศึกษาทุกขนาด เพราะการปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาจะช่วยสร้างศรัทธา การยอมรับนับถือแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งยังสามารถจูงใจให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ จนเกิดความสามัคคี รักใคร่ ประองคอง ผู้บริหารที่ดีควรตระหนักเสมอว่า การบริหารงานนั้นนอกจากต้องมีหลักการทำงานที่ จะต้องยึดกฎระเบียบของทางราชการแล้วยังต้องมีคุณธรรมในการครองตน ครองคน และครองงาน ตามสภาพและวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ด้วย (อาคม มากมีทรัพย์, 2557, บทนำ) โรงเรียนที่ประสบ ผลสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น นอกจากจะเกิดกับตัวครู นักเรียน วิธีการสอนแล้ว ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหาร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้

ประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเปรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติต่างๆ เช่น มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจริยธรรมที่งดงามจะต้องยึดมั่นในระเบียบคณาภิธาน ว่าด้วยจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติตามข้อบังคับคณาภิธาน ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (สลิทธิพิชญ์ ชูชาติ, 2556, น. 2)

จากงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีต พบว่า มีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพการจัดการศึกษา และคุณภาพการบริหารงานจำแนกตามขนาดสถานศึกษา เพื่อหาความเหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน เช่น งานวิจัยของ เพียรพันธุ์ กิจพาณิชย์เจริญ (2552, น. 134) พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน อีกทั้งงานวิจัยของ ปาริชาติ สติภา; ภูวดล จุลสุคนธ์ และ ฐาปนกรณ์ แก้วเงิน (2552, น. 263) พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ด้านการคัดเลือกบุคลากร แตกต่างกัน และงานวิจัยของ สุวีพร โพธิ์ภักดี (2558, น. 52) ศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน โดยรวมมีทัศนะต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน โดยครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีทัศนะต่อสมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุให้เกิดประเด็นคำถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัย เรื่อง พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

1.2.2 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

1.2.3 เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

1.3 คำถามการวิจัย

จากสภาพปัญหาในการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามในการวิจัย ดังนี้

1.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษาหรือไม่

1.3.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ โรงเรียนแตกต่างกันตามขนาดสถานศึกษาหรือไม่

1.3.3 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านใดส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธมากที่สุด และส่งผลอย่างไร

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา

1.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ โรงเรียนแตกต่างกันตามขนาดสถานศึกษา

1.4.3 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในทางบวก

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.5.1.1 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการครองตน

2) ด้านการครองคน

3) ด้านการครองงาน

1.5.1.2 คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ชั้นเตรียมการ
- 2) ชั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ
- 3) ชั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา
- 4) ชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด
- 5) ชั้นปรับปรุง พัฒนาต่อเนื่อง
- 6) ชั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินการ

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.5.2.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 9 จำนวน 50 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 178 คน และครูจำนวน 2,686 คน รวมทั้งสิ้น 2,864 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 9, 2558)

1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*power 3.1.9.2 ด้วยขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.25 โอกาสของความคลาดเคลื่อน (Error Prob) เท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ เท่ากับ 0.95 จำนวนตัวแปรทำนาย 4 ตัว กำหนดขนาดที่เหมาะสมได้เท่ากับ 280 คน ประกอบด้วย ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 280 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (2 Stage Sampling) ขั้นตอนแรก ทำการแบ่งโรงเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ตามเกณฑ์ขนาดที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จากนั้นในขั้นที่ 2 จึงทำการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลากเลือกเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 70 คน คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ได้แก่ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย ขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย และโรงเรียนคงทองวิทยา ขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนด่านช้างวิทยา และโรงเรียนบางลี่วิทยา ขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนวังห้วยราษฎร์สามัคคี โรงเรียนบางหลวงวิทยา และโรงเรียนบางแม่หม้ายรัฐราษฎร์รังสฤษดิ์ จากนั้นสุ่มเลือกผู้บริหารและครู จากทั้ง 4 กลุ่มๆ ละ 70 คน

1.5.2.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 9 ในปีการศึกษา 2558

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันของการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ดังนี้

1.6.1 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การแสดงออกทางวาจา และท่าทางต่างๆ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.6.1.1 การครองตน หมายถึง การกระทำ การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่แสดงออกให้ผู้ร่วมงานสามารถสังเกตเห็นได้ในเรื่องกิริยา ท่าทาง วาจาที่ควรปฏิบัติ หรือควรละเว้น ซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา รวมไปถึงการมีวินัยต่อตนเอง หมั่นพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

1.6.1.2 การครองคน หมายถึง การปฏิบัติสัมพันธ์ต่อผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา รวมถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์

1.6.1.3 การครองงาน หมายถึง การกระทำ การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่แสดงออกให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และองค์กร บนพื้นฐานของหลักธรรมทางพุทธศาสนา

1.6.2 คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ หมายถึง ขั้นตอนการพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1.6.2.1 ขั้นเตรียมการ หมายถึง ระยะเวลากำหนดพฤติกรรม เพื่อสร้างความพร้อมในการดำเนินการพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้แก่

- 1) การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่างๆ
- 2) การเตรียมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และ

ชุมชนให้มีความตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น และสร้างเข้าใจ เกี่ยวกับทิศทางการพัฒนา
โรงเรียนวิถีพุทธ

3) การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้น หรือวิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจนทั้งใน
ระยะยาวในธรรมนูญสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการรายปี

1.6.2.2 ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ หมายถึง ระยะเวลาสร้าง
กิจกรรมในการดำเนินการจัดปัจจัยต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน อันประกอบด้วยทางกายภาพและ
องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักปัญญาวิถี
ธรรม 4 ประการ

1.6.2.3 ขั้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา หมายถึง ระยะเวลาสร้าง
กิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียน และบุคลากรตามหลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ให้นำ
ไปสู่ “การกิน อยู่ คู่ พังให้เป็น”

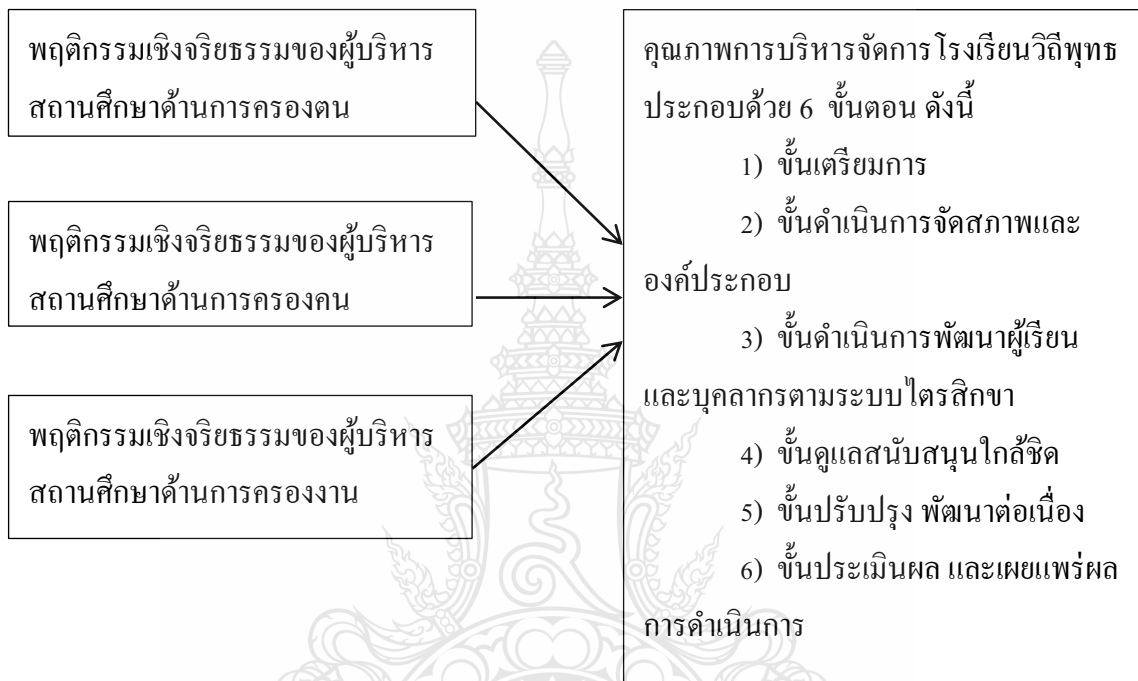
1.6.2.4 ขั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด หมายถึง ระยะเวลาติดตาม ประเมินผล และ
สนับสนุน เพื่อส่งเสริมให้มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและราบรื่น โดยยึดหลักความเป็น
กัลยาณมิตรต่อกัน

1.6.2.5 ขั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง หมายถึง ระยะเวลากำหนดกิจกรรมเพื่อ
ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นอย่างต่อเนื่อง

1.6.2.6 ขั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน หมายถึง ระยะเวลาที่จะมีแจ้ง
ให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่งๆ หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลไปเป็น
พื้นฐานในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่าจะเกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้
เป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 9 ได้นำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 9 โดยเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

- 2.1 โรงเรียนวิถิพุทธ 8
  - 2.1.1 ความเป็นมาของโรงเรียนวิถิพุทธ
  - 2.1.2 ความสำคัญของโรงเรียนวิถิพุทธ
  - 2.1.3 ความหมายของโรงเรียนวิถิพุทธ
  - 2.1.4 หลักธรรมสำคัญสู่กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
  - 2.1.5 ลักษณะและรูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ
  - 2.1.6 ประโยชน์ของคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ
  - 2.1.7 ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
- 2.2 คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
  - 2.2.1 ชั้นเตรียมการ
  - 2.2.2 ชั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ
  - 2.2.3 ชั้นดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา
  - 2.2.4 ชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด
  - 2.2.5 ชั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง
  - 2.2.6 ชั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
  - 2.3.1 แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 2.4.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 2.4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

2.1 โรงเรียนวิถีพุทธ

จากการศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้วิจัยสามารถแบ่งเนื้อหาต่างๆ ออกเป็นหัวข้อต่อไปนี

2.1.1 ความเป็นมาของโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธเกิดขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ.2545 ซึ่งเป็น 1 ใน 5 โครงการโรงเรียนรูปแบบใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนในกำกับของรัฐ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนใช้ ICT แห่งการเรียนรู้ และโครงการนำร่องสรรหา พัฒนา ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ เมื่อริเริ่มโครงการโรงเรียนวิถีพุทธได้ศึกษาแนวทางของ 3 โรงเรียนที่ได้นำหลักพุทธศาสนาเป็นหลักในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนทอสี โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสยามสามไตร) และได้เชิญบุคลากรทั้ง 3 โรงเรียนมาร่วมเป็นคณะทำงาน มีพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2547) เป็นประธาน รวมเรียกชื่อว่า โรงเรียนจัดการศึกษาแนวพุทธ หรือ “โรงเรียนวิถีพุทธ” นับแต่นั้นมา คณะทำงานนี้มีการประชุมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน ต่อมาได้มีการเปิดรับโรงเรียนวิถีพุทธรุ่นแรกของโครงการด้วยการประกาศรับสมัคร และมีโรงเรียนเข้าร่วม จำนวน 89 โรงเรียน เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2544 มหาเถรสมาคมได้มีมติมอบหมายให้ พระธรรม วรมณี เลขานุการแม่กองทัพบกธรรมสนามหลวง และ พระเทพโสภณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้แทนไปพิจารณาสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำลังประกาศใช้ในขณะนั้น ผลการเจรจากับกรมวิชาการในสมัยนั้น ปรากฏว่ากระทรวงศึกษาธิการพร้อมที่จะประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2544 ซึ่งในหลักสูตรนี้มีเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

มาตรฐาน ส1.1 เข้าใจในประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนาเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส1.3 ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

เพื่อช่วยให้โรงเรียนทั่วประเทศมีรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นแบบเดียวกัน โดยไม่มีการบิดเบือนหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา พระเทพโสภณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ

รายละเอียด สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำ
รายละเอียดสาระการเรียนรู้ แกนกลางพระพุทธศาสนาสำหรับโรงเรียนทั่วประเทศ กระทรวง
ศึกษาธิการจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว ได้แก่ พระเทพโสภณเป็นประธาน กรรมการ 63 รูป/คน
เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2545 เหตุที่ทำให้มีการพูดถึงโรงเรียนวิถิปุทธ คือ การสอนวิชาพระพุทธ
ศาสนาให้ได้ผลนั้นจะต้องนำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตจริง เพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
ที่สำคัญ คือ ต้องนิมนต์พระมาสอนในโรงเรียน เพื่อเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน
ด้วยการสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น

คณะกรรมการชุดนี้จึงจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางพระพุทธศาสนา และจัดพิมพ์
เป็นหนังสือเรื่อง “การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544” สำเร็จเรียบร้อยพร้อม
เสนอในที่ประชุมเรื่อง หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา : หัวใจปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ
ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2544
พระเทพโสภณในฐานะประธานกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เป็น
ผู้รายงานรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต่อนายกรัฐมนตรี ผลการประชุมครั้งนี้สรุปได้
3 ประการ ดังนี้

1. นายกรัฐมนตรีเห็นชอบต่อรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
2. นายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มี 1 หน่วยกิต
3. ให้โรงเรียนวิถิปุทธนำร่องจังหวัดละ 2 โรงเรียน ในปี 2546

ดังนั้น โรงเรียนวิถิปุทธจึงเกิดจากกระทรวงศึกษาธิการ ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์
ที่สมบูรณ์ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีคุณสมบัติ
ของการเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้มี
ความชัดเจนขึ้น และจากพื้นฐานเดิมของสังคมไทยที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา กระทรวง
ศึกษาธิการจึงมีแนวคิดที่จะนำเอาหลักพระพุทธศาสนาเป็นแก่นในการพัฒนาเด็กไทย “โรงเรียนวิถิ
พุทธ” อันเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป โรงเรียนวิถิปุทธ จึงเป็นหนึ่ง
ในรูปแบบใหม่ที่จะช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย ให้สามารถพัฒนาตามศักยภาพคือ เป็นคนดี คนเก่ง
ของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการเรียกโรงเรียนที่สอนเน้น
พระพุทธศาสนาว่า “โรงเรียนวิถิปุทธ” ซึ่งมีการระดมผู้ทรงคุณวุฒิจัดทำเอกสาร “แนวทางการ
ดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ” และเปิดรับสมัครโรงเรียนนำร่อง เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ รุ่นที่ 1
เมื่อปี พ.ศ.2546 จำนวน 89 โรงเรียน (ดวงธิดา ฟูตระกูล, 2554, น. 13-14) และปัจจุบันในปี 2558 มี

โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 22,750 โรงเรียน แบ่งออกเป็นระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 โรงเรียนวิถีพุทธ ระดับที่ 2 โรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ และ ระดับที่ 3 โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน

2.1.2 ความสำคัญของโรงเรียนวิถีพุทธ

จากหลักธรรม คือ สีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นกระบวนการจัดการศึกษาแบบพุทธ นำไปสู่การปฏิบัติจริงตามแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างชัดเจน โดยให้มีรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดีที่สุด พร้อมกับสร้างสรรค์สภาพดำเนินงานที่ส่งให้ผู้เกี่ยวข้องกับทุกส่วนมีความสุขและได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่พึ่งพาอาศัยกัน พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2548, น. 33) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งสรุปได้ความ โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภาวนา 4 คือ

1. พัฒนาการทางกาย (กายภาวนา)
2. พัฒนาการทางสังคม (ศีลภาวนา)
3. พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา)
4. พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา)

ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้านนี้จะเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ด้วยเหตุผลจากการศึกษาวิชาชีวะและพัฒนาทางปัญญา ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาการจะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง จากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัยและจรรยาบรรณจะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดีและจากการบริหารจิตให้มีสติ สมาธิ และคุณธรรมอื่นๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนที่มีความสุข สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 15) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของโรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่า เมื่อโรงเรียนได้รับการพัฒนาจนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจน จะสามารถสังเกตได้ถึงการเปลี่ยนแปลง และประโยชน์อันมากมายที่เกิดตามมาซึ่งจะเปี่ยมไปด้วยความงดงามและคุณค่า อาทิ

1. นักเรียนจะได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ ไปพร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขพร้อมกัน ที่ว่ายากจะไม่ยากอีกต่อไปสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ

2. การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดผลขึ้นอย่างชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชนที่ได้รับทราบ อีกทั้งการยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ

3. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้นมากในลักษณะที่เกื้อกูล ต่อการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กัน

และกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน

4. โรงเรียน โดยประกอบด้วยครู ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม อีกทั้งยังเป็นพลังในการพัฒนาสังคมวงกว้างให้ตั้งงามยิ่งๆ ขึ้นได้

กล่าวโดยสรุป คือ หากโรงเรียนวิถิพุทธได้รับการบริหารจัดการอย่างดี ย่อมอำนวยประโยชน์นับอเนกประการ ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ ดังนี้คือ

1. สมาชิกในบ้านและในชุมชนเป็นคนดี มีศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น
2. วัดได้ศาสนทายาทที่ดีและเป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากขึ้น
3. โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่นและได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

2.1.3 ความหมายของโรงเรียนวิถิพุทธ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2547, น. 14) ได้ให้ความหมาย โรงเรียนวิถิพุทธ ว่าเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินการตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ที่แปลว่า ทางอันประเสริฐมีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ สัมมาทิฎฐิ เป็นต้น สรุปลงตรงกับไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า โรงเรียนวิถิพุทธ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลัก ไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภาวนา 4 คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิต และปัญญา (เกษมสุทธิคุณ, 2553, น. 29)

บรรเจอดพร รัตนพันธ์ (2547, น. 9) กล่าวว่า โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาอีกนวัตกรรมนึงที่มุ่งหวังเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เน้นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น ต่อเนื่องอย่างบูรณาการ ไปถึงการพัฒนาตนเองกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วัตถุ เพื่อมนุษย์ และสรรพสัตว์ การพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิ สงบ สบาย สดชื่น เบิกบาน มุ่งมั่น เข้มแข็ง เพียรพยายาม รวมทั้งมีปัญญา รู้เข้าใจเหตุผลตามความเป็นจริง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ความหมายของโรงเรียนวิถิพุทธ ว่าเป็นโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่มีอยู่แล้ว ไม่ใช่โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ แต่เป็นโรงเรียนที่ได้นำเอาหลักพุทธธรรมมาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพื่อการพัฒนาผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งมีระบบการศึกษา 3 ประการ คือ ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน และบูรณาการสู่

การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ โดยผ่านกิจกรรมการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น ตามกระบวนการวัฒนธรรมแสวงหา ปัญญา และวัฒนธรรมแห่งความเมตตา อันเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตที่สำคัญของผู้เรียน โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นนวัตกรรมกรรมการจัดการศึกษา 1 ใน 5 ของรูปแบบใหม่ที่กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้โรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งระบบให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามความตั้งใจในการปฏิรูปการศึกษา สอดคล้องกับ รากฐานของสังคมไทย

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนระบบปกติที่ นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่เน้นหลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม ตาม หลักการกิน อยู่ ดู และฟังเป็น

2.1.4 หลักธรรมสำคัญสู่กระบวนการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ

สถานศึกษาจัดสภาพทุกด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่าง บูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็น มีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา ทั้งนี้การจัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดตามลักษณะของ ปัญญาวัชรธรรม 4 ประการ คือ

1. สัมปรีตสังเสวระ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครูดี มีสื่อที่ดี
2. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
3. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและ ถูกวิธี
4. ธรรมนุธรรมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ปัญญาวัชรธรรม 4 ประการนี้ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามหลัก ไตรสิกขาได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน สำหรับแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพสถานศึกษาที่ เหมาะสมในด้านต่างๆ (ทรงศักดิ์ แอ็ดสกุล, 2552, น. 13-14) กระทรวงศึกษาธิการ (ดวงธิดา พุตระกูล, 2554, น. 27-34) กำหนดหลักธรรมสำคัญสู่การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ 4 ประการ ดังนี้

1. ปรโตโมสะ เป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ การรับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อ แม่ ครูอาจารย์ เพื่อน หนังสือ สื่อมวลชน และวัฒนธรรม ซึ่งให้ข่าวสารที่ถูกต้อง ให้การสั่งสอน อบรม แนะนำ ชักจูงไปในทางที่ดีงาม หรือจากผู้ที่มิคุณสมบัติของการเป็นกัลยาณมิตรและมีความสามารถในการสั่งสอนด้วยวิธีการต่างๆ เป็นผู้มีความรู้จริงและมีความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมและวัสดุต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาพร้อมที่จะรับการสั่งสอน

อบรม ซึ่งช่องทางให้มีความคิดความเชื่อและความประพฤติถูกต้องที่ดีงาม พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2547, น. 34) หากกล่าวถึงลักษณะของกัลยาณมิตร 7 ประการ ก็จะกล่าวได้ดังนี้ 1) น่ารัก เป็นที่วางใจและรู้สึกสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าใกล้ 2) น่าเคารพ ประพฤติตนสมควรแก่ฐานะทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย 3) น่าเจริญใจ มีความรู้และภูมิปัญญาที่แท้จริง เป็นผู้ที่ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยความซาบซึ้งใจ 4) รู้จักพูดคอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำซักถามต่างๆ อยู่เสมอ สามารถรับฟังได้ด้วยความ อดทน ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว 5) อดทนต่อคำพูด พร้อมรับคำปรึกษาซักถาม อดทนต่อคำล่วงเกิน คำตักเตือนและอดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์ 6) แดง ซึ่งแจ้งเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจง่าย 7) ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียเหลวไหล

2. โยนิโสมนสิการ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2543, น. 21) อธิบายว่า โยนิโสมนสิการ เป็นองค์ประกอบภายในตัวบุคคลที่จะทำให้เกิดความรู้ และความเข้าใจที่ถูกต้อง รู้จักการใช้ความคิด อย่างถูกวิธี รู้จักพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามหลักความเป็นจริง รู้จักคิดหาเหตุผล รู้จักแยกแยะให้เห็นตามสภาวะ และความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้านดีมหา อุปาทานของตนเข้าจับ เพื่อให้ปรโตโมทนาไปสู่โยนิโสมนสิการ ทำให้คนรู้จักคิด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญสำหรับการศึกษา จึงเสนอวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำไว้ 10 วิธี ดังนี้

1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การคิดพิจารณาให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริงของสิ่งต่างๆ และผลกระทบที่อาจตามมาภายหลัง เป็นวิธีคิดขั้นพื้นฐานของโยนิโสมนสิการ

2) วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ เป็นการคิดที่มุ่งให้มองเห็นถึงความเป็นจริง เมื่อพิจารณาถึงความเป็นอนัตตา เป็นสิ่งไม่มีตัวตน ไม่มีความแน่นอน สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นจากองค์ประกอบหลายอย่างมารวมกัน

3) วิธีการคิดแบบสามัญลักษณ์ เป็นวิธีการคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา มองทุกสิ่งตามความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ คือ ไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หมายถึง สิ่งต่างๆ เมื่อเกิดขึ้นมาไม่สามารถตั้งอยู่ได้ตลอดไป ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงและแตกดับไปเป็นธรรมดา

4) วิธีคิดแบบแก้ปัญหาหรือคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบนี้มีหลักการที่สำคัญ คือ เริ่มต้นจากปัญหาหรือความทุกข์ โดยทำความเข้าใจกับปัญหาแล้วค้นหาสาเหตุ เพื่อเตรียมแก้ไขโดยกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน คิดถึงความเป็นไปได้ แล้วคิดวิธีที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหาให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ที่ได้กำหนดไว้

5) วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย เป็นความคิดในระดับการลงมือปฏิบัติ คือการกระทำตามหลักการใดๆ จะต้องเข้าใจหลักการและความมุ่งหมายของเรื่องนั้นๆ ว่าจะดำเนินไปเพื่ออะไร และปฏิบัติอย่างไรให้ได้ผลตามความมุ่งหมายนั้น

6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการคิดที่มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง กล่าวคือ สิ่งทั้งหลายย่อมมีทั้งส่วนดีและส่วนเสียที่เป็นคุณและเป็นโทษ ดังนั้น การมองสิ่งทั้งหลาย ควรมองทั้ง 2 ด้าน และมองหาแนวทางที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นให้ได้ประโยชน์สูงสุด การคิดแบบนี้มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1) มองตามที่เป็นจริงทั้งด้านดีและด้านเสียทั้งคุณและโทษ ไม่ใช่มองแค่ด้านดีหรือด้านเสียเพียงด้านเดียว 2) เมื่อจะแก้ปัญหาจะต้องมองเห็นทางออก มองเห็นจุดหมาย และรู้ว่าจุดหมายนั้นคืออะไร ดีกว่าส่วนเสียของสิ่งหรือภาวะที่เป็นปัญหาอยู่อย่างไร

7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาตัดหา คัดทางโลกไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ วิธีการคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับ การบริโภค ใช้สอยปัจจัย 4 และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีหลักว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เพราะมีความต้องการและเห็นว่าสิ่งนั้นจะสนองความต้องการของเราได้และมีคุณค่าแก่เรา คุณค่านี้จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(7.1) คุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่าที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่า ซึ่งเป็นคุณค่าที่สนองปัญญา

(7.2) คุณค่าเทียม คือ คุณค่าพอกเสริม หมายถึง คุณค่าที่มนุษย์พอกเพิ่มให้เพื่อเสริมราคา คุณค่านี้อาศัยตัดหาเป็นเครื่องตีค่า วดราคา เรียกว่า คุณค่าที่สนองตัดหา

8) วิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดที่นำเอาประสบการณ์ที่เคยผ่านมาในชีวิตมาปรุงแต่งให้เป็นประโยชน์ เพื่อก่อให้เกิดกำลังใจในการทำความดี การคิดตามวิธีนี้ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์ ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินร้าย ของจิตที่ได้สั่งสมไว้แต่เดิมพร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ๆ ที่ดีงามให้แก่จิตไปในเวลาเดียวกัน

9) วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นวิธีการคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยปัญญา ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องที่เป็นอยู่ในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตก็จัดเป็นปัจจุบันทั้งสิ้น ดังนั้น การคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นการคิดในลักษณะของการมีสติสัมปชัญญะต่อสิ่งที่กำลังคิด

10) วิธีคิดแบบวิภาษวาทหรือการคิดแบบแจกแจงหลายแง่มุม โดยพูดแยกแยะ จำแนก แจกแจงหรือแถลงความแบบวิเคราะห์ หมายถึง การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะให้เห็นแต่ละด้านครบทุกด้าน ทำให้ความคิดและการวินิจฉัยเรื่องราวต่างๆ ชัดเจนตรงตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ

จะเห็นว่าการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการฝึกใช้ความคิดอย่างมีระบบ ระเบียบ รู้จัก วิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างรอบคอบ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ เพียงผิวเผิน ซึ่งเป็นวิธีการสร้างปัญญาให้ทุกคนเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ เพื่อการเข้าใจตนเองและผู้อื่นอันนำไปสู่จุดหมายของการดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธอย่างแท้จริง

3. ไตรสิกขา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2544, น. 344-362) อธิบายหลักการพัฒนามนุษย์ รูปแบบไตรสิกขาว่าเป็นการฝึกหัดอบรมกาย วาจา และจิตของมนุษย์ให้สามารถค้นพบและเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง โดยต้องมีปัญญาอยู่ในระดับของความเชื่อในหลักการที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐิ และเมื่อเชื่อแล้วจะนำไปสู่การศึกษา ดังนั้น ในขั้นเตรียมความพร้อมคือ การเตรียมปัญญา เพราะปัญญาจะพัฒนาได้ดีต้องอาศัยอินทรีย์ เช่น คู ฟัง อาศัยการเคลื่อนไหว ใช้วาจาสื่อสารได้ดีโดยมีทักษะ (ศีล) ต้องอาศัยภาวะและคุณสมบัติของจิตใจ (สมาธิ) เช่น ความสนใจ ใส่ใจ มีใจเข้มแข็งสู้ปัญหา ความขยันอดทน มีใจแน่วแน่ มีสมาธิ จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาได้อย่างบูรณาการ

สัมมาทิฐิ เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษา ส่วนกระบวนการศึกษาหรือเรียกว่า ไตรสิกขานั้น พระธรรมปิฎก (2543, น. 9) อธิบายว่า เพียงแต่รู้ เข้าใจไว้ เพื่อจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้การศึกษาดำเนินไปตามกระบวนการ เมื่อบุคคลมีความคิด มีความเชื่อที่ถูกต้องหรือมีสัมมาทิฐิแล้ว ก็พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง ต่อไปในขั้นไตรสิกขา คือ การเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาเพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่ดีงาม เช่น มีความประพฤติที่สุจริต มั่นคง มีศีลที่เป็นไปตามปกติธรรมดา ไม่ต้องฝืนใจหรือตั้งใจคอยควบคุม รักษา แก้ปัญหา และทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยปัญญา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2546, น. 16) ได้อธิบายหลักการพัฒนามนุษย์รูปแบบไตรสิกขา ว่าจะต้องฝึกตนเองในเรื่องต่อไปนี้

1. การฝึกฝนตนเองเรื่องศีล คือ การฝึกด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางวัตถุ และการพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ในทางพุทธธรรม การรักษาศีลหรือการฝึกตนในความประพฤติ เริ่มจากเจตนาที่จะละเว้นความชั่วจนถึงประพฤติกว้างขวางต่างๆ โดยใช้วินัยเป็นอุปกรณ์ในการฝึกศีล ให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อพร้อมที่จะพัฒนาชีวิตของเขาให้อยู่อย่างได้ประโยชน์สูงสุด

2. การอบรมตนเองเรื่องสมาธิ คือ เป็นการฝึกให้จิตมีภาวะแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด มีอารมณ์เป็นหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน การฝึกสมาธิมีผลดีหลายอย่าง เช่น ทำจิตใจให้สงบร่มเย็น มีความสุขส่งผลให้จิตใจมองเห็นอะไร ได้อย่างชัดเจน จนนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขปัญหในชีวิตประจำวันได้

3. การฝึกอบรมตนเองเรื่องปัญญา พุทธทาสภิกขุ (2548, น. 19) ให้ความหมายของปัญญาไว้ว่า หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเหตุผล ดี-ชั่ว คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ และรู้ที่จะจัดสรร โดยใช้ปัญญาทำงานร่วมกับสติซึ่งเรียกว่า สัมปชัญญะ อันเป็นความรู้และความเข้าใจในสิ่งที่สติกำหนดรู้และไม่เกิดความหลงหรือการเข้าใจผิดในสิ่งนั้นๆ

ฉะนั้นเพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือแห่งกระบวนการที่ใช้พัฒนาบุคคลได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาจิตใจ และการปลูกฝังคุณธรรม ให้เกิดความสำนึกรับผิดชอบ ต่อ ชีวิตตน สังคม จนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามอุดมมุ่งหมาย จึงควรนำหลักการศึกษารูปแบบ

“ไตรสิกขา” ของศาสนาพราหมณ์ให้กลมกลืนเป็นกระบวนการเดียวกันกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อ “พัฒนานิสัยการทำงานด้วยใจรัก” ให้มากขึ้น จุดประสงค์หลักของการนำหลักไตรสิกขามา ผสมผสานเข้ากับระบบการศึกษา คือ

1. เพิ่มเติมความสมบูรณ์ด้านวินัย และด้านคุณธรรมแก่บุคคลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. เพื่อพัฒนาจิตใจให้สงบ หนักแน่น เข้มแข็ง มีความมุ่งมั่นสูงขึ้น
3. เพื่อเตรียมพลังจิตใจไว้รับการเรียนรู้ซึ่งมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงได้ทุกสถานการณ์
4. เพื่อพัฒนานิสัยให้เป็นนักสร้างสรรค์ นักสร้างงาน และนักสร้างชีวิต
5. เพื่อให้บุคคลนำหลักวินัยและหลักคุณธรรมไปใช้เป็น หลักในการดำรงชีวิต

เมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาจิตใจ ตามกระบวนการของหลัก “ไตรสิกขา” แล้ว จึงให้เรียนความรู้ด้านวิชาการซึ่งเป็นการพัฒนาบุคคลด้วยความรู้ควบคู่กับคุณธรรม

4. ปัญญาคุณธรรม คือ คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถิพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 14) ประกอบด้วย

4.1 สัมปรีตสังเสาะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ โดยมีครู อาจารย์ มีข้อมูล และมีสื่อที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, น. 40) กำหนดคุณลักษณะผู้สอนในโรงเรียนวิถิพุทธ ดังนี้

4.1.1 เป็นตัวอย่างที่ดีโดย “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ

4.1.2 เป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีความเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทนอดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

4.2 สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง การมีหลักสูตรการสอนที่ดี ซึ่งหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนแม่บทที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาทุกประเภท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 39) กำหนดแนวการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธมีดังนี้

4.2.1 เพิ่มเติมพุทธธรรมในวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

4.2.2 เพิ่มเติมคุณธรรม จริยธรรม ในตัวชี้วัดและคำอธิบายรายวิชา

4.2.3 มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.2.4 สอดแทรกความรู้และการปฏิบัติจริงทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนต้องบูรณาการไตรสิกขาเข้าไปในวิถีชีวิตประจำวันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

4.3 โยนิโสมนสิการ หมายถึง กระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาเหตุผลที่ดี และถูกวิธีมีความสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ถูกต้องเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 40) กำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ ผู้เรียนเกิดโยนิโสมนสิการและธัมมานุวัตรปฏิบัติ ดังนี้

4.3.1 พัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติก (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)

4.3.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเรียนรู้และปฏิบัติธรรมอย่าง สอดคล้องกับชีวิต

4.3.3 สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา และวัฒนธรรมความเมตตา

4.3.4 เน้นให้เกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแห่งการเรียนรู้ตามนัยแห่งพุทธธรรม เป็นการจัดกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ การจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกับการฝึกอบรมกาย วาจา ใจ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาด้วยการรู้คิดอย่างถูกต้องและแยกแยะ กระบวนการเรียนรู้ที่แท้จริงจึงจะเกิดผลอย่างบูรณาการแก่ผู้เรียน คือ สร้างความรู้ ความคิด ความสามารถและความดี ซึ่งวิธีการเรียนรู้ซึ่งมีรากฐานที่สำคัญ คือ ความรักและความเข้าใจ

4.4 ธัมมานุวัตรปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสมซึ่งก่อให้เกิดความเจริญอกงามแห่งปัญญา

สรุปได้ว่า หลักธรรมสำคัญที่จะนำสู่กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธต้องเป็นหลักธรรมที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความเจริญอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาวัตรธรรม 4 ประการ ได้แก่ การอยู่ใกล้คนดีซึ่งธรรมที่ส่งเสริมให้เป็นกัลยาณมิตรคือ ปรโตโฆสะ หมายถึง มีการเรียนการสอนที่ดี รู้จักการคิดวิเคราะห์ โดยมีหลักธรรมที่จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คือ โยนิโสมนสิการ ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยต้องยึดหลักไตรสิกขาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

2.1.5 ลักษณะและรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นสถานศึกษาในระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบ

การพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ จุดเน้น โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษาผ่านหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

ลักษณะของ โรงเรียนวิถีพุทธจะเน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาชีวิตในการกิน อยู่ คู่ ฟังเป็น มีวัฒนธรรมแสงปัญญาเกิดความเจริญงอกงามลักษณะแห่งปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการ

สำหรับแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมในด้านต่างๆ มีลักษณะ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 10) กำหนดไว้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน โดยสรุปดังนี้

1. ด้านกายภาพ คือ การจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

2. ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต คือ การจัดกิจกรรมวิถีชีวิต กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมนักเรียนต่างๆ ที่เน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมการกิน อยู่ คู่ ฟังเป็น เช่น การสวดมนต์ นั่งสมาธิ กิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน ฯลฯ

3. ด้านการเรียนการสอน คือ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้อันถึงกระบวนการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเข้าในทุกกลุ่มสาระ

4. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ คือ การส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรในการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หรือครูกับครู เช่น การเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเมตตากรุณาต่อกัน เป็นต้น

5. ด้านการบริหารจัดการ คือ การที่สถานศึกษาร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชนสร้างความเข้าใจ ในหลักการและวิธีดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน โดยเริ่มจากการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาต่อเนื่อง

ดังนั้น ลักษณะและรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธจึงมุ่งเน้นจัดสภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขาอย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพ ดังเช่น การจัดด้านกายภาพ ควรเป็นธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ชวนให้มีจิตใจสงบส่งเสริมปัญญา กระตุ้นการพัฒนาศรัทธา และศีลธรรม กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กระตุ้นให้เกิดการกิน อยู่ คู่ ฟังเป็น ดำเนินชีวิตด้วยสติสัมปชัญญะเป็นไปตามคุณค่าแท้ ด้านการเรียนการสอนบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ชัดเจน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์เอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตรต่อกันส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมเมตตาและวัฒนธรรมแสงปัญญา เป็นต้น

2.1.6 ประโยชน์ของคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนพัฒนาสู่วิถีพุทธและได้พัฒนาจนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนจนสังเกตได้ถึง ความเปลี่ยนแปลงและประโยชน์อันมากมายที่เกิดตามมาที่เปี่ยมไปด้วยความงดงามและคุณค่า อาทิ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 23-26)

1. นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านต่างๆ พร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ อย่างชัดเจน

2. การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชมของทั้งผู้ปกครองครู อาจารย์ และชุมชนที่ได้รับทราบ อีกทั้งการยอมรับตลอดจนความร่วมมือช่วยเหลือที่จะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ

3. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้นมากในลักษณะที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ทั้งศีลสมาธิและปัญญา ผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตร แก่กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน

4. บุคลากรในโรงเรียนพัฒนาตนเองทั้งวิธีการทำงานและวิธีการดำเนินชีวิต ทำให้มีสภาพการทำงานที่มีความสุขมีคุณค่าเพิ่ม ชีวิตส่วนตัวพัฒนาสู่ความสะอาดสว่างสงบชัดเจนเพราะความเป็นวิถีพุทธช่วยกล่อมเกลตา

5. ครู ผู้บริหาร บุคลากร และนักเรียนของโรงเรียน เป็นแบบอย่างต่อสังคม ทั้งการเป็นพลังในการพัฒนาสังคมวงกว้างให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ขึ้นไป พร้อมกับการได้แนวทางในการดำเนินการ และพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธแต่ละแห่งที่จะมีความแตกต่างกันได้ ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา อย่างไรก็ตามการพัฒนาผู้เรียนทั้งศีล สมาธิ ปัญญาควบคู่กันไปกับการดำเนินชีวิต ธรรมดาซึ่งต้องส่งพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันและจัดการได้ในลักษณะที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด

ดังนั้น คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธจะมีประโยชน์เมื่อได้รับการบริหารจัดการที่ดี คือ หากบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) มีความร่วมมือกันก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. สมาชิกในบ้านและชุมชนเป็นคนดี มีศีล 5 เป็นหลักในการดำเนินชีวิต ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข สิ่งเสพยาเสพติดให้โทษทุกประเภท อีกทั้งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เจริญยิ่งขึ้น

2. วัดได้เป็นศาสนทายาทที่ดีและเป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากขึ้น

3. โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ ตลอดจนความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

2.1.7 ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ

ตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Output) และด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact)

1. ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า จะกำหนดปัจจัยที่สำคัญที่เป็นเงื่อนไขหลักๆ และส่งผลอย่างชัดเจนต่อการพัฒนานักเรียนและงาน โรงเรียนวิถีพุทธตามระบบ ไตรสิกขา ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้านี้เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินการพัฒนา ซึ่งมีจุดเน้นในการพัฒนาทั้งระบบโรงเรียน ซึ่งมาตรฐานด้านปัจจัยนำเข้าที่ต้องการ คือ โรงเรียนมีบุคลากรที่มีลักษณะที่ดี มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัย (Input) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ตัวชี้วัดด้านปัจจัย (Input)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดี	1. ผู้บริหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา (ลด ละ เลิกอบายมุข) ถือศีล 5 และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2. มีพรหมวิหารธรรมประจำใจ 3. มีความซื่อสัตย์ ความจริงใจในการทำงาน 4. มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา
	2. ครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักพุทธศาสนา(ลด ละเลิกอบายมุข) มีศีลธรรมและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2. มีพรหมวิหารธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักไตรสิกขา 3. รู้เข้าใจหลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา
2. การบริหารจัดการดำเนินการอย่างมีระบบ	1. ระบบบริหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวิสัยทัศน์หรือปรัชญา พันธกิจ เป้าหมาย ธรรมเนียมหรือแผนกลยุทธ์ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ

ตารางที่ 2.1 ตัวชี้วัดด้านปัจจัย (Input) (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
2. ระบบหลักสูตรสถานศึกษา		2. แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการ ดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธและบริหารการ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดย ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บวร) มีส่วน ร่วม
	3. ปลุกฝังศรัทธาสรางเสริมปัญญา ในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง	
	4. ร่วมมือกับผู้ปกครอง วัด และ ชุมชน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน	
	5. มีการนิเทศ กำกับติดตามการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธอย่าง ต่อเนื่อง	
	6. มีระบบตรวจสอบประเมินผล และเปิดโอกาสให้มีการเป็น กัลยาณมิตรเพื่อการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง	
	หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการ เรียนรู้ และแผนการ จัดการเรียนรู๋ บูรณาการพุทธศาสนาทุกกลุ่ม สาระการ เรียนรู๋	

ตารางที่ 2.1 ตัวชี้วัดด้านปัจจัย (Input) (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
3. กายภาพและ สิ่งแวดล้อม จัดอย่างรอบคอบ	สภาพแวดล้อม	จัดประดิษฐานพระพุทธรูป ประจำโรงเรียน และประจำ ห้องเรียนเหมาะสม มีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญคุณธรรม จริยธรรม โดยทั่วไปในบริเวณ โรงเรียน สภาพโรงเรียนสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ บริเวณ โรงเรียน ปราศจาก สิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด

2. ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ กำหนดโดยใช้เอกสาร “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” เป็นกรอบในการกำหนด ซึ่งเป็นเอกสารเชิงหลักการและแนวทางกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ใช้เป็นหลักทั่วประเทศ การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจน รอบคอบ และมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริงตามระบบไตรสิกขา รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) สามารถแสดงดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 ตัวชี้วัดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา	1. กระบวนการจัดการเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาทั้งในการเรียนการสอนและในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน
	2. การใช้สื่อและ แหล่งเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ นิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญผู้มีปัญญาทางพระพุทธศาสนาสอนนักเรียนสม่ำเสมอ จัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
	3. การวัดประเมินผล	มีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายครอบคลุมตามหลักภavana 4 โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนานักเรียนต่อเนื่อง

ตารางที่ 2.2 ตัวชี้วัดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
2. บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร	บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ที่ส่งเสริม' การสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น	<ol style="list-style-type: none"> ส่งเสริมความสัมพันธ์แบบ กัลยาณมิตร อ่อนน้อม ถ่อมตน เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ชี้มชี้แจง มีเมตตาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง ส่งเสริมบรรยากาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์ ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียน ให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูผู้ทำดีเป็นประจำ
3.กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต	<ol style="list-style-type: none"> กิจกรรมพื้นฐาน ประจำวัน กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา 	<ol style="list-style-type: none"> การฝึกอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟังเป็น (รู้เข้าใจเหตุผล และได้ ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ตามหลัก ไตรสิกขา) ส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบ ดูแลรักษา พัฒนาอาคารเรียนสถานที่ และสิ่งแวดล้อม อย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย ส่งเสริมปฏิบัติกิจกรรมพระพุทธศาสนาอย่างเห็นคุณค่า รู้เข้าใจเหตุผล จัดกิจกรรมส่งเสริมการระลึกและศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นประจำ และโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต

ตารางที่ 2.2 ตัวชี้วัดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
		3. ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าในการรักษา และสืบต่อพระพุทธศาสนา

3. ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output)

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต กำหนดเฉพาะผลที่เกิดกับผู้เรียน กำหนดโดยวิเคราะห์จาก กาวานา 4 คือ องค์ประกอบด้านกาย สติ จิต ปัญญา ซึ่งเป็นการที่ผู้เรียนควรได้รับจากการพัฒนาตามระบบ ไตรสิกขา การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษา มีเป้าหมายการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างชัดเจนและครอบคลุม

มาตรฐานด้านผลผลิตที่ต้องการให้เกิด คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะกิน อยู่ คู่ พังเป็น (ครอบคลุมกาวานา 4) ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุขรายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
1. พัฒนากาย สติจิตและปัญญาอย่างบูรณาการ (กาวานา 4)	1. กาย (กายภาพ)	1. บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่าแท้ 2. การดูแลร่างกาย และการแต่งกาย สะอาดเรียบร้อย 3. การดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม
	2. สติ (สังคม)	1. มีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต 2. มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา 3. สามารถพึ่งตนเองได้หรือทำงาน เลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

ตารางที่ 2.3 ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output) (ต่อ)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
	3. จิตใจ (จิตใจ/อารมณ์)	1. มีความกตัญญู ตอบแทนคุณ 2. มีจิตใจเมตตากรุณา (เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน) ต่อกัน 3. ทำงานและเรียนรู้อย่างตั้งใจ อดทน ขยันหมั่นเพียร 4. มีสุขภาพดี แจ่มใจ ร่าเริงเบิกบาน

4. ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact)

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ กำหนดจากผลการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่สถานศึกษาดำเนินการ ทั้งระบบแล้วก่อให้เกิดผลดีและผลต่อเนื่องกับผู้เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย บ้าน ผู้ปกครอง ชุมชน วัด และหน่วยราชการอื่นๆ การกำหนดปัจจัยด้วยผลกระทบ เพื่อให้เกิดความตระหนัก ถึงการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ จะก่อให้เกิดผลต่อเนื่องและเป็นผลดีต่อสังคมในวงกว้าง มาตรฐานด้านผลกระทบที่พึงประสงค์ให้เกิด คือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง รายละเอียดสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 ตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes/Impact)

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	ข้อบ่งชี้คุณภาพ
บวรได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	1. บ้าน (ผู้ปกครองและชุมชน) 2. วัด 3. โรงเรียน	1. บ้านและชุมชนมีสมาชิกที่เป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขเพิ่มขึ้น 2. ชุมชนมีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น วัดได้ศาสนทายาทและกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนามากขึ้น โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่นศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

จากตารางที่ 2.4 แสดงรายละเอียดตัวชี้วัดการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ จึงสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่กำหนดขึ้นโดยกระทรวงศึกษาธิการ อันประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งมีมาตรฐานที่กำหนด คือ โรงเรียนมีบุคลากรที่มีลักษณะที่ดี มีการบริหารจัดการหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา 2) ด้านกระบวนการ (Process) มาตรฐานที่กำหนดคือ โรงเรียนจัดบรรยากาศและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักไตรสิกขา รวมทั้งบูรณาการในวิถีพุทธ 3) ด้านผลผลิต (Output) ซึ่งมีมาตรฐานที่กำหนดคือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นผู้มีคุณลักษณะกิน อยู่ คู่ พึ่งเป็นดำเนินชีวิตตามหลักภาวา 4 อันประกอบด้วย กาย สีล จิต ภาวา 4) ด้านผลกระทบ (Output/Impact) ซึ่งมีมาตรฐานที่กำหนดคือ บ้าน วัด โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและสมานฉันท์ร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 14-15) ได้เสนอแนวทางการใช้ตัวชี้วัดเพื่อการประเมินการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธไว้เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถพิจารณานำไปใช้หรือปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อมุ่งประโยชน์ในการดำเนินงานให้เกิดขึ้นอย่างสูงสุด อันจะทำให้สามารถนำหลักการวิถีพุทธที่ดั่งามสู่การปฏิบัติให้เกิดผลดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ตามเหตุปัจจัยที่มีในแต่ละส่วนงาน โดยประเด็นต่างๆ ของแนวทางการใช้ตัวชี้วัด มีข้อเสนอดังต่อไปนี้

1. การใช้ตัวชี้วัด ประกอบด้วย มาตรฐานที่ต้องการให้เกิดองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย ข้อบ่งชี้คุณภาพ และคำอธิบายข้อบ่งชี้คุณภาพ ที่จะนำไปสู่การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ มีเป้าหมายลำดับแรก คือ ใช้เครื่องมือของสถานศึกษา เพื่อการตรวจสอบทบทวนการดำเนินงานให้ได้ข้อมูลสู่การพัฒนาตนเองอย่างชัดเจน และสถานศึกษานำผลจากการตรวจสอบ ทบทวนนี้ประชาสัมพันธ์ หรือแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นฐานสู่ความร่วมมือในการพัฒนาที่ต่อเนื่องต่อไป

2. ต้นสังกัดระดับต่างๆ หรือผู้เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศติดตามผล และการร่วมมือช่วยเหลือ ตลอดจนเป็นการใช้เครื่องมือประกอบการเรียนรู้ กัดกรองติดตามพัฒนาการหรือการประกาศยกย่องในลักษณะต่างๆ

3. วิธีการใช้ตัวชี้วัดสู่การประเมินการดำเนินงาน ทำได้หลายระดับ ทั้งระดับละเอียดที่ต้องการวิธีการและเครื่องมือที่ละเอียด มีความเชื่อมั่นสูง หรือการประเมินระดับภาพรวมที่ใช้วิธีการและเครื่องมือที่ไม่ละเอียดซับซ้อน แต่แหล่งข้อมูลการประเมินควรน่าเชื่อถือได้

4. การประเมินตนเองและการประเมินผู้เกี่ยวข้อง ในระยะแรกสามารถดำเนินในลักษณะประเมินระดับภาพรวม พิจารณาประเมินจากข้อบ่งชี้คุณภาพแต่ละตัว โดยดูคำอธิบายข้อบ่งชี้คุณภาพประกอบการประเมิน 2 ระดับ คือ นำพึงพอใจ และยังไม่พึงพอใจ

5. การพิจารณาตัดสินตามเกณฑ์ นำพึงพอใจและยังไม่นำพึงพอใจของข้อบ่งชี้คุณภาพ แต่ละตัวเป็นการประเมินในภาพรวม ซึ่งถ้าเกี่ยวข้องกับปริมาณ เช่น จำนวนครูหรือนักเรียน การตัดสินใจว่านำพึงพอใจ พิจารณาจากจำนวนที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ถ้าเป็นส่วนของการประเมินเชิง คุณลักษณะคุณธรรมที่เป็นนามธรรม ให้พิจารณาเทียบเคียงจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือการยอมรับ ของผู้ใกล้ชิดในเรื่องนั้นๆ ซึ่งจะได้ข้อมูลจากการสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

6. เกณฑ์การตัดสินการประเมิน รายการประกอบหลัก หรือรายการประกอบย่อย กำหนด ไว้ 2 ระดับเช่นกัน คือ

6.1 นำพึงพอใจ หมายถึง ผลการประเมินข้อบ่งชี้คุณภาพย่อยๆ ขององค์ประกอบนั้นมี จำนวนตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ที่อยู่ในระดับนำพอใจ

6.2 ยังไม่นำพอใจ หมายถึง ผลการประเมินข้อบ่งชี้คุณภาพย่อยๆ นั้น จำนวนต่ำกว่า ร้อยละ 50 ที่อยู่ในระดับที่นำพอใจ

ตัวชี้วัดแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน รวม 29 ประการ ซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านกายภาพ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 7 ประการ ดังนี้
  - 1.1 มีป้ายโรงเรียนวิถีพุทธ
  - 1.2 มีพระพุทธรูปหน้าโรงเรียน
  - 1.3 มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน
  - 1.4 มีพระพุทธรูปศาสนสุภาษิต วาจาธรรม พระราชดำรัสติดตามที่ต่างๆ
  - 1.5 มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น
  - 1.6 มีห้องพระพุทธรูปศาสนาหรือลานธรรม
  - 1.7 ไม่มีสิ่งเสพติดเหล้าบุหรี่ 100%
2. ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 ประการ ดังนี้
  - 2.1 ใส่เสื้อขาวทุกคน
  - 2.2 ทำบุญใส่บาตร ฟังเทศน์
  - 2.3 รับประทานอาหารมังสวิรัตินึ่งมือกลางวัน
  - 2.4 สวดมนต์แปล
3. ด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วยตัวชี้วัด 5 ประการ ดังนี้
  - 3.1 บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียน เข้า บ่าย ทั้งครู และนักเรียน
  - 3.2 บูรณาการวิถีพุทธ ทุกกลุ่มสาระ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
  - 3.3 ครู พานักเรียนทำโครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

3.4 ครู ผู้บริหาร และ นักเรียน ทุกคน ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง มีวัดเป็น
แหล่งเรียนรู้

3.5 ครู ผู้บริหาร และ นักเรียนทุกคน เข้าค่ายปฏิบัติธรรมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. ด้านพฤติกรรม ครู ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 5 ประการ ดังนี้

4.1 รักษาศีล 5

4.2 ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม

4.3 ก่อนรับประทานอาหารต้องมีการพิจารณาอาหาร รับประทานอาหารเสียงไม่ดัง ไม่หก

ไม่เหลือ

4.4 ประหยัด ออม ถนอมใช้ เงิน และสิ่งของ

4.5 มีนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่สิ่งยาก

5. ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 8 ประการ ดังนี้

5.1 ไม่มีอาหารขยะขายในโรงเรียน

5.2 ไม่ดูค่า นักเรียน

5.3 ชื่นชมคุณความดี หน้าเสาธงทุกวัน

5.4 โสมรุมเพื่อสะท้อนความรู้สึก เช่น ความรู้สึกที่ได้ทำความดี

5.5 ครู ผู้บริหาร และนักเรียน มีสมุดบันทึกความดี

5.6 ครู ผู้บริหาร และนักเรียน สอบได้ธรรมศึกษาตรีเป็นอย่างน้อย

5.7 บริหารจิต เจริญปัญญา ก่อนการประชุมทุกครั้ง

5.8 มีพระมาสอนอย่างสม่ำเสมอ

เกณฑ์สรุปผลการประเมินการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ภาพรวมทั้งหมดกำหนดไว้

3 ระดับ คือ

1. ระดับกำลังพัฒนา หมายถึง ผลการประเมินตามข้อบ่งชี้คุณภาพทั้งหมด อยู่ในระดับ
น่าพึงพอใจ จำนวนไม่ถึงร้อยละ 50 (27 ข้อ) ของตัวบ่งชี้คุณภาพทั้งหมด (54 ข้อ)

2. ระดับพัฒนาได้ดี หมายถึง ผลการประเมินตามข้อบ่งชี้คุณภาพทั้งหมดอยู่ในระดับ
น่าพึงพอใจ จำนวนร้อยละ 50-70 หรือ 27-38 ข้อ ของตัวบ่งชี้คุณภาพทั้งหมด (54 ข้อ)

3. ระดับพัฒนาได้ดีมาก หมายถึง ผลการประเมินตามข้อบ่งชี้คุณภาพทั้งหมดอยู่ในระดับ
น่าพึงพอใจ จำนวนร้อยละ 71-100 หรือ 38-54 ข้อ ของตัวบ่งชี้คุณภาพทั้งหมด (54 ข้อ) สำหรับการประเมิน
การดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธในระดับสถานศึกษา มีกระบวนการปฏิบัติตามที่กระทรวงศึกษาธิการ
(2546, น. 15) เสนอไว้ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดตัวชี้วัด และแนวทางการใช้ตัวชี้วัด
2. จัดทำรายละเอียดการประเมินและเครื่องมือการประเมินการดำเนินงานตามตัวชี้วัด
3. สถานศึกษาดำเนินการประเมินตนเอง โดยผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตามความเหมาะสม
4. นำผลการประเมิน ผู้การพัฒนาต่อเนื่องเผยแพร่แก่สาธารณะ และเสนอต้นสังกัด
5. การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

สถานศึกษาสามารถนำเอาผลของการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้และผ่านการประเมินผลแล้วนั้นออกเผยแพร่ให้บุคลากร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้ทราบโดยการประชาสัมพันธ์ ผลงานของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดทำหนังสือหรือวารสารของโรงเรียนเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง และในระบบประกันคุณภาพ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับในการดำเนินการและบริหารจัดการ

2.2 คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา เป็นรูปแบบที่มักเริ่มต้นจากการดำเนินการในสถานศึกษา ซึ่งรวมกับแนวคิดทฤษฎีความสำเร็จในองค์กร แนวคิดเรื่องคุณภาพจึงเป็นเรื่องของการบริหารทั้งระบบ การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวมจึงเป็นการบริหารจัดการคุณภาพที่สำคัญในยุคปัจจุบัน (นาวิณ เหมือนแสง, 2553, น. 23) โดยที่คุณภาพการบริหารจัดการดังกล่าว ก่อให้เกิดความสามารถทางวิชาการในการสร้างความรู้ มีผลผลิตดีเยี่ยม ทำให้เกิดประชาคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นอกจากการไม่แสวงหาความเป็นเลิศทางวิชาการแล้วยังเป็นการทำงานอย่างคุ้มค่า คุ้มค่า หรือมีประสิทธิภาพ และรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด (Hoy and Miskel, 2001, p. 308) ซึ่งสอดคล้องกับ ภารดี อนันต์นารี (2551, น. 1) ที่กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้ นักเรียนมีทักษะ มีความรู้ มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทางกระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 17) จึงกำหนดคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อเป็นกระบวนการในการปฏิบัติไว้ 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ คือ การจัดโรงเรียนวิถีพุทธให้ดำเนินไปได้โดยสะดวกด้วยความเชื่อมั่น และพึงพอใจร่วมกัน ระหว่างผู้บริหารครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
2. ขั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ คือ การจัดสิ่งที่เป็นปัจจัย เป็นเครื่องมือผู้การ พัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขาได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะของความเจริญงอกงาม แห่งปัญญาตามหลักวิถีธรรม

3. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา คือ ขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง

4. ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด คือ ขั้นตอนการดำเนินการทุกส่วนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยท่าทีของความเป็นกัลยาณมิตร

5. ขั้นปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือ ขั้นตอนของการเน้นย้ำการพัฒนาว่าต้องมีมากขึ้นด้วยหลักอิทธิบาท 4 และด้วยอุปัญญาธรรม 2

6. ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ คือ ขั้นตอนของการนำข้อมูลการดำเนินงานทั้งหมดที่ผ่านมาเข้าสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบต่อไป และนำผลสรุปจัดทำรายงานผลการดำเนินงานแจ้งแก่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบ

สำหรับคุณภาพการบริหารจัดการที่เป็นระบบในการพัฒนาผู้โรงเรียนวิถิพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ

ที่มา : แนวทางในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ,

2546, น. 37-46)

2.2.1 ชั้นเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนา เป็นไปได้ โดยสะดวก ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ ดังนี้

2.2.1.1 การค้นหาที่ปรึกษา สถานศึกษาต้องค้นหาที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ปฏิบัติชอบ มีศรัทธา และมีความรู้ชัดในพุทธธรรมการหาแหล่งศึกษาและเอกสารข้อมูลต่างๆ สถานศึกษา สามารถดำเนินการได้ดังนี้คือ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอจัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัด ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือ สนับสนุน และช่วยเหลือจากทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง

2.2.1.2 การเตรียมบุคลากร ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะเป็น ผู้นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นการจัดครูผู้สอนจะต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ผู้รับผิดชอบต้อง เตรียมครูให้พร้อมทั้งในด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมาย ของการศึกษา หลักสูตรตลอดถึง โครงสร้างและสาระสำคัญของหลักสูตร การเตรียมคณะกรรมการ สถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 19) ได้เสนอแนวทางในการจัดเตรียมไว้ดังนี้ ให้สถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษา ผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เตรียมความพร้อม ความรู้ความเข้าใจ ให้มีความตระหนัก ในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นให้เกิดความเชื่อมั่นและพึงพอใจในการร่วมกัน พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ด้วยปัญหาการเตรียมนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 19) ได้กล่าว เน้นถึงหลักการเตรียมการว่า ควรพิจารณาโดยคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของนักเรียน การมีส่วนร่วม ของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ ต่อเนื่องกับความรู้ใหม่ การเตรียมผู้ปกครอง สถานศึกษาสามารถ ดำเนินการได้ดังนี้ คือ การประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ ความตระหนักในประโยชน์ของโรงเรียน วิถีพุทธให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปกครองและชุมชน โดยการประชุมหรืออบรมสัมมนา เพื่อเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียน โดยเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา และร่วมกันพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดสาธารณประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 8) การเตรียม ผู้เกี่ยวข้องก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะมีการให้ความรู้หรือชี้แจงต่อสาธารณชนให้มีความเข้าใจ ถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงการ แนวการจัดการ การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุม สัมมนา การเผยแพร่เอกสาร และสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้ทราบทั่วถึงกัน

2.2.1.3 การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้นหรือวิสัยทัศน์กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 19) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า ให้สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญา พันธกิจ หรือเป้าหมายหรือแผน กลยุทธ์ของโรงเรียนที่ชัดเจนและเป็นจุดเน้นไว้ในธรรมนูญสถานศึกษา ในการที่จะดำเนินการตาม เจตนารมณ์ ของการจัดการศึกษา โดยใช้พระพุทธศาสนามานำวิชาการเข้ากับวิถีการเรียนรู้และวิถีชีวิต

ได้จริงตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างดี อันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

2.2.2 ขั้นตอนการ จัดสภาพและองค์ประกอบ หมายถึง การจัดสิ่งที่เป็นปัจจัยสู่การพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขาได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะของความเจริญงอกงาม แห่งปัญญาตามหลักกฏฉัตรธรรม 4 ประการ คือ

1. การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้มีครูอาจารย์ มีข้อมูล มีสื่อที่ดี
2. เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
3. มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี
4. ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ถูกต้องเหมาะสม

5. หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้งที่เป็นความรู้ (Knowledge) ศรัทธาค่านิยมคุณธรรม (Attitude) และการฝึกปฏิบัติหลักธรรม (Process) ในการเรียนการสอน โดยอาจกำหนดในระดับจุดเน้นหลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกในทุกองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาหรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้หรือแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครูจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป

2.2.2.1 การเตรียมกิจกรรมนักเรียน ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธนั้น ครูและผู้บริหารสามารถจัดเตรียมกิจกรรมนักเรียนและพัฒนาได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมไว้เป็นแนวทาง 4 ลักษณะ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 24-27)

1) กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ประกวดมารยาทชาวพุทธ กิจกรรมค่ายพุทธบุตร กิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา เรียนธรรมศึกษา หรือสอนธรรมศึกษา บรรพชาสามเณรฤดูร้อน ฯลฯ

2 กิจกรรมประจำวัน หรือกิจกรรมประจำสัปดาห์

(2.1) กิจกรรมหน้าเสาธง เช่น กิจกรรมที่กระทำเพื่อระลึกถึงชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตาและสงบนิ่ง กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิต กิจกรรมน่องไหว้พี่ กิจกรรมเดินจงกรม เป็นต้น

(2.2) กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน เช่น กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อนเข้าโรงอาหาร กิจกรรมกล่าวบทพิจารณาก่อนรับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรมรับประทานอาหารกลางวันอย่างมีสติ กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหารกิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาทีก่อนเข้าห้องเรียน กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ กิจกรรมรำลึกพระคุณผู้มีพระคุณ กิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ

(2.3) กิจกรรมประจำสัปดาห์ เช่น กิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์ กิจกรรม ทำบุญตักบาตรประจำสัปดาห์

3) กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถิปุทธควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ดังนี้

(3.1) กิจกรรมวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ซึ่งสถานศึกษา ผู้ปกครอง รวมถึงชุมชนควรร่วมกันจัดกิจกรรมดังนี้ เช่น ทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียนที่วัดหล่อเทียนพรรษา โดยร่วมกับชุมชนในการหล่อเทียนและแห่เทียนพรรษา สถานศึกษาจัดบรรยายกาศวันสำคัญทางศาสนา

4) กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เช่น กิจกรรมไขปัญหาธรรม กิจกรรมประเมินผลการทำความดี กิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี กิจกรรมสมาทานศีลในวันพระ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

2.2.2.2 การจัดสภาพทางกายภาพของสถานศึกษา ในการจัดสภาพทางกายภาพของสถานศึกษานั้น ต้องครอบคลุมถึงอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม อาณาเขตของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดให้เหมาะสมและมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาให้มากที่สุด ทั้งที่ผ่านระบบการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาและผ่าน การเรียนรู้วิถีชีวิตจริงจาก “การกิน อยู่ ดู ฟัง” ในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546, น. 28) จึงได้วางแนวปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียนวิถิปุทธ เพื่อใช้ในการจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้มีความหลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนในด้านอาคารสถานที่ที่เป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และสอดคล้องกับการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธให้มากที่สุด เช่น มีศาลาพระพุทธรูป ซึ่งเหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญปัญญา เหมาะสมหรือมากพอที่จะบริการแก่นักเรียน มีการตกแต่ง บริเวณให้เป็นธรรมชาติ ชวนให้จิตสงบมีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร เพื่อฝึกฝนคุณธรรมเพื่อการประกอบสัมมาอาชีพ

2.2.2.3 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ สถานศึกษาสามารถจัดได้โดยผ่านการเตรียมการ มอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากรในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมหรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดีการปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น

โรงเรียนส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้และการพัฒนาตามระบบไตรสิกขาหรือการส่งเสริมวัฒนธรรมแสงปัญญาและมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีเมตตากรุณา ต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครูและส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่นการลด ละ เลิกอบายมุข มีการเสียสละ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.18) และนอกจากนี้สถานศึกษาต้องมีจุดเน้นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ภายในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ดังนี้

1) การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในโรงเรียน โดยมุ่งเน้นที่การ “การรับรู้” ซึ่งหมายความว่า นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย อารมณ์

2) การสอนโดยสอดแทรกหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มุ่งให้เกิดศรัทธาควบคู่กับการคิดอย่างมีเหตุผล ครูผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดี มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการให้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นที่เกิดจากการสอน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

สรุป การจัดบรรยากาศทางกายภาพและองค์ประกอบที่สำคัญ มีขั้นตอนดังนี้ โรงเรียนต้องมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบ ปลอดภัย ใกล้เคียงธรรมชาติ จัดวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้มีความรู้คู่คุณธรรมตามหลักไตรสิกขา มีเมตตา กรุณา และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างเพื่อนนักเรียน ครูต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีความร่าเริงเบิกบาน เพื่อให้นักเรียนได้เห็น ขอมรับความรู้และความจริงในพุทธธรรม

2.2.3 ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา คือ ขั้นตอนที่สถานศึกษาต้องดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรของสถานศึกษา ตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหัวใจของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสถานศึกษากำหนดจุดเน้นสำหรับการดำเนินการพัฒนา นักเรียน โดยมุ่งพัฒนาตามระบบไตรสิกขาที่เป็นลักษณะการบูรณาการ ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ คู่ ฟังเป็น” ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่ต้องพัฒนาทั้งองค์รวมของชีวิตอันจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์

2.2.4 ขั้นตอนสนับสนุนใกล้ชิด หมายถึง ขั้นตอนของการดำเนินการทุกส่วนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพด้วยความเป็นกัลยาณมิตร การให้ความสนับสนุนทั้งงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่าง

ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ลักษณะของการดูแลและสนับสนุนที่เหมาะสม ควรมีลักษณะของ การเป็นกัลยาณมิตรที่ปรารถนาดีต่อกัน รวมทั้งปรารถนาดีต่อการพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมที่สำคัญของ ชั้นนี้ คือ การนิเทศ ติดตาม ดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษาและ ชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ การให้การ สนับสนุนทั้งทรัพยากร ข้อมูลและ เครื่องมือต่างๆ ในการช่วยดำเนินการให้เป็นไปอย่างราบรื่น การรวบรวมข้อมูลและการประเมินผล ระหว่างการดำเนินการ อันเป็นพื้นฐานของการปรับปรุงที่ต่อเนื่อง

2.2.5 ชั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง คือ ขั้นตอนการเน้นย้ำเพื่อการพัฒนาที่ต้องมีมากขึ้นซึ่ง ต้องอาศัยหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ มีความพอใจ มีความเพียร ไม่ท้อถอย เอาใจใส่ใฝ่และหมั่นใช้ปัญญา พิจารณา ด้วยอุบายธรรม 2 คือ ความเพียรในการสร้างความคิดและความเพียรพยายาม เพื่อก้าวหน้า เรื่อยไปไม่ถอยหลัง โดยการนำข้อมูลในขั้นตอนต้นๆ มาพิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางาน ที่กำลังดำเนินการให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ หลักธรรมที่สนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นไปอย่าง ชัดเจนและต่อเนื่อง คือ อิทธิบาท 4 คือ ความสำเร็จหรือคุณธรรมที่จะนำไปสู่ ความสำเร็จแห่งผลที่ มุ่งหมาย 4 ประการ ได้แก่

1. ฉันทะ คือ ความพอใจ และความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำในสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดีๆ ยิ่งขึ้นไป
2. วิริยะ คือ ความเพียรขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน ท้อถอย
3. จิตตะ คือ ความคิด ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตใฝ่ใฝ่ ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่าน
4. วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หรือทดลอง โดยหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบ เหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำ พร้อมกับมีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีแก้ไข ปรับปรุง ซึ่งหลักธรรมที่สนับสนุนให้มีวิมังสามากขึ้น คือ อุบายธรรม หมายถึง ธรรมที่ พระพุทธเจ้าได้ทรงปฏิบัติเห็นคุณประจักษ์กับพระองค์เอง คือ พระองค์ได้ทรงอาศัยธรรม 2 อย่างนี้ ดำเนินอริยมรรคจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ สัมโพธิญาณธรรม 2 ประการ คือ

1. อสังคฤจิตตา กุศลสุขัมเมสุ ความไม่รู้ลืมไม่รู้พอในการสร้างความคิดและสิ่งที่ดี
2. อปปฏิวาณิตา ปธานัสมิง ความพากเพียรพยายามก้าวหน้าเรื่อยไปไม่ยอมท้อถอย

2.2.6 ชั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ หมายถึง ขั้นตอนการนำข้อมูลการ ดำเนินงานที่ผ่านมาเข้าสู่การเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบต่อไป เช่น ในปีต่อไป หรือใช้กับ โครงการต่อเนื่องอื่นๆ และนำผลสรุปมาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานเพื่อแจ้งให้แก่ผู้เกี่ยวข้องให้ ทราบ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของการบริหารจัดการมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบว่า

โรงเรียนได้มีการปฏิบัติหรือไม่ ใครเป็นผู้ดำเนินการและใช้ชีวิตดำเนินการอย่างไร ในการจัดหาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมนักเรียน การจัดสภาพทางกายภาพของสถานศึกษา การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง การนิเทศ ติดตาม การสนับสนุนทรัพยากร เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาต่างๆ ของการดำเนินงาน เพื่อจะได้นำผลที่ได้มาวางแผนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่งๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม และในการประเมินจะเน้นข้อมูลเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถนำสู่การเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผล การดำเนินงานนั้น และนำไปสู่การวางแผนในการดำเนินการอื่นๆ ต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น. 21-29) สรุปคุณภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นกระบวนการที่จะจัดโรงเรียนวิถีพุทธให้ดำเนินไปด้วยศรัทธาและฉันทะสู่การพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะแห่งปัญญาคุณธรรม และการดำเนินงานทุกส่วนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ด้วยวิธีอันเป็นกัลยาณมิตร เน้นการปรับปรุงและพัฒนาด้วยหลักอริยสัจ 4 และหลักอริยธรรม 2 ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ เช่น การหาที่ปรึกษา การเตรียมการ การเตรียมบุคลากร การกำหนดเป้าหมายที่มุ่งเน้นในการพัฒนาแผนงานทรัพยากรที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะ ในการพัฒนา การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญาคุณธรรม ในการพัฒนาตัวผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่องโดยใช้สภาพและองค์ประกอบที่จัดไว้ข้างต้น ขึ้นต่อมา คือ การดูแลสนับสนุนใกล้ชิดด้วยความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ที่จะทำให้การพัฒนาผู้เรียนและพัฒนางาน ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อจากนั้นมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยอริยสัจ 4 และหลักอริยธรรม 2 คือ ความไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอในกุศลธรรมและความเพียรในความก้าวหน้า ขึ้นสุดท้าย คือ ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงานร่วมกันลักษณะการเกื้อกูลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนจะมีลักษณะของการร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) ในชุมชนด้วยศรัทธาและฉันทะ ที่จะพัฒนาผู้เรียนและชุมชนตามวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อชุมชน และสังคมสงบสุขร่วมกัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล และรู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ สิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำบนพื้นฐานของความจริง รู้จักแก้ไขปัญหาอย่างชาญฉลาด ในการดำเนินการให้กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันทำงานให้สำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งพฤติกรรมเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

ด้านการครองตน ด้านการครองคน และด้านการครอง เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายของสถานศึกษาไปปฏิบัติ รวมทั้งผลการปฏิบัติงานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพที่มีหน้าที่รับผิดชอบในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษา (บุญตา ไล่เลิศ, 2550, น. 16) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, น. 16) ที่ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยกำหนดเป็นข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษา หรือจรรยาบรรณต่อตนเอง หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติตน หรือคุณลักษณะส่วนตัวที่ผู้บริหารแสดงออก ซึ่งดำรงอยู่ในคุณความดี เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนไปในทางที่ดีที่ชอบ เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จและเจริญรุ่งเรือง

2. ด้านการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา หรือจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อสังคม หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ซึ่งหลักการเบื้องต้นในการครองคน คือ ต้องเข้าใจว่าในโลกนี้ไม่มีอะไรยิ่งใหญ่กว่าคนและในตัวคนไม่มีอะไรยิ่งใหญ่เท่าจิตใจคน ดังนั้น การครองคน คือ การครองใจคน เพื่อให้ผู้อื่นรักใคร่นับถือ ผูกสัมพันธ์ด้วยความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยยึดมั่นในคุณธรรม ตลอดจนสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ

3. ด้านการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา หรือจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ หมายถึง การกำหนดรูปแบบ ขั้นตอนการปฏิบัติงานและวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยการวางแผนที่ชัดเจน ต่อเนื่องและนำไปปฏิบัติ

ทั้งนี้ การบริหารงานในสถานศึกษาโดยทั่วไปผู้บริหารสถานศึกษาจะยึดหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานควบคู่ไปกับกฎระเบียบปฏิบัติของทางราชการ ซึ่งหลักธรรมที่นำมาใช้ในการบริหารประกอบด้วยหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ หลักในการครองตน หลักในการครองคน และหลักในการครองงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

2.3.1 หลักธรรมและพฤติกรรมด้านการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักธรรม รวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

หลักธรรมด้านการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษา

หลักธรรมในการครองตนเป็นการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะการปกครองบุคคลอื่นนั้นจะต้องปกครองตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงเป็นความเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี ต้องสร้าง และต้องพัฒนาจิตสำนึกของความ

เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการเป็นตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี และสร้างคุณธรรมด้วยสำนึกของความเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการบริหารสถานศึกษา และจะต้องเตือนตนเองอยู่เสมอ ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “จงเตือนตนด้วยตนเอง จงพิจารณาตนด้วยตนเอง ผู้คุ้มครองสติดีแล้วมีสติสัมปชัญญะย่อมอยู่อย่างมีความสุข” คุณธรรมในการครองตนประกอบด้วยหลักธรรม ดังนี้ (พรศักดิ์ ทับทิมหิน, 2551, น. 32-33)

1. ไตรสิกขา ประกอบด้วย สติ สมาธิ และปัญญา

2. สติสัมปชัญญะ เรียกว่า ธรรมมีอุปการะมาก

2.1 สติ (Presence of Mind) หมายถึง อาการที่จิตถูกคิดขึ้นได้ เช่น คิดขึ้นได้ว่าถึงเวลาทำงานแล้ว และสติจะเกิดก่อนทำหรือก่อนคิด ตรงกันข้ามกับอาการที่เรียกว่า สำนึก หรือผลอ

2.2 สัมปชัญญะ (Clear Comprehension) หมายถึง อาการรู้ตัวในขณะที่ทำอยู่ คือ สัมปชัญญะ เกิดในขณะที่กำลังทำหรือกำลังคิด

3. นาถกรณธรรม คือ ธรรมที่เป็นที่หนึ่ง คุณธรรมที่ทำให้คนเราทำตนให้เป็นที่พึ่งของตนหรืออาจเรียกว่า พุทฺถการธรรม คือ ธรรมอันมีอุปการะมาก

4. สัมปปริสัทธิธรรม 7 ธรรมของสัตว์บุรุษ เรียกว่า สัมปปริสัทธิธรรม 7 อย่าง ประกอบด้วย

4.1 รัชมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ เช่น รู้จักว่าสิ่งนี้คือเหตุแห่งสุข – ทุกข์

4.2 อัถถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล เช่น ความเป็นผู้รู้จักเหตุและผลของสุขและทุกข์

4.3 อัถตัญญตา เป็นผู้รู้จักตนว่า โดยชาติตระกูล ยศศักดิ์สมบัติบริวาร ความรู้ และคุณธรรม แล้วเราประพฤติดตนให้สมควรแก่ที่เป็นอยู่อย่างไร

4.4 มัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ และรู้จักประมาณในการบริโภคน้ำแต่พอควร

4.5 กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมในอันประกอบกิจนั้นๆ

4.6 ปริสัจญตา เป็นผู้รู้จักชุมชน และกิริยาที่ต้องประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ เช่น กิริยาการเข้าพบผู้ใหญ่ ต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น

4.7 ปุคคลัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา คือ การเป็นผู้รู้จักบุคคลว่าผู้นี้เป็นคนดี สมควรคบ ผู้นี้เป็นคนไม่ดี ไม่ควรคบ เป็นต้น

5. อธิษฐานธรรม คือ ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ 4 อย่าง

5.1 ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้สิ่งที่ควรรู้ หมายความว่า รู้ทั่วทุกด้าน รู้ทั้งเหตุทั้งผล รู้เบื้องต้นเบื้องปลาย ในสิ่งที่ควรรู้ทั้งทางโลกทั้งทางธรรม ซึ่งมีทั้งขั้นต่ำ คือ โลกียปัญญา และมีขั้นสูงคือ โลกุตตรปัญญา

5.2 สัจจะ แปลว่า ความจริงใจ คือ การประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง เรื่องสัจจะนี้มีทางอธิบายได้มาก ในที่นี้จะได้อธิบายเพียง 3 อย่าง คือ

5.2.1 จริ่งการงาน ได้แก่ การตั้งใจทำงานที่ปราศจากโทษ งานที่มีประโยชน์ งานที่ไม่เหลือบ่ากว่าแรง ไม่เกินขีดความสามารถ

5.2.2 จริ่งความประพฤติ ได้แก่ การประพฤติดีจริงทางกาย วาจา ใจจะทำให้พูด จะคิดสิ่งใดๆ ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่น.

5.2.3 จริ่งใจ ได้แก่ การตั้งใจจริง คือ การตั้งใจว่าเราต้องซื่อสัตย์สุจริตต่อการทำงาน ต่อหน้าที่ ต่อเวลา และต่อบุคคล ซึ่งเราต้องจริงต่อความประพฤติ คือต้องควบคุมตนเองให้ประพฤติดีเสมอไป

5.3 จาคะ แปลว่า สละสิ่งของตนแก่ผู้อื่น แต่ในที่นี้ แปลว่า สละสิ่งที่เป็นศัตรูต่อความจริงใจ

5.4 อุปสมะ แปลว่า ความสงบใจจากสิ่งที่เป็นศัตรูต่อความสงบ หมายความว่า การระงับ สิ่งที่เป็นศัตรูแก่ความสงบ ความสงบตรงกับบาลีคำว่า สันติ ซึ่งมี 3 อย่าง คือ สงบกาย สงบวาจา สงบใจ

5.4.1 สงบกาย ได้แก่ การกระทำทางกายดี สงบเรียบร้อย ไม่ล่วงละเมิดศีล หรือประเพณีอันดีงาม

5.4.2 สงบวาจา ได้แก่ การพูดดีเป็นวิสุจริต พูดในกาลและสถานที่อันสมควร และไม่พูดในกาลและสถานที่อันไม่ควรพูด

5.4.3 สงบใจ ได้แก่ การคิดดีซึ่งเป็นมโนสุจริต เป็นจิตใจที่สงบเยือกเย็น เป็นสุขผ่องใส

6. ขันติโสรัจจะ คือ ธรรมอันทำให้งาม หมายความว่า ธรรมซึ่งช่วยตกแต่งกาย วาจา ใจของคนให้งาม มีความสุภาพเรียบร้อย มีมารยาทเรียบร้อยน่านับถือ ซึ่งช่วยส่งเสริมความงามที่มีอยู่ให้เด่นขึ้น ทำให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ คือ งามทั้งภายนอกและภายใน ธรรมะนั้นมี 2 ประการ คือ

1. ขันติ หมายถึง ความอดทน
2. โสรัจจะ หมายถึง ความสงบเสงี่ยม

พระสมทบ ธิรปญโญ (2554, น. 45) กล่าวว่า ฆราวาสธรรม 4 คือ ธรรมสำหรับฆราวาส หรือผู้ครองตน ได้แก่

1. สัจจะ หมายถึง ความจริง ความซื่อสัตย์ จริ่งใจ พูดจริง ทำจริง
2. ทมะ หมายถึง การข่มใจ ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

3. ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็ง
ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

4. จาคะ หมายถึง ความเสียสละ คือ การสละกิเลส สละความสุขสบาย และ
ผลประโยชน์ส่วนตน รวมทั้งพร้อมรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้ง
จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตน ซึ่งสัจจะแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) สมมติสัจจะ (Conventional Truth) คือ ความจริงโดยสมมติ เรียกอีกอย่างว่า
โวหารสัจจะ ความจริงโดยโวหารหรือโดยสำนวนพูด คือ ความจริงตามมติร่วมกันตามที่ได้ตกลงกัน
ไว้ หรือหมายรื้อร่วมกันเป็นเครื่องมือสื่อสาร เช่น การกำหนดรู้ว่านั้นคือ โຕະ เก้าอี้ สัตว์ มนุษย์ เป็นต้น

2) ปรมัตถะสัจจะ (Ultimate Truth) คือ ความจริงโดยปรมัตถ์ คือ ความจริงตาม
ความหมายสูงสุด ตามความหมายแท้ คือ การหยั่งรู้สัจธรรมที่จะทำให้ความยึดมั่นหลงผิดทั้งหลาย
สลายไป ทำให้วางใจต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง หลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส
เบิกบาน มีความสุขที่แท้จริง สิ่งที่เป็นปรมัตถ์ เช่น นามธรรม รูปธรรม เวทนา สัญญา สังขาร เป็นต้น

จรินทร ศรีวรสาร (2557, น. 23-26) ให้ความหมายของการครองตน ว่าหมายถึง การ
สำรวมระวังรักษาดนให้ดำรงอยู่แต่ในคุณความดี เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนไปในทางที่ดีที่ชอบ
ประกอบด้วย สารประโยชน์เพื่อถึงความสำเร็จ ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งชีวิตยิ่งขึ้นไป
ซึ่งหากจะกล่าวถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตก็คือ มรรค ผล นิพพาน หลักธรรมที่เป็นเครื่องรักษาดน
ได้แก่

1. สติสัมปชัญญะ หมายถึง คุณธรรมอันเป็นเครื่องระงับชังใจ เป็นคุณธรรมที่ควบคู่
กับปัญญาอันชอบว่า การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่กำลังจะเกิดขึ้น หรือกำลังดำเนินอยู่
นั้น เป็นกรรมดี หรือกรรมชั่ว เป็นบาปหรือบุญ เป็นคุณหรือเป็นโทษ เป็นทางเจริญแห่งชีวิตอันควร
ดำเนิน หรือเป็นทางเสื่อมแห่งชีวิตอันควรงดเว้น

2. หิริโอตตปปะ หมายถึง ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป คือ ความเป็นผู้มี
ความสำรวมระวังในความประพฤติปฏิบัติให้อยู่แต่ในศีล คือ การรู้จักสำรวมระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย
และใจ เมื่อมีรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย และเรื่องราวที่เกิดขึ้นในใจมากระทบแล้วไม่หลง

นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการครองตนอีก คือ มรรค 8 หมายถึง ทาง
ดำเนินชีวิตอันประเสริฐ หรือมัชฌิมาปฏิปทา ได้แก่

1. สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นที่ถูกต้อง หมายถึง ความรู้ ปัญญา หรือมุมมองที่ถูกต้อง
ตรงกับความจริง ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า คือ การรู้แจ้งในอริยสัจ 4

2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดที่ถูกต้อง หมายถึง ความคิดที่ต้องละเว้นจากความ
พอใจ ความพยาบาทและการเบียดเบียน

3. สัมมาวาจา คือ เจรจาที่ถูกต้อง หมายถึง การพูดที่ต้องละเว้นจากการพูดเท็จ หยาบคาย ส่อเสียด และเพ้อเจ้อ

4. สัมมากัมมันตะ คือ การปฏิบัติที่ถูกต้อง หมายถึง การกระทำที่ต้องละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ และประพฤตินอกงาม

5. สัมมาอาชีวะ คือ การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง หมายถึง การทำมาหากินอย่างซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ทุจริตและเอาเปรียบผู้อื่น

6. สัมมาวายามะ คือ ความเพียรที่ถูกต้อง หมายถึง ความอดสาหัสหรือความพยายามทำในสิ่งที่ดีงาม คือ การละบาปอกุศลทางใจ และหมั่นทำกุศลให้เพิ่มขึ้น

7. สัมมาสติ คือ การมีสติที่ถูกต้อง หมายถึง การระลึกไว้ตัวอยู่ตลอดเวลา คือ การพิจารณา กายเวทนา และธรรม เช่น การเจริญอานาปานสติสมาธิ มีสติรู้ลมหายใจ

8. สัมมาสมาธิ คือ การมีสมาธิที่ถูกต้อง หมายถึง การฝึกกายและอารมณ์ให้สงบ โดยกำจัดความคิด ความจำและอารมณ์ออกไปชั่วขณะหนึ่ง คือ การเจริญฌานทั้งสี่

สรุปได้ว่า หลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาจิตสำนึก เพื่อการเป็นตัวอย่างที่ดีของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งหลักธรรมที่จะยกมานี้แล้วแต่เป็นหลักธรรมที่มนุษย์ทุกคนพึงยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ได้แก่ หลักฆราวาสธรรม 4 พร้อมมีสติสัมปชัญญะและหิริ โอตตปปะ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำกับ พัฒนาชีวิตมนุษย์ผู้เป็นฆราวาส หรือผู้ครองเรือนให้ดำเนินอยู่บนทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา เพราะการครองตนเป็นศีลปะการปกครองชีวิตให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่ติดขัด ตั้งอยู่ในแนวทางที่ถูกต้องดีงาม อันจะนำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จสู่ชีวิต

พฤติกรรมในการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษา

สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2556, น. 1) ได้กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ในจรรยาบรรณของวิชาชีพไว้ ดังนี้

1. ประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ศึกษา ค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาวิชาชีพอยู่เสมอ
3. ส่งเสริมและพัฒนาครูในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้
4. สร้างผลงานที่แสดงถึงการพัฒนาความรู้และความคิดในวิชาชีพจนเป็นที่ยอมรับ
5. ส่งเสริมการปฏิบัติงานโดยมีแผนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 14-16) ได้ให้ความหมายและกำหนดกรอบด้านกรครองตน ครองคน ครองงาน ในการประเมินข้าราชการพลเรือนดีเด่นของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. การครองตน หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติตนบนพื้นฐานของคุณธรรม ศีลธรรม จรรยาบรรณข้าราชการ เป็นที่ยอมรับของบุคคลในส่วนราชการและสังคม ประกอบด้วย คุณธรรมควรแก่การยกย่อง โดยพิจารณาจากองค์ประกอบค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ดังนี้

- 1.1 การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้
  - 1.1.1 มีความวิริยะ อุตสาหะ ในงานหน้าที่ความรับผิดชอบ
  - 1.1.2 มีความตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ให้ได้รับความสำเร็จด้วยตนเอง
  - 1.1.3 มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหา อุปสรรค
  - 1.1.4 มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น
- 1.2 การประหยัดและเก็บออม โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้
  - 1.2.1 รู้จักใช้จ่ายตามควรแห่งฐานะ
  - 1.2.2 รู้จักใช้ทรัพย์สินของทางราชการให้เป็นประโยชน์และประหยัด
  - 1.2.3 รู้จักมัธยัสถ์และเก็บออม เพื่อสร้างฐานะตนเองและครอบครัว
  - 1.2.4 รู้จักดูแล บำรุง และรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวม
- 1.3 การรักษาระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้
  - 1.3.1 เป็นผู้รักษาและปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่กำหนดไว้
  - 1.3.2 ประพฤติและปฏิบัติตน อันอาจเป็นตัวอย่างแก่บุคคลโดยทั่วไป
  - 1.3.3 เชื่อฟัง และให้ความเคารพต่อผู้บังคับบัญชา
  - 1.3.4 เป็นผู้ตรงต่อเวลา
- 1.4 การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้
  - 1.4.1 ละเว้นต่อการประพฤติชั่วและไม่ลุ่มหลงอบายมุข
  - 1.4.2 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
  - 1.4.3 มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น
  - 1.4.4 มีความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารีต่อบุคคลอื่นโดยทั่วไป
- 1.5 การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้
  - 1.5.1 ส่งเสริม สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย และปฏิบัติตามนโยบายของทาง ราชการและรัฐบาล
  - 1.5.2 เข้าร่วมในศาสนกิจและทำนุบำรุงศาสนา
  - 1.5.3 ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี เช่น ป้องกันประเทศ เคารพกฎหมาย

1.5.4 มีความจงรักภักดีและเทิดทูนในสถาบันกษัตริย์ เช่น ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามพระบรมราโชวาท หรือเข้าร่วมพิธีในโอกาสสำคัญอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจวัตรปกติ

พรศักดิ์ ทับทิมหิน (2551, น. 38) กล่าวว่า ตน คือ ตัวเรา ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของชีวิต การใช้ศิลปะในการครองตนจึงเป็นศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของชีวิตมนุษย์ หากผู้บริหารไม่รู้จักตนเองเป็นอย่างดีแล้วก็จะไม่สามารถกำกับดูแล การทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายสู่ความสุขและความสำเร็จได้ การบริหารตนเองให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความสำนึกเห็นคุณค่าของตนเอง เห็นความรับผิดชอบที่ต้องมีต่อตนเอง และสิ่งที่ผู้บริหารควรคำนึงในการสร้างตนให้มีคุณลักษณะในตัวเองให้เกิดการพัฒนา เพื่อความสำเร็จและความสุขในชีวิต คือ การใฝ่รู้ การมีวินัยในตนเอง ความเป็นผู้ใหญ่ การสนทนาปราศรัย และการยึดถือหลักในการประพฤติปฏิบัติ ดังนี้

1. การใฝ่รู้ เป็นการเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งสังคมปัจจุบันเป็นสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวาง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารต้องรู้จักการปรับตัวให้เป็นผู้ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2. การมีวินัยในตนเอง เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ไม่สามารถอยู่ตามลำพังได้ เมื่อคนอยู่ร่วมกันเป็นหมู่จึงจำเป็นต้องมีกฎกติกาของหมู่คณะ มีกฎหมาย มีระเบียบของสังคม มีผู้นำ และผู้ตาม หากสังคมใดมีสมาชิกที่สามารถควบคุมตัวเองได้ ปฏิบัติตามกฎกติกาของหมู่คณะได้เป็นอย่างดี สังคมนั้นก็จะมีความสุข ดังนั้น การมีวินัยในตนเอง จึงหมายถึงการที่บุคคลสามารถควบคุมตัวเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเงื่อนไข กติกาทางสังคมเข้ามาควบคุม

3. ความมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ผู้บริหารถือว่าเป็นผู้ใหญ่ เพราะตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบเหนือกว่าผู้อื่น ซึ่งความเป็นผู้ใหญ่ของผู้บริหาร คือ การมีความสุขุม รอบคอบ ความมีเหตุผล สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ รู้จักยับยั้งชั่งใจไตร่ตรองก่อนที่จะสั่งการหรือทำสิ่งใดลงไป ต้องมีความห่วงใย เมตตาต่อผู้น้อย เมื่อผู้บริหารวางตนเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ส่งผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาย่อมมีความเกรงใจและศรัทธา รวมถึงยกย่องนับถือ และให้ความเคารพยำเกรง

4. การสนทนาปราศรัย เป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ เพราะเป็นการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ถ้าผู้บริหารมีจิตวิทยาในการสนทนา จะทำให้ง่ายต่อการผูกมิตรในการสนทนานั้น หากเราต้องการให้บุคคลอื่นยอมรับนับถือในความคิด สติปัญญา ความสามารถ และเห็นความสำคัญของเรา ก็ต้องให้ออกาสู่สนทนาได้แสดงความคิดเห็น และเราต้องเป็นผู้ที่รับฟังที่ดีด้วย จึงจะทำให้บรรยากาศในการสนทนาเป็นไปอย่างราบรื่น

5. การยึดถือหลักธรรม หลักธรรมประจำใจของผู้บริหารที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธอันดี เรียกว่า ธรรมของผู้ปกครองหรือทศพิธราชธรรม ประกอบด้วย คุณธรรม 10 ประการ ได้แก่

1) ทาน คือ การให้ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ให้อยู่ในฐานะผู้รับ ใช้ประชาชน

2) ศีล คือ ความประพฤติที่ดีงาม ทั้ง กาย วาจา และใจ หรือการประพฤติสุจริต ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต และความถูกต้องเป็นที่ตั้ง

3) บริจาค คือ การเสียดสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขส่วนรวม ผู้บริหาร สถานศึกษาต้องทำงานด้วยความเสียดสละทั้งกายและใจ

4) อาชวะ คือ ความซื่อตรง สุจริตต่อหน้าที่การงานของตน มิตรสหาย องค์กร หรือหลักการของตน ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องทำงานด้วยความซื่อตรงต่อหน้าที่ ประเทศชาติ และ ประชาชน

5) มัทวะ คือ ความอ่อนโยน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเป็นสุภาพบุรุษ มีความสุภาพอ่อนโยนต่อประชาชน และบุคคลในระดับต่างๆ

6) ตบะ คือ ความเพียร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้ ครบถ้วน ไม่บกพร่อง ต้องทำงานที่ตนรับผิดชอบให้สำเร็จลุล่วงไปโดยไม่เกิดความล่าช้า หรือ บกพร่อง

7) อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ หรือคิดมุ่งร้ายต่อใคร ผู้บริหารสถานศึกษาโดย ธรรมชาติแล้วจะต้องสุขุม หนักแน่น กระทำการใดๆ ด้วยเหตุด้วยผล และต้องไม่เอาอารมณ์ส่วนตัว มาเกี่ยวข้อง

8) อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินชีวิตไปตาม ทางสายกลาง ไม่เน้นประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ซึ่งนำไปสู่การแข่งขันแย่งชิงจนเป็นการเบียดเบียน ตนเองและผู้อื่นและทำลายสิ่งแวดล้อม

9) ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรักษาปกติได้ ไม่ว่าจะ ถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นไม่ หวั่นไหว

10) อวิโรธนะ คือ ความเที่ยงธรรม ความหนักแน่น ถือความถูกต้อง เที่ยงธรรม เป็นหลัก

สรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านการครองตนของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะครองตนได้นั้น ต้องครองชีวิตให้ดำเนินไปตามทางที่ถูกต้องดีงาม เพราะการครองตนเป็นศีลปะการประคองชีวิตให้

ดำเนินไปอย่างราบรื่นไม่ติดขัด ตั้งอยู่ในแนวทางที่ถูกต้องดีงาม อันจะนำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จเข้ามาในชีวิต หากผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตแล้วก็จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ ประหยัด และเก็บออม มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

2.3.2 หลักธรรมและพฤติกรรมด้านการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักธรรม รวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

หลักธรรมด้านการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา

ศิวพร พิลานนท์ (2555, น. 41) ได้ให้ความหมายของหลักธรรมด้านการครองคน ว่า หมายถึง หลักธรรมประจำใจที่ผูกใจผู้อื่นให้สมัครรักใคร่นับถือกันสนิทสนมกลมเกลียวกัน ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การให้ความผูกสัมพันธ์กันด้วยความดี ด้วยความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อกัน อันจะเป็นเครื่องผูกสัมพันธ์ที่ยั่งยืนมั่นคงดีกว่าความผูกพันกันด้วยผลประโยชน์ หรือด้วยกิเลส ตัณหาราคะ อันเป็นเครื่องผูกพันที่ไม่ยั่งยืน และอาจกลับกลายเป็นโทษ หรือ อาจนำไปสู่ความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง การครองคนมีหลักธรรมปฏิบัติ ได้แก่ ธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้ได้ คือ

1. สังกหัตถ์ 4 อย่าง ได้แก่

1.1 ทาน คือ การให้ การเสียดสละ หรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว

1.2 ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมสำหรับกาลเทศะ ซึ่งการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้นจะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- 1) เว้นจากการพูดเท็จ
- 2) เว้นจากการพูดส่อเสียด
- 3) เว้นจากการพูดคำหยาบ
- 4) เว้นจากการพูดเพื่อเจ้า เจรจาวาจาที่สุภาพอ่อนหวาน,

1.3 อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

1.4 สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย

2. พรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ ได้แก่

2.1 เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ซึ่งความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้

2.2 กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่ง que เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกาย

2.3 มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า “ดี” ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี จึงหมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา ความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธ ความฟุ้งซ่านซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน

2.4 อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลาง พิจารณาเห็นว่าใครทำดียอมได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนเมื่อเราเห็นใครได้รับผลกรรมในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือ พยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมความรู้ นับเป็นคุณธรรมที่ช่วยก้ำจุน โลก

3. อริยสัจ 4 หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของอริยบุคคล มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

3.1 ทุกข์ หมายถึง การมีอยู่ของทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตาย ล้วนเป็นทุกข์ คือ การบริหารคนที่ดี ผู้บริหารจะต้องมองให้ออกว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในองค์กรบ้าง ต้องไม่มองปัญหาของคนในองค์กรเป็นเรื่องธรรมดา และต้องไม่กลัวการถูกตำหนิ

3.2 สมุทัย หมายถึง เหตุแห่งทุกข์ คือ การบริหารคนที่ดีผู้บริหารจะต้องเก็บข้อมูล หรือหาสาเหตุให้ได้ว่าอะไรทำให้เกิดปัญหาขึ้น เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์

3.3 นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ การเข้าใจความจริงของชีวิตนำไปสู่การดับความเศร้า คือ ผู้บริหารจะต้องนำข้อมูลปัญหา และผลการวิเคราะห์มาหาแนวทางในการแก้ไข

3.4 มรรค หมายถึง หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ คือ ผู้บริหารต้องนำแนวทางการแก้ปัญหาามาปฏิบัติ อันจะส่งผลให้ลูกน้องมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น ทำให้ผลการทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ตั้งคณะทำงานจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ และ โปรแกรมสำเร็จรูปที่ทันสมัยใช้งานได้ รวมทั้งส่งลูกน้องไปอบรมให้ทั่วทุกคน

กิตติทัศน์ ผกาทอง (2551, น. 171-172) สอดคล้องกับ วิเชียร บุญกล้า (2550) ที่กล่าวว่า พรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมสำหรับการดำรงตนของผู้บำเพ็ญ ซึ่งโบราณเปรียบผู้นำคฤหัสถ์ คือ บุคคลผู้ยิ่งใหญ่และมีอำนาจ ประกอบด้วย

1. เมตตา หมายถึง เมื่อผู้ได้บังคับบัญชาอยู่ปกติ หัวหน้าควรมีการมีจิตที่เป็นกุศลเปี่ยมด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา

2. กรุณา หมายถึง เมื่อผู้ได้บังคับบัญชาต่ำกว่าเดิม ได้รับความเดือดร้อน เป็นทุกข์ หัวหน้าควรมีจิตคิดจะช่วยเหลือและปลดเปลื้องความทุกข์ตลอดเวลา เป็นคนอาสาช่วยแบ่งเบาภาระอย่างสม่ำเสมอ

3. มุทิตา หมายถึง เมื่อผู้ได้บังคับบัญชาดีขึ้น ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน หัวหน้าควรมีอหังสาขโมยโมตรีที่งมงายและผองใส ยินดีในความ สุขและความสมหวังของผู้อื่น คอยสนับสนุนส่งเสริมให้ดีขึ้น หากมีทุกข์หรือประสบเคราะห์กรรมก็ไม่คิดจะซ้ำเติมหรือเยาะเย้ยให้ต้องเจ็บช้ำน้ำใจ

4. อุเบกขา หมายถึง ในกรณีที่มีการรักษาความถูกต้อง ชอบธรรม ตามหลักการและกฎเกณฑ์ หัวหน้าควรมีการประพฤติและปฏิบัติที่เที่ยงตรงและเป็นกลาง ไม่เอนเอียง ด้วยความรักและความซัง คำนี้ถึงผลของการกระทำของสัตว์ทั้งหลายที่ทำได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่วเป็นที่ตั้ง เรียกว่า “ค่าของคนอยู่ที่ผลของการกระทำ”

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การครองคนมีหลักธรรมที่ควรถือปฏิบัติ ได้แก่ สังคหัตถ์ 4 คือ หลักธรรมที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่น ประกอบด้วย การให้ การเสียสละ มีความจริงใจต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างเสมอต้นเสมอปลาย อีกทั้งพรหมวิหาร 4 หรือหลักธรรมอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ตลอดจนอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค หากผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินชีวิตตามหลักธรรมเหล่านี้แล้ว ก็จะนำมาซึ่งความรักใคร่ นับถือ จากผู้ได้บังคับบัญชา และร่วมงาน

พฤติกรรมด้านการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา

สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2556, น. 2) ได้กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติตนต่อผู้รับบริการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ในจรรยาบรรณของวิชาชีพ ไว้ดังนี้

1. ริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารเพื่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้านต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

2. ส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิของผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

3. เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

4. ใช้ระบบคุณธรรมในการพิจารณาผลงานของผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

5. มีความรัก ความสามัคคี และร่วมใจกันผนึกกำลังในการพัฒนาการศึกษา

6. ยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 14-16) ให้ความหมาย การครองคน ว่าหมายถึง การเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ ยกย่องในเพื่อน ในสังคม ร่วมงานอย่างเปิดเผยทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความสามารถในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชาและผู้มาติดต่องาน โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้

1.1 เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี

1.2 ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

1.3 กล้าและรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ

1.4 มีน้ำใจ ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

2. ความสามารถในการร่วมงานเป็นกลุ่ม โดยแบ่งหัวข้อย่อย ได้ดังนี้

2.1 ให้ความเห็น ปรีกษา และเสนอแนะในงานที่ตนรับผิดชอบ

2.2 การมีส่วนร่วมในงานที่รับผิดชอบ

2.3 ยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

2.4 มีความสามารถในการคิดและเสนอเหตุผล

2.5 สามารถปฏิบัติงานเต็มที่ตามความรู้ ความสามารถ

2.6 เปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น

3. ให้บริการแก่ผู้มาติดต่องานด้วยความเสมอภาค แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ดังนี้

3.1 มีความสำนึกและถือเป็นที่ที่จะต้องให้บริการ

3.2 ช่วยเหลือ แนะนำในสิ่งที่ดี ตลอดจนให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์

3.3 ให้บริการด้วยความเต็มใจ และเสมอภาคกันทุกระดับ

3.4 มีอัธยาศัยดี เป็นกันเอง และสุภาพต่อทุกคน

4. การเป็นผู้มีความเป็นธรรมทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้

4.1 ประพฤติและปฏิบัติตรงหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ วิธีการที่กำหนด

4.2 ถือประโยชน์ของทางราชการหรือส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

4.3 ตัดสิน วินิจฉัย หรือแก้ปัญหา โดยใช้เหตุผล

5. การเสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะทั้งในและนอกหน่วยงาน ดังนี้

- 5.1 การให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น
- 5.2 เสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องาน
- 5.3 ให้ความสำคัญ ขกย่อง หรือให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน

ภาววิดา ธาราศรีสุทฺธิ (2551, น. 102) กล่าวว่า การครองคน หมายถึง การเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและการทำงาน การรู้จักใจคน รู้จิตใจของเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อใช้งานให้เหมาะสม รู้สภาวะของคน ความต้องการของบุคคล ท้องถิ่นและรู้จักทันตนเอง รู้จักใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เป็นแนวทางครองใจคน สร้างน้ำใจในการทำงาน ตระหนักในการนำความคิดและการปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเสริมสร้างภูมิธรรม ภูมิปัญญา ผู้นำที่ดีนั้นควรจะต้องมีพฤติกรรมต่อผู้อื่นและสังคม ต่อไปนี้

1. การเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและการทำงาน คือ ดำเนินชีวิตตามทางสายกลางและศีลธรรมของศาสนา การดำเนินชีวิตของครอบครัว ความมีคุณสมบัติของผู้ดี ความห่างไกล อบายมุข กิเลส ใฝ่รู้ ใฝ่เจริญ พัฒนาตนเอง ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประพฤติกระทำชอบ เป็นประชาธิปไตย กล่าวหาทางจริยธรรม ยุติธรรม ปราศจากอคติช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคล และสังคม เสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติงานด้วยหลักธรรม และหลักวิชาการ

2. รู้คน คือ รู้จิตของผู้ร่วมงาน เพื่อใช้งานให้เหมาะสมกับจริต ซึ่งจำแนกออกเป็น 6 แบบ

- 2.1 ราคะจริต คือ พวกรักสวยรักงาม มักทำอะไรประณีตเรียบร้อย ใจเย็น คนพวกนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อน

- 2.2 โทสะจริต คือ พวกใจร้อน ชอบความเร็วและมักหงุดหงิดง่าย ถ้าถูกขัดใจ คนพวกนี้ชอบทำงานที่ต้องใช้ความเร็ว

- 2.3 โมหะจริต คือ พวกเขลาขี้มึน ขาดความกระตือรือร้น ทำงานล่าช้า เฉื่อยชา ชอบหลับในที่ทำงานเป็นประจำ

- 2.4 สัทธาจริต คือ พวกที่เชื่อง่าย เวลาข่าวเรื่องแปลกแต่จริง คนพวกนี้จะเชื่อก่อนใครจะทำงานให้เต็มที่

- 2.5 พุทธิจริต คือ พวกใฝ่รู้ เป็นคนช่างสงสัย รักการศึกษาหาความรู้ มักต้องการรายละเอียดมากกว่าคนอื่น คนพวกนี้ถนัดงานด้านวิชาการ

- 2.6 วิดกจริต คือ พวกช่างกังวล เป็นคนไม่กล้าตัดสินใจ มักปล่อยเรื่องค้างไว้เป็นเวลานานโดยไม่ยอมลงนาม หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. รู้สภาวะของคน คือ รู้ความต้องการของคน บุคคล ท้องถิ่นและรู้จัก รู้ทันตนเอง มีแนวทาง ดังนี้

3.1 สนองความต้องการของคน เพื่อให้เกิดการกระทำความดี คุณประโยชน์
3.2 ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นหลัก เป็นผู้ใหญ่ เป็นที่พึ่ง ดำรง และกระทำตน
ช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและชุมชน ชาติบ้านเมือง

3.3 คำเนิรณการและร่วมงำนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน
ปรีชา อยู่ภักดี (2551, บทนำ) ให้การเห็นว่า การครองคน หมายถึง การปฏิบัติหรือ
การแสดงออกของผู้บริหารต่อเพื่อนร่วมงานด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

1. ให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน
2. เคารพสิทธิของเพื่อนร่วมงาน
3. ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน
4. สร้างบรรยากาศในที่ทำงาน
5. รักษาความลับของเพื่อนร่วมงาน
6. แสดงความจริงใจต่อเพื่อนร่วมงาน
7. ให้อภัย และปกป้องผู้ร่วมงาน
8. รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน
9. มีความรับผิดชอบต่อคำสั่งต่างๆ
10. มีน้ำใจ ให้ความยุติธรรม
11. มีความรอบรู้เกี่ยวกับผู้ร่วมงาน
12. มีความเมตตา กรุณา
13. มีปรีชาจา

นอกจากนี้ พระมหาบุญมี มาลาวิโร (2550, น. 19) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการ
ครองคนว่าหมายถึง ศิลปะการครองใจผู้อื่นและรู้จักสร้างความผูกพันที่ดีต่อกันในสังคม การครองคน
นั้นเป็นสิ่งสำคัญสำคัญที่สุด เพราะต้องครองใจเขาให้ได้ หากครองครองใจเขาได้ก็ถือว่าสำเร็จ
ทุกอย่าง หลักการครองใจคนที่สำคัญ คือ การปรับใจเข้าหากัน รู้จักครองใจผู้อื่น รู้จักเกื้อหนุนซึ่งกัน
และกัน ซึ่งมีหลักดังนี้

1. ครองคนต้องครองใจให้เขารัก
2. ครองคนต้องต้องพิทักษ์สมัครสมาน
3. ครองคนต้องมีใจอยากให้ทาน
4. ครองคนต้องประสานมิตรไมตรี
5. ครองคนกล่าววาจาต้องน่ารัก
6. ครองคนต้องตระหนักเรื่องศักดิ์ศรี

7. ครองคนต้องรู้ช่วยเหลือเอื้ออารี
8. ครองคนต้องหวังดีต่อทุกคน
9. ครองคนต้องเข้าใจในความคิด
10. ครองคนพึงผูกมิตรมีเหตุผล
11. ครองคนต้องแนะนำแต่สิ่งที่ดีมีมงคล
12. ครองคนต้องไม่น้อยลเอาเปรียบกัน

สรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านการครองคนของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การปฏิบัติตนให้ผู้อื่นรักใคร่ ยึดถือพื้นฐานจิตใจของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีทัศนคติในการทำงานที่ยึดคุณภาพงาน คุณค่าของคน ที่สำคัญคือ การปรับใจเข้าหากัน เน้นความสามัคคีของหมู่คณะ ผูกไมตรีด้วยการให้ความจริงใจ เลือกลงใจจากที่อ่อนหวาน ปฏิบัติตามอย่างที่สุด ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างมีเกียรติ รู้จักเสียสละ แบ่งปันด้วยจิตใจที่โอบอ้อมอารี ประรณาดีต่อผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นคนมีเหตุผล แนะนำและชี้ทางให้ผู้อื่นทำแต่สิ่งที่ดีและไม่เอาไร้ดเอาเปรียบผู้อื่น ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษาถือเอาพฤติกรรมเหล่านี้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานแล้วก็จะส่งผลให้เกิดความประทับใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน เกิดขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานอย่างดียิ่งอันนำไปสู่การดำเนินงานที่ดี มีประสิทธิภาพ สำเร็จผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.3.3 หลักธรรมและพฤติกรรมด้านการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักธรรม รวมทั้งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

หลักธรรมด้านการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา

ความหมายและความสำคัญของหลักการครองงาน มีผู้ศึกษาวิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุภัสสร รongแหนม (2552, น. 44-45) กล่าวว่า หลักและแนวปฏิบัติในการครองงานคือ ให้ปฏิบัติตามอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จได้ผลตามที่เป้าหมาย

1. ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ คือ ความต้องการทำงานนั้นด้วยความรัก
2. วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือ การทุ่มเท ขยันทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ท้อแท้ เข้มแข็ง อดทน สู้งานจนกว่าจะสำเร็จ
3. จิตตะ หมายถึง ความมุ่งมั่น คือ ตั้งใจทำด้วยความมุ่งมั่น ไม่ปล่อยใจให้ ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย

4. วิมังสา หมายถึง การไตร่ตรอง เริ่มตั้งแต่การวางแผน ตรวจสอบ ตรวจสอบ หมั่นใช้ปัญญา ไคร่ครวญ ทดลอง แก้ไขปรับปรุงและวัดผลจนงานสำเร็จ

หลักและแนวทางในการครองงาน คือ การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งสอดคล้องกับ ว. วชิรเมธี (2551, น. 92) ที่กล่าวไว้ว่า การทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาท แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ คือมีใจรัก ทำงานด้วยใจรักงาน 2) วิริยะ คือ พากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยัน คือ ภาวปฏิบัติกรของความรักในงานที่ทำซึ่งจะทำให้เรา รู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด 3) จิตตะ คือ จดจ่อในงานที่ทำ หมายความว่า ทำอะไรก็ตามให้ทำสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้ง อย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ 4) วิมังสา คือ วินิจวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ พัฒนา เมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พินิจพิเคราะห์ สร้างสรรค์พัฒนา

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สอนอง วรอุไร (2556, น. 97) ที่กล่าวว่า อิทธิบาท 4 คือ สูตรสำเร็จของชีวิต ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิต เพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจ ไม่ว่าเราจะต้องการอะไร หากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้อย่างมั่นคง ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ดังใจ

สรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมพื้นฐานสู่ความสำเร็จ อันประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพึงพอใจในสิ่งที่ทำ สิ่งที่มีอยู่ วิริยะคือ ความเพียรพยายามอดสาหะในหน้าที่การงาน ไม่ท้อแท้ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น จิตตะ คือความเอาใจใส่ ความปฏิบัติงาน การใฝ่หาวิชาความรู้ ประสบการณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน และ วิมังสา คือ การใช้สติปัญญา ไคร่ครวญ ไตร่ตรองให้รอบคอบ หากผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานแล้วก็จะนำมาซึ่งความสำเร็จในกิจการงานทุกอย่างที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

พฤติกรรมด้านการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา

สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2556, น. 3) ได้กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในการปฏิบัติตนต่อวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ในจรรยาบรรณของวิชาชีพ ไว้ดังนี้

1. แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ
2. รักษาชื่อเสียงและปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ
3. ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้
4. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ

5. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาครูและบุคลากร

6. สนับสนุนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาครู การเรียนการสอน และการบริหารสถานศึกษา

7. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร ได้ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย และนำเสนอผลงานอันเกี่ยวข้องกับวิชาชีพ

8. เข้าร่วมส่งเสริม และประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวิชาชีพ หรือองค์กรวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 16) กล่าวว่า การครองงาน หมายถึง การประพฤติปฏิบัติงานในหน้าที่และนอกเหนือหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ เต็มใจ มีจิตมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานที่รับผิดชอบ จนมีผลงานปรากฏที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการ ประชาชน มีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดี โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้

1.1 ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอยู่เสมอ

1.2 มีความตั้งใจปฏิบัติงานให้ได้รับความสำเร็จ

1.3 สนใจและเอาใจใส่งานที่รับผิดชอบ

1.4 ปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบและงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน

2. มีความรู้ ความสามารถ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้

2.1 มีความรู้ ความเข้าใจหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและนโยบาย

2.2 มีความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

2.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติงาน

2.4 รักและชอบที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ

3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังนี้

3.1 มีความสามารถในการคิดริเริ่ม หาหลักการ แนวทาง วิธีการใหม่ๆ มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

ดังนี้

รับผิดชอบ

ประชาชน

- 3.2 มีความสามารถในการปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3.3 มีความสามารถในการทำงานที่ยากหรืองานใหม่สำเร็จเป็นผลดี
4. ความภาคภูมิใจในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ โดยแบ่งหัวข้อย่อย
  - 4.1 มีความกระตือรือร้น ต้องการที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ
  - 4.2 มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละ และอุทิศเวลาให้แก่ราชการหรืองานที่
  - 4.3 ได้รับการยกย่องในความสำเร็จของงาน
  - 4.4 สามารถปฏิบัติงานในภาวะที่มีข้อจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ได้ดังนี้
  - 5.1 การปฏิบัติงานยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน
  - 5.2 การดำเนินงานอันสอดคล้องหรือเป็นความต้องการของส่วนรวมและ
  - 5.3 ใช้วัสดุ อุปกรณ์และสาธารณูปโภคได้อย่างประหยัดและเหมาะสม
  - 5.4 ร่วมมือ ช่วยเหลือ และประสานงานระหว่างข้าราชการและประชาชน

การทำงานให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรู้ ความสามารถ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงงาน มีความภาคภูมิใจในการทำงาน และมีผลงานที่เป็นที่น่าพอใจ การคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาบุญมี มาลาวชิโร (2550, น. 19) ที่กล่าวว่า การครองงาน หมายถึง ศิลปะการทำงานอย่างมีความสุข และได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย การครองงานให้สำเร็จและเป็นสุข นับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพราะการที่คนอยู่บน โลกนี้จำเป็นต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น สิ่งที่เชื่อมคนเข้าหากันก็คืองาน จึงจำเป็นต้อง รู้จักการครองงานให้มีความสุขด้วยชีวิตจึงจะประสบความ สำเร็จได้ ซึ่งมีหลักการครองงาน ดังนี้

1. ครองงานต้องรักงานเป็นอย่างยิ่ง
2. ครองงานต้องทำจริงไม่หวั่นไหว
3. ครองงานต้องขยัน ต้องมั่นใจ
4. ครองงานทำอะไรต้องอดทน
5. ครองงานต้องตระหนักรักหน้าที่
6. ครองงาน ทำความดีอย่าฉ้อฉล
7. ครองงานผลงานเด่นเป็นของตน

8. ครงงานค่าของคนผลจากงาน
9. ครงงานต้องขยันไม่ท้อแท้
10. ครงงานต้องแน่วแน่ มุ่งสืบสาน
11. ครงงานใจต้องมี อุดมการณ์
12. ครงงานเมื่อทำงานต้องสุขใจ

สรุปว่า พฤติกรรมด้านการครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ต้องมีความพอใจในการทำงานนั้นๆ อย่างอดทนพากเพียร พยายามแก้ไขปัญหาค้นคว้า ด้วยจิตใจที่จดจ่อ ตั้งใจ คิดพิจารณา ไตร่ตรองด้วยเหตุ ด้วยผล ด้วยปัญญา เพราะคนเราเมื่อมีความรัก ความพอใจขยันหมั่นเพียร ความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอการทำงานย่อมมีประสิทธิภาพและคนทำงานก็ย่อมมีความสุข พร้อมทั้งยึดหลักคุณภาพงาน คุณภาพคนเป็นแนวทางปฏิบัติ ที่สำคัญคือ รักและให้เกียรติในงานที่ทำ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความขยันและความมั่นใจ อดทน ต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตระหนักถึงหน้าที่ของตนเอง ทำงานอย่างสุจริตและถูกต้อง สร้างผลงานด้วยตนเอง ไม่ท้อแท้ต่อปัญหา มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย มีอุดมการณ์ในการทำงานและมีความสุขในการทำงานก็จะส่งผลให้การทำงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยในประเทศ

ดวงธิดา พุตรีกุล (2554, น. 172-173) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นตอนการพัฒนามตามระบบไตรสิกขา ขั้นตอนประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินการ ขั้นตอนการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นตอนการพัฒนามตามระบบไตรสิกขา ขั้นตอนดูแลสนับสนุนใกล้ชิด มีระดับการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนขั้นปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

พลชัย ชุมปัญญา (2551, น. 134-138) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านปัจจัยนำเข้าสูงกว่าด้านอื่นๆ

2. ผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. ผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ จำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดที่แตกต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ทรงศักดิ์ แอ๊ดสกุล (2552, น. 100-104) ศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านบริหารการจัดการ โดยรวมมีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การบริหารงาน วุฒิการศึกษาของผู้อำนวยการ โรงเรียน พบว่า การดำเนินงานไม่แตกต่างกัน

ธนวัฒน์ จักขุ (2551, น. 132-141) ได้ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 จากองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ มีความสำเร็จอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อทำการเปรียบเทียบความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ปรากฏว่าสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความสำเร็จในการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานทางวิจัยที่กำหนดไว้ และพบว่าโดยภาพรวมและรายด้าน มีความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบผลความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ปรากฏว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ต่างกัน ส่งผลให้การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลกระทบ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านผลผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลภภัทร พลสิทธิ์ (2551, น. 105-107) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้าน พบว่า ปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน กล่าวคือ ด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ และด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา ส่วนด้านที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการพัฒนานุเคราะห์และคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการเกี่ยวสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน พร้อมทั้งได้ทำการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7 พบว่า เมื่อจำแนกตามสถานภาพ โรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมรวมมีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนแกนนำวิถีพุทธกับโรงเรียนเครือข่ายวิถีพุทธมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมเสนอแนะการพัฒนา การพัฒนานุเคราะห์และคุณลักษณะบุคลากร โรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการเกี่ยวสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ยกเว้นด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิชาญ สมยา (2552, น. 92-95) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ และด้านการเกี่ยวสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน อีกทั้งผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน ซึ่งพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการจัดวิถีพุทธสู่การเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ และระหว่างโรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

สุรชาติ อินแสง (2550, น. 59-60) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดัวน้อย ผลการวิจัยโดยจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนดัวน้อย มีการเตรียมการ

ดำเนินงานพัฒนา มีการจัดองค์ ประกอบ และปัจจัยต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดวิธีพุทธสู่การ เรียนรู้ จัดให้มีการบูรณาการหลักธรรมสู่การเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระ ฝึกให้มีการปฏิบัติจริงใน ชีวิตประจำวัน ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรม เสริมเนื้อหาตามหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน กิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมพิเศษอื่นๆ ด้านการพัฒนาบุคลากรและ คุณลักษณะบุคลากร มีการส่งเสริมพัฒนาอย่างจริงจัง ลด ละ เลิก อบายมุข ถือศีลห้าเป็นนิจ ปฏิบัติตัว เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน และด้านการเกี่ยวคู่สัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและ ชุมชน ได้มีการประสานงาน ร่วมมือกับ ชุมชน วัด เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้า มามีส่วนร่วมและมาใช้บริการใน โรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

จรินทร์ ศรีวรสาร (2557, น. 104-106) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับพฤติกรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการครองตน รองลงมาคือ ด้าน การครองคน และด้านการครองงาน ตามลำดับ และเมื่อผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการ ครองตน ครองคน ครองงาน ของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา โดย จำแนกตามอายุ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีอายุ และประสบการณ์ต่างกันมีระดับพฤติกรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษาของ ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีวุฒิ การศึกษาแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมในการครองตน ครองคน ครองงานแตกต่างกันอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นาวัน เหมือนแสง (2553, น. 119-125) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษากับการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรสาคร พบว่า การบริหารสถานศึกษา และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนทั้งใน ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังพบว่าโดยภาพรวมการบริหารสถานศึกษามี ความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

พรศักดิ์ ทับทิมหิน (2551, น. 101-105) ได้ศึกษาการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานูริรัมย์ เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการครองตน ด้านการครองคน และด้านการครองงาน พบว่าทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า ความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ที่มีต่อการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหาร โดยรวมแตกต่างกัน

สิวพร พิลาพันธ์ (2555, น. 93-95) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงาน ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 พบว่า พฤติกรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการครองตน ด้านการครองคน และด้านการครองงาน โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ พฤติกรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงานของครู ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้บริหาร ผู้แทนครู ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงานของครู โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์โดยจำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้บริหาร ผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผู้บริหาร และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา และระหว่างผู้แทนครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารและผู้แทนครูในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงานของครู มากกว่าประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

สลิลทิพ ชูชาติ (2556, น. 116-121) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภอกำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูผู้สอนที่มีที่มีเพศ อายุ และขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการ

บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยรวม
ไม่แตกต่างกัน

2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Biskin & Hoskinson (1997) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงการ
อภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ตัดสินยากจากรรณคดี และการอ่านเรื่องราว โดยใช้นักเรียนระดับเกรด 4-5
แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้ววัดจริยธรรมโดยวิธีของโคลเบอร์ก จากนั้นทดลองโดย
กลุ่มทดลอง มีการจัดโครงสร้างการอภิปรายอย่างเป็นระบบ ครูใช้คำถาม 3 แบบ คือ คำถามเกี่ยวกับ
ข้อเท็จจริง ติความการประเมิน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสมมติบทบาทของตนลงไป ส่วนกลุ่มควบคุมปล่อยให้
ให้มีการอภิปรายไปตามธรรมชาติ จากนั้นวัดระดับจริยธรรมตอนหลัง ผลการวิจัยพบว่า การอภิปราย
อย่างเป็นระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนให้อยู่ในบทบาทที่ข้องเรื่อง สามารถเปลี่ยนแปลงตัดสินเชิงจริยธรรม
ในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ นั่นหมายความว่า ผู้สอนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
ได้โดยให้เด็กมีโอกาสอยู่ในสถานการณ์ของสังคมที่ทำให้เขาต้องกระทำบทบาทต่างๆ กัน

Lanier (1993) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นที่ 11
และชั้นที่ 12 ในโรงเรียนชนบท โดยมีแนวคิดว่า เด็กในชนบทได้รับการอบรมให้คิดและปฏิบัติตาม
ต่อๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การทดลองได้แบ่งนักเรียน
ออกเป็นกลุ่มควบคุมให้ได้รับการฝึกให้คำแนะนำและจัดประสบการณ์ สำหรับอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่ม
นักเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนในโรงเรียนระดับกลางจนถึงระดับสูงสุด ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนา
คุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

Ried (1965) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนเทศบาล เมืองซานดิเอโก
ที่มีต่อการให้การศึกษาด้านจริยธรรม และค่านิยม โดยสอดแทรกเข้าไปในวิชาต่างๆ ผลการสำรวจ
พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสอนเน้นจริยธรรมและค่านิยมในห้องเรียน โดยครูที่สอนในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นกว่าร้อยละ 80 และครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 90 มี
ความเห็นว่าการสอนเน้นในเรื่องจริยธรรม และค่านิยมสามารถทำได้ในวิชาของตน สำหรับจริยธรรม
และค่านิยมซึ่งครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเห็นว่าเรื่องที่สอนได้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์
ความนับถือผู้อื่น การปฏิบัติตามหลักศาสนา ความรับผิดชอบ ความเชื่อในพระเจ้า ความยุติธรรม
และการเข้าใจตนเองและผู้อื่น จริยธรรมและค่านิยม ซึ่งครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
เห็นว่าเรื่องจะสอนเน้นได้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความนับถือผู้อื่น ความสามัคคี และความรับผิดชอบ
นอกจากนี้ ผลการสำรวจยังพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป เห็นว่าการให้
จริยธรรมศึกษาแก่นักเรียนควรทำโดยตรง ในขณะที่ครูที่มีประสบการณ์สอนไม่เกิน 5 ปี เห็นว่าควร
ทำโดยอ้อม

Larson (2003) ได้วิจัย การศึกษาทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรม ของนักศึกษาในสถาบันศิลปศาสตร์ 3 แห่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมของนักศึกษาในสถาบันศิลปศาสตร์ เขต Midwestern ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาจากสถาบันทางโลก จำนวน 20 คน สถาบันสอนแบบคาทอลิก จำนวน 20 คน สถาบันสอนแบบโปรเตสแตนต์ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมของบุคคลแต่ละคนนั้น ได้รับการปลูกฝังมาก่อนหน้าที่จะเข้าโรงเรียน
2. โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อิทธิพลจากผู้ปกครองมีผลสูงสุดต่อการพัฒนาคุณธรรมนักศึกษา
3. โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การพัฒนาคุณธรรมที่โรงเรียนเป็นเพียงการเสริมแรงของความเชื่อและหลักการที่มีมาก่อนเท่านั้น

Mirisse (2005) ได้ทำการวิจัย การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความมีสติตั้งมั่น ตามแนวคิดทางสายกลางตามหลักศาสนาพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกด้านการมีสติให้กับผู้เรียน และสร้างสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งความเห็นอกเห็นใจ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบทางสายกลางตามหลักศาสนาพุทธ ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาประเทศแคนาดา โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 600 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการฝึกรอบมพัฒนาจิตใจด้วยเทคนิค 2 แบบ ได้แก่ 1) การทำ สมาธิ 2) หลักความรัก-ความเมตตา การสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์นักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้แนวคิดแบบทางสายกลางตามหลักศาสนาพุทธ โดยผ่านทาง การฝึกรอบม พัฒนาจิตใจด้วยเทคนิค 2 แบบ ได้แก่ 1) การทำสมาธิ 2) หลักความรัก-ความเมตตา ส่งผลให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างค้นพบวิธีการจัดการความเครียดของตนเอง เข้าใจความสำคัญในการสร้างคุณธรรมในตนเอง เช่น เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ความอดทน ความอดสาหัส ความสุขุมรอบคอบ และการสร้างภาวะจิตใจของตนเอง ให้เข้มแข็งขึ้น

Phisalaphong (2003) ได้วิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานของครู หลักสูตรการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณธรรมของเด็กระดับปฐมวัยที่เข้ามาเรียน ในโรงเรียนวัดของชาวพุทธในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนวัดของชาวพุทธในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนวัดของชาวพุทธระดับปฐมวัย 4 แห่ง มีผู้ให้ข้อมูลคือ เจ้าอาวาสวัด แม่ชี อาจารย์ใหญ่ ครูผู้สอนระดับปฐมวัย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตการสอนและพฤติกรรมนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมในด้านการอบรมให้นักเรียนปฐมวัย มีความศรัทธา ความเคารพต่อครู พ่อ แม่ และฝึกให้นักเรียนรู้จักการคิดไตร่ตรอง

2) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ไม่ได้กำหนดวิชาไว้ในโครงสร้างหลักสูตร แต่ใช้วิธีการนำไปบูรณาการในบทเรียนของแต่ละวิชาตลอดเวลา โดยเน้นคุณธรรมเรื่อง การมีระเบียบวินัย ความอ่อนโยน ความเคารพ การรู้จักอดออม ประหยัด ความสุภาพ เรียบร้อย การมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น และความเมตตากรุณา

3) ด้านพฤติกรรมของนักเรียนปฐมวัย มีความประพฤติดี รู้จักการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน มีน้ำใจต่อผู้อื่น พฤติกรรมก้าวร้าวลดลง

Wilson (2001) ได้วิจัย การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนอนุบาลชาวญี่ปุ่นกับชาวอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนอนุบาลชาวญี่ปุ่นกับชาวอเมริกา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนอนุบาลชาวญี่ปุ่น จำนวน 29 คน และนักเรียนอนุบาลชาวอเมริกา จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยรวมนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติตนในการเรียนรู้คุณธรรมด้านความรับผิดชอบ มีเหตุผล ความยุติธรรม ความเชื่อมั่น การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

2. การเปรียบเทียบ พบว่า อิทธิพลจากสังคมมีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณธรรมของเด็กนักเรียนในวัยอนุบาลอย่างมีนัยสำคัญ โดยจำแนกได้ดังนี้

2.1 นักเรียนอนุบาลชาวญี่ปุ่น ได้รับอิทธิพลจากสังคมที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแสดงออกทางอารมณ์

2.2 นักเรียนอนุบาลชาวอเมริกาได้รับอิทธิพลจากสังคมที่เน้นการอยู่อย่างมีอิสระและการเรียนรู้คุณธรรมด้านความรับผิดชอบในตนเองมากกว่า

Stueber (2000) ได้ศึกษารูปแบบของการเป็นผู้นำ ประสิทธิภาพการทำงาน และคุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิภาพในเรื่อง Lutheran ตลอดจนศึกษาคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การเป็นผู้บริหารที่ชอบบริการคนอื่น และความเป็นผู้นำที่มีน้ำใจกับคนอื่น โดยศึกษากับผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 23 คน จากผู้บริหารทั้งหมด 71 คน ผลการศึกษพบว่า ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพไม่มีรูปแบบการเป็นผู้นำที่สอดคล้องกันเลย แต่ส่วนมากใช้รูปแบบผู้นำที่เข้มแข็งมากที่สุด แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบผู้นำอื่นๆ ด้วย และจากการได้ประเมินผลการรับรู้ตนเองและการรับรู้ของผู้อื่น พบว่า ผู้บริหารประเมินความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และการประเมินแบบอย่างให้กับบุคคลของ โรงเรียนอยู่ในระดับสูงสุด จากการประเมินตนเองและให้ผู้อื่นประเมินในเรื่อง การแสดงออก หรือปฏิบัติตนในด้านการให้บริการผู้อื่น และการมี

น้ำใจกับผู้อื่น พบว่า อยู่ใน ระดับปกติหรือปฏิบัติบ่อยมาก โดยประเมินในเรื่องการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับสูงสุด และมีการประเมินคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านความมีน้ำใจอยู่ในระดับสูงสุด

Bridges (1992) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของโรงเรียนกับวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลนั้นผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และพบว่า วิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียนได้

Magnuson (1971) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารธุรกิจโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะทางด้านส่วนตัวและวิชาชีพของผู้บริหาร มีดังนี้

1. คุณลักษณะด้านส่วนตัว ได้แก่ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ มีอารมณ์มั่นคง มีความรู้ มีความเป็นกันเอง มีอารมณ์ขัน เปิดเผยเข้าใจง่าย มีความเอื้อเฟื้อ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ดี มีความสามารถในการตัดสินใจที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการวางแผนและจัดหน่วยงานที่ดี ให้ความสนใจเพื่อนร่วมงาน รู้จักใช้อำนาจอย่างเหมาะสม

Rice (1991) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาตามทฤษฎีของอาจารย์ใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตแม่น้ำซาวานนาห์ตอนกลางของรัฐจอร์เจีย โดยทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างของทฤษฎีของอาจารย์ใหญ่และครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำของอาจารย์ใหญ่ ในเรื่องต่อไปนี้ 1) การเป็นแบบอย่าง 2) ความสามารถในการประนีประนอม 3) ความอดทนต่อความไม่แน่นอน 4) ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจคน 5) การวางแผน 6) ความอดทนต่อการขาดระเบียบวินัย 7) การรู้จักบทบาทของตนเอง 8) การมีวิจรรณญาณ 9) การเน้นผลงาน 10) ความสามารถในการคาดการณ์ได้ถูกต้อง 11) ความสามารถในการบูรณาการ 12) มุ่งความเจริญก้าวหน้า

Stogdill (1977) ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มตามผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. บุคลิกภาพและพฤติกรรมจากผลการวิจัยมากกว่า 15 เรื่อง พบว่า ผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเหนือบุคคลอื่นๆ ในเรื่องต่อไปนี้ คือ มีเซาว์ปัญญาดี มีนิสัยรักการค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ มีความรู้ทันสมัยและกว้างขวาง ชอบกิจกรรมและงานสังคม มีมารยาทสังคมดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดี
2. บุคลิกลักษณะของผู้บริหารที่ได้รับการยืนยันจากผลการวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง พบว่า ผู้บริหารควรมีบุคลิกลักษณะ ดังนี้คือ มีความสามารถในการเข้าสังคม รู้จิตวิทยาในการเจรจา

มีมารยาทสังคมดี มีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ เพื่อนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อปัญหารอบด้านโดยไม่เสียกำลังใจ รู้หลักและวิธีทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเองหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อเสริมคุณค่าของคนให้เป็นผู้มีความสามารถในการคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะในการทำงาน เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและคิดสิ่งใหม่ๆ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการพูดและเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้บริหาร คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นที่นิยมของปวงชน มีความสามารถในการเข้าสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด มีอารมณ์ขัน มีความร่วมมือกับผู้อื่น มีความสามารถในการกีฬา

4. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นผู้บริหาร แยกออกเป็น 5 ประเภท คือ

4.1 ความสามารถ มีความหมายถึง ความสามารถ สถิติปัญญา ความกระตือรือร้น ความสามารถในการพูด ความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ

4.2 ความสำเร็จ ได้แก่ การศึกษา ความรู้ การงานและการกีฬา

4.3 ความรับผิดชอบ ได้แก่ การเป็นที่พึ่งของคนอื่น ความเพียรพยายาม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด

4.4 สถานะ ได้แก่ สถานะทางสังคม การสมรส การเป็นที่นิยมของคนอื่น

4.5 สถานการณ์ ได้แก่ ทักษะ ความต้องการและความสนใจตามจุดประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึงความสำเร็จ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ซึ่งวิธีการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 50 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,864 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 178 คน และครูผู้สอนจำนวน 2,686 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 8 มิถุนายน 2558)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*power ด้วยขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.25 โอกาสของความคลาดเคลื่อน (Error Prob) เท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ เท่ากับ 0.95 จำนวนตัวแปรทำนาย 4 ตัว คำนวณขนาดที่เหมาะสมได้เท่ากับ 280 ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงออกแบบการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมกับประชากรทั้ง 50 สถานศึกษา จำนวน 280 คน ดังนี้

3.1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.1.2.2 ครู จำนวน 259 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (2-Stage Sampling) ขั้นแรก ทำการแบ่งขนาดของโรงเรียนออกเป็น 4 กลุ่มตามเกณฑ์ขนาดสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง

และขนาดเล็ก จากนั้นในขั้นตอนที่สอง จึงทำการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับฉลากเลือก ได้แก่ โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย (ขนาดใหญ่พิเศษ) การสุ่มเลือกครูมาจำนวน 65 คน โรงเรียนวัดหัวขจรเข้วิทยาคม และ โรงเรียนคงทองวิทยา (ขนาดใหญ่) โรงเรียนด่านช้างวิทยา และ โรงเรียนบางดีวิทยา (ขนาดกลาง) ทำการสุ่มเลือกครูจาก โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางออกมาขนาดละ 65 คน โรงเรียนวังหว่าราษฎร์สามัคคี โรงเรียนบางหลวงวิทยา และ โรงเรียนบางแม่หม้ายราษฎร์รังสฤษดิ์ (ขนาดเล็ก) จึงทำการสุ่มเลือกครูจากทั้ง 4 โรงเรียน นำออกมาจำนวน 64 คน ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 กรอบการสุ่มตัวอย่าง

ขนาดโรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	ผู้บริหาร	ครู	ผู้บริหาร	ครู
ขนาดใหญ่พิเศษ	35	855	5	65
ขนาดใหญ่	37	713	5	65
ขนาดกลาง	82	811	5	65
ขนาดเล็ก	24	307	6	64
รวม	2,864 คน		280 คน	

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยทำการปรับปรุงขึ้น โดยพิจารณาจากเครื่องมือที่มีผู้วิจัยมาก่อนภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) โดยสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการรับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน จำนวน 24 ข้อ ประกอบด้วย

- 1) ด้านการครองตน จำนวน 8 ข้อ

2) ด้านการครองคน จำนวน 8 ข้อ

3) ด้านการครองงาน จำนวน 8 ข้อ

ลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าระดับคะแนนของช่วงน้ำหนัก ซึ่งมีความหมายดังนี้

1 หมายถึง ระดับของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง ระดับของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับน้อย

3 หมายถึง ระดับของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับปานกลาง

4 หมายถึง ระดับของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับมาก

5 หมายถึง ระดับของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) ตามกระทรวงศึกษา (2548, น. 18) จำนวน 6 ข้อตอน รวม 30 ข้อ

1) ชั้นเตรียมการ จำนวน 5 ข้อ

2) ชั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ จำนวน 5 ข้อ

3) ชั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา จำนวน 5 ข้อ

4) ชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด จำนวน 5 ข้อ

5) ชั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง จำนวน 5 ข้อ

6) ชั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินการ จำนวน 5 ข้อ

ลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าระดับคะแนนของช่วงน้ำหนัก ซึ่งมีความหมายดังนี้

1 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธอยู่ในระดับน้อย

3 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธอยู่ในระดับปานกลาง

4 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธอยู่ในระดับมาก

5 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพและมีความเที่ยง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.2.2.1 ศึกษาเอกสารแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

3.2.2.2 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเป็นมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบตรวจสอบรายการ

3.2.2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลกำหนดขอบเขตเนื้อหา เพื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหา และกรอบความคิดของการวิจัย

3.2.2.4 นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา การใช้ภาษาให้ถูกต้องสมบูรณ์

3.2.2.5 นำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหารการศึกษา และด้านวัดผลประเมินผล จำนวน 5 ท่าน รวบรวมรายชื่อผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ต้องลักษณะ บุญธรรม สังกัด ภาควิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 2) อาจารย์บรรเลง สระมูล สังกัด ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 3) นางอุบลวรรณ จำจร ผู้อำนวยการโรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
- 4) นางนงนุช สวัสดิผล ครู โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
- 5) นายเอกชัย สุขเคหา ครู โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

เพื่อตรวจสอบความตรงซึ่งได้แก่ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC (Index of Item Objective Congruence)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC	หมายถึง	ดัชนีความสอดคล้อง
$\sum R$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
N	หมายถึง	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดเกณฑ์ การพิจารณาความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

+1 เมื่อ ผู้เชี่ยวชาญสนใจในข้อคำถามนั้นมีความตรงตามเนื้อหา

0 เมื่อ ผู้เชี่ยวชาญไม่สนใจในข้อคำถามนั้นมีความตรงตามเนื้อหา

-1 เมื่อ ผู้เชี่ยวชาญสนใจในข้อคำถามนั้นไม่ตรงตามเนื้อหา

เกณฑ์การพิจารณาเลือกข้อคำถามพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ไม่น้อยกว่า 0.50 และต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามมีค่าระหว่าง 0.80–1.00

มีค่า 0.80 จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ตอนที่ 2 ข้อ 1, 6, 8, 9, 11, 18, 19, 26, 28 และ
ตอนที่ 3 ข้อ 29, 30

มีค่า 1.00 จำนวน 43 ข้อ ได้แก่ ตอนที่ 2 ข้อ 2, 3, 4, 5, 7, 10, 12, 13, 14, 15,
16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30 และ
ตอนที่ 3 ข้อ 7-28

3.2.2.6 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาและไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ พบว่าแบบสอบถามของข้อคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น 0.962 และข้อคำถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.968 มีความเหมาะสมที่จะใช้แบบสอบถามได้จริง

3.2.2.7 ดำเนินการปรับปรุงและตรวจสอบความถูกต้องให้เรียบร้อยอีกครั้งก่อนนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีสำรวจ โดยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

3.3.1 ติดต่อประสานงานกับงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บข้อมูลการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและแบบสอบถามการวิจัยส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสุพรรณบุรี และนครปฐม ด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 280 ชุด โดยมีระยะเวลาการตอบแบบสอบถาม 4 สัปดาห์

3.3.3 เก็บรวบรวมและติดตามแบบสอบถามจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและรอรับทางไปรษณีย์ ได้กลับคืนมาทั้งหมด จำนวน 280 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นจำนวนที่เท่ากับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3.3.4 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง และคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามที่ส่งไปยังสถานศึกษาทั้ง 50 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 280 ฉบับ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการดังนี้

3.4.1 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check list) นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นรายชื่อวิเคราะห์คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

3.4.2 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ด้าน ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึก และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อทราบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 อยู่ในระดับใด แล้วนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาแปลความหมาย รายข้อ

รายด้าน และความหมายในภาพรวม การแปลผล ค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ ของช่วงระดับคะแนน (Class Interval) (บุญชม ศรีสะอาด, 2555) 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4.3 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 เกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ซึ่งเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale)
มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึก และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ มาแปลความหมาย รายข้อ รายด้าน
และความหมายในภาพรวม การแปลผลค่าเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ ของช่วงระดับคะแนน (Class Interval)
5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2555) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4.4 นำข้อมูลที่ได้แปลความหมายของการส่งผลระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ (Regression Analysis Enter Method)

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

3.5.1 สถิติพื้นฐาน

3.5.1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

3.5.1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

3.5.1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

3.5.2 สถิติที่ใช้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น

3.5.3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

3.5.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ (Regression Analysis Enter Method)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไป จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การรับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถิพุทธของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลและตัวแปร ค่าสถิติ ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้แทนตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	หมายถึง	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	หมายถึง	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที (t-distribution)
S.E.b	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนของสัมประสิทธิ์ตัวพยากรณ์
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	หมายถึง	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
b	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
B	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์ที่ปรับค่าเป็นตัวแปรมาตรฐาน
p	หมายถึง	ความน่าจะเป็น (probability) ของความคลาดเคลื่อนในการทดสอบสมมติฐาน

r	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
X	หมายถึง	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
X_1	หมายถึง	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน
X_2	หมายถึง	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองคน
X_3	หมายถึง	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงาน
Y	หมายถึง	คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
y'	หมายถึง	คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ที่ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
Zy	หมายถึง	คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ที่ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
SS	หมายถึง	ค่าผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐานแต่ละตัวยกกำลังสอง
MS	หมายถึง	ค่าความแปรปรวน
df	หมายถึง	ชั้นของความอิสระ
F	หมายถึง	ค่าสถิติแจกแจงแบบเอฟ
VIF	หมายถึง	ค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน
Tolerance	หมายถึง	ค่าความคงทนของการยอมรับ

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 280 ชุด ได้รับคืนแบบสอบถามที่ถูกต้องและสมบูรณ์ครบ จำนวน 280 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามโดยจำแนกตามสถานภาพทั่วไป ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์รับผิดชอบโครงการโรงเรียน วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

n = 280		
สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	85	30.40
หญิง	195	69.60
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	70	25.00
31 – 40 ปี	80	28.60
41 - 50 ปี	59	21.10
มากกว่า 51 ปี	71	25.40
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	178	63.60
ปริญญาโท	101	36.10
ปริญญาเอก	1	0.40
สถานภาพ		
ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการโรงเรียน	19	6.80
หัวหน้างาน/ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	16	5.70
ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ครูผู้สอน	245	87.50
ประสบการณ์การทำงาน		
ต่ำกว่า 5 ปี	78	27.90
5 – 10 ปี	55	19.60
11 – 15 ปี	24	8.60
16 – 20 ปี	26	9.30
มากกว่า 21 ปี	97	34.60

ตารางที่ 4.1 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

n = 280		
สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การรับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ		
ต่ำกว่า 5 ปี	83	29.60
5 – 10	25	8.90
มากกว่า 10 ปี	16	5.70
ไม่ได้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ	156	55.70
รวม	280	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.60 เป็นผู้มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.60 รองลงมาคือ ผู้มีอายุมากกว่า 51 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.40 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ร้อยละ 63.60 ร้อยละ 36.10 และ 0.40 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่ในสถานภาพครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ครูผู้สอน ร้อยละ 87.50 มีประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.60 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.90 และเป็นผู้ไม่ได้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.70 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.60

4.3 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการครองตน ด้านครองคน และด้านการครองงาน

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม

n = 280

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านการครองตน	4.43	0.55	มาก
ด้านการครองคน	4.33	0.64	มาก
ด้านการครองงาน	4.38	0.59	มาก
เฉลี่ยรวม	4.38	0.55	มาก

จากตารางที่ 4. 2 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.33–4.43 โดยภาพรวมเห็นว่ามีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.38, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ด้านการครองตน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.43, S.D.=0.55) รองลงมาคือ ด้านการครองงาน ($\bar{X}$ =4.38, S.D.=0.59) และด้านการครองคน ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.64) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในแต่ละด้านเป็นรายข้อจะได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.3 – 4.5

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองตน

n = 280

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มาโดยตลอด	4.30	0.79	มาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ต่อผู้ร่วมงานเสมอ	4.41	0.64	มาก
3. ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาทุกครั้ง ที่โรงเรียนจัดกิจกรรม	4.53	0.61	มากที่สุด

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองตน (ต่อ)

n = 280			
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
4. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	4.44	0.72	มาก
5. ผู้บริหารสถานศึกษารักษาระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย	4.50	0.64	มาก
6. ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการอยู่เสมอ	4.50	0.64	มาก
7. ผู้บริหารสถานศึกษาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องเหมาะสมทุกครั้ง	4.28	0.75	มาก
8. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความรู้ ความสามารถมาพัฒนางานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้อย่างดีเสมอ	4.41	0.70	มาก
เฉลี่ยรวม	4.42	0.55	มาก

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองตน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.28–4.53 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาทุกครั้ง ที่โรงเรียนจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.61) uly ประเด็นที่เหลือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษารักษาระเบียบวินัย และเคารพกฎหมายซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการอยู่เสมอ ($\bar{X}=4.50$, S.D.=0.64) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.72) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องเหมาะสมทุกครั้ง ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.75)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร

สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองคน

n = 280

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองคน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ผู้บริหารสถานศึกษามีไมตรีที่ดีต่อทุกคน	4.43	0.75	มาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับฟังและเปิดโอกาสให้ผู้อื่น ร่วมแสดงความคิดเห็นเสมอ	4.29	0.84	มาก
3. ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของบุคลากร ในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน	4.24	0.83	มาก
4. ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานให้บุคลากรในโรงเรียน ตามความรู้ความสามารถ	4.27	0.79	มาก
5. ผู้บริหารสถานศึกษาคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อบุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอ	4.32	0.75	มาก
6. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักคุณธรรมในการพิจารณา ผลงานเสมอ	4.21	0.89	มาก
7. ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเป็นประจำ	4.59	0.57	มาก
8. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีกิจกรรมพัฒนาบุคลากร ในโรงเรียนเป็นประจำทุกปี	4.30	0.80	มาก
เฉลี่ยรวม	4.33	0.64	มาก

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองคน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.21–4.59 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.64) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเป็นประจำ ($\bar{X}$ =4.59, S.D.=0.57) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีไมตรีที่ดีต่อทุกคน ($\bar{X}$ =4.43, S.D.=0.75) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักคุณธรรมในการพิจารณาผลงานเสมอ ($\bar{X}$ =4.21, S.D.=0.89)

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร

สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองงาน

n = 280

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงาน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ผู้บริหารสถานศึกษาตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น	4.45	0.69	มาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานโดยยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก	4.41	0.76	มาก
3. ผู้บริหารสถานศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเสมอ	4.37	0.71	มาก
4. เมื่อเกิดปัญหาผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว	4.35	0.72	มาก
5. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมอย่างสม่ำเสมอ	4.47	0.66	มาก
6. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทำวิจัย และนำเสนอผลงานเป็นประจำ	4.29	0.71	มาก
7. ผู้บริหารสถานศึกษายกย่อง เชิดชูผู้มีผลงานดีเด่นให้สาธารณชนรับรู้อย่างต่อเนื่อง	4.38	0.71	มาก
8. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษาให้แก่ครูและบุคลากรที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.30	0.79	มาก
เฉลี่ยรวม	4.38	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านการครองงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.29–4.47 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.38, S.D.=0.59) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ =4.47, S.D.= 0.66) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาตั้งใจปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น ($\bar{X}$ =4.45, S.D.=0.69) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด

คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทำวิจัย และนำเสนอผลงานเป็นประจำ ($\bar{X}$ =4.29, S.D.=0.71)

4.4 ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ขั้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ขั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ขั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง และขั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวม

			n = 280
คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ	$\bar{X}$	S.D	การแปลผล
1. ขั้นเตรียมการ	4.22	0.66	มาก
2. ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ	4.41	0.57	มาก
3. ขั้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา	4.24	0.62	มาก
4. ขั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด	3.95	0.82	มาก
5. ขั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง	4.18	0.70	มาก
6. ขั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	4.09	0.77	มาก
เฉลี่ยรวม	4.18	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.95–4.41 โดยภาพรวมเห็นว่ามีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.18, S.D.=0.60) เมื่อพิจารณารายขั้นตอน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน โดยขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ($\bar{X}$ =4.41, S.D.=0.57) รองลงมาคือ ขั้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา

($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.62) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ขึ้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.82)

เมื่อวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในแต่ละด้านเป็นรายชื่อจะได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.7 - 4.12

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นเตรียมการ

n = 280			
คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ชั้นเตรียมการ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. โรงเรียนประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และในห้องเรียนทุกห้อง	3.97	1.06	มาก
2. โรงเรียนจัดสภาพโรงเรียนให้บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด	4.38	0.71	มาก
3. โรงเรียนสนับสนุนให้ครูและนักเรียนทุกคนปฏิบัติธรรมเป็นประจำ	4.34	0.81	มาก
4. โรงเรียนจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธแก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนทราบอย่างสม่ำเสมอ	4.19	0.85	มาก
5. โรงเรียนบูรณาการพุทธธรรมในหลักสูตรสถานศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	4.21	0.82	มาก
เฉลี่ยรวม	4.22	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นเตรียมการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.97–4.38 โดยภาพรวมเห็นว่ามีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.66) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดสภาพโรงเรียนให้บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.71) รองลงมา คือ โรงเรียนสนับสนุนให้ครูและนักเรียนทุกคนปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.81) และ

ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ โรงเรียนประถมศึกษาพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และในห้องเรียนทุกห้อง ($\bar{X}=3.97$, S.D.=1.06)

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ

n = 280			
คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ชั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	4.27	0.71	มาก
2. โรงเรียนนิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา มาสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	4.37	0.87	มาก
3. โรงเรียนจัดกิจกรรมเชิดชูคุณความดีของนักเรียนเป็นประจำ	4.34	0.79	มาก
4. โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันดูแลและพัฒนา สถานที่ และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ	4.48	0.63	มาก
5. โรงเรียนจัดกิจกรรมเนื่องในวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นประจำ	4.57	0.69	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.41	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.27-4.57 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมเนื่องในวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.69) รายประเด็นที่เหลือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันดูแลและพัฒนา สถานที่ และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.63) รองลงมาคือ โรงเรียนนิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา มาสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.87) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.71)

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ขึ้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา

คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ขึ้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนทุกคน รักษาศีล 5	4.34	0.79	มาก
2. ครูทุกกลุ่มสาระฯจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง	4.42	0.66	มาก
3. โรงเรียนจัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้ เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	4.23	0.79	มาก
4. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ที่นำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิด วิเคราะห์ทุกกลุ่มสาระฯ	4.13	0.76	มาก
5. ผู้บริหาร ครู และนักเรียนทุกคนสวดมนต์แปลทุกวันพระ	4.09	0.98	มาก
เฉลี่ยรวม	4.24	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิปุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ขึ้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.09–4.42 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครูทุกกลุ่มสาระฯ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.66) รองลงมาคือ โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนทุกคนรักษาศีล 5 ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.79) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนทุกคนสวดมนต์แปลทุกวันพระ ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.98)

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด

n = 280

คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ชั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. โรงเรียนได้รับการตรวจเยี่ยม ติดตามผลจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง	4.00	0.91	มาก
2. โรงเรียนได้รับคำชี้แนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ จาก สพฐ. อย่างสม่ำเสมอ	3.90	0.92	มาก
3. โรงเรียนได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง	3.90	0.93	มาก
4. โรงเรียนได้รับคู่มือ หรือสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียน วิถิพุทธจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง	3.88	0.93	มาก
5. โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณให้ครูและนักเรียนได้ดำเนิน กิจกรรมตามแนววิถิพุทธ	4.01	0.90	มาก
เฉลี่ยรวม	3.95	0.82	มาก

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง
3.88–4.01 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.82) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามี
ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนสนับสนุน
งบประมาณให้ครูและนักเรียนได้ดำเนินกิจกรรมตามแนววิถิพุทธ ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.90) รองลงมาคือ
โรงเรียนได้รับการตรวจเยี่ยม ติดตามผลจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.91) และประเด็น
ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนได้รับคู่มือหรือสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธจาก
 สพฐ. อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.93)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการปรับปรุงและพัฒนา
ต่อเนื่อง

n = 280			
คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ชั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. โรงเรียนมีแนวทางการแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอย่างชัดเจน	4.15	0.80	มาก
2. โรงเรียนมอบหมายให้ครูรับผิดชอบโครงการอย่างชัดเจน เสมอมา	4.24	0.79	มาก
3. โรงเรียนจัดอบรมพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับแนวทางการ พัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้แก่ครูทุกคน	4.15	0.87	มาก
4. โรงเรียนจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด ชุมชนอยู่เสมอ	4.24	0.77	มาก
5. โรงเรียนนำคำชี้แนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ จาก สพฐ. มาดำเนินการปรับปรุง และพัฒนาอย่างเห็น ได้ชัด	4.12	0.82	มาก
เฉลี่ยรวม	4.18	0.70	มาก

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.12–
4.24 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.70) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามีค่าเฉลี่ย
อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนมอบหมายให้ครูรับผิดชอบ
โครงการอย่างชัดเจนเสมอมา ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.79) และโรงเรียนจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์
ระหว่างบ้าน วัด ชุมชนอยู่เสมอ ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.77) รองลงมาคือโรงเรียนมีแนวทางการแก้ไข และ
พัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างชัดเจน ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.80) และโรงเรียนจัดอบรม
พัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้แก่ครูทุกคน($\bar{X}=4.15$,
S.D.=0.87) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนนำคำชี้แนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน
โรงเรียนวิถีพุทธจาก สพฐ. มาดำเนินการปรับปรุง และพัฒนาอย่างเห็น ได้ชัด ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.82)

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการประเมินผลและ
เผยแพร่ผลการดำเนินงาน

n = 280			
คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ชั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. โรงเรียนวัด และประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นประจำทุกปี	4.14	0.87	มาก
2. โรงเรียนรายงานผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธแก่ สพฐ. อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	4.21	0.76	มาก
3. โรงเรียนจัดทำวารสาร โรงเรียน เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินการตามโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธเป็นประจำ ทุกปีการศึกษา	4.00	0.93	มาก
4. โรงเรียนนำผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธมาวางแผน ล่วงหน้าเสมอ	3.99	0.90	มาก
5. โรงเรียนจัดเก็บผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธอย่างเป็น ระเบียบ ง่ายต่อการนำมาใช้ในรอบปีต่อไป	4.10	0.85	มาก
เฉลี่ยรวม	4.09	0.77	มาก

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ชั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่
ระหว่าง 3.99–4.21 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.77) เมื่อพิจารณารายประเด็น
พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนรายงานผล
การดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธให้แก่ สพฐ. อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.79) รองลงมาคือ
โรงเรียนวัดและประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธเป็นประจำทุกปี ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.87)
และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนนำผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธมาวางแผน
ล่วงหน้าเสมอ ($\bar{X}=3.99$, S.D.=0.90)

4.5 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งขนาดสถานศึกษาสามารถแบ่งได้ 4 ขนาด ดังนี้ ขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 0-120 คน) ขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ 121-600 คน) ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 601-1,500 คน) และขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียนตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป)

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ขนาดเล็ก	4.31	0.48	มาก
2. ขนาดกลาง	4.33	0.56	มาก
3. ขนาดใหญ่	4.47	0.63	มาก
4. ขนาดใหญ่พิเศษ	4.39	0.54	มาก
เฉลี่ยรวม	4.38	0.55	มาก

n = 280

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.38–4.47 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา โดยขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขนาดใหญ่ ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.63) รองลงมาคือ ขนาดใหญ่พิเศษ ($\bar{X}$ =4.39, S.D.=0.54) และขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ขนาดเล็ก ($\bar{X}$ =4.31, S.D.=0.48)

ตารางที่ 4.14 ตรวจสอบค่าความแปรปรวน (ANOVA) ระหว่างกลุ่ม (Between Groups) และภายในกลุ่ม (Within Groups) ของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

	SS	df	MS	F	Sig
Between Groups	1.040	3	.347	1.133	.336
Within Groups	84.423	276	.306		
Total	85.463	279			

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4.6 ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา

ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ขนาดเล็ก	4.13	0.62	มาก
2. ขนาดกลาง	4.16	0.59	มาก
3. ขนาดใหญ่	4.33	0.61	มาก
4. ขนาดใหญ่พิเศษ	4.10	0.59	มาก
เฉลี่ยรวม	4.18	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.10–4.33 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา โดยขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขนาดใหญ่ ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.61) รองลงมาคือ ขนาดกลาง ($\bar{X}$ =4.16, S.D.=0.59) และขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ขนาดใหญ่พิเศษ ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.59)

ตารางที่ 4.16 ตรวจสอบค่าความแปรปรวน (ANOVA) ระหว่างกลุ่ม (Between Groups) และภายในกลุ่ม (Within Groups) ของคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

	SS	df	MS	F	Sig
Between Groups	2.267	3	.756	2.076	.104
Within Groups	100.459	276	.364		
Total	102.726	279			

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4.7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยนำตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน (X_1) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองคน (X_2) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงาน (X_3) และ คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ (Y) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ตารางที่ 4.17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

	X ₁	X ₂	X ₃	Y
X ₁	1.00			
X ₂	0.836	1.00		
X ₃	0.757	0.811	1.00	
Y	0.558	0.612	0.620	1.00

P < 0.05

จากตารางที่ 4.17 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกคู่ มีค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง 0.558–0.620 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ไปหาคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด ได้แก่ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงานกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ($r=0.620$) รองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองคนกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ($r=0.612$) และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตนกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ($r=0.558$) ตามลำดับ ซึ่งทั้ง 3 คู่ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกคู่

4.8 ผลการวิเคราะห์หาค่าถดถอยของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับ คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม ศึกษา เขต 9

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อมูลจากแบบสอบถามของตัวอย่างตามข้อตกลงเบื้องต้นของการ
ใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอย ดังนี้

4.8.1 ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มีมาตราวัดเป็น Interval ซึ่งกำหนดเป็นมาตรฐานค่า
(rating scale) มี 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale)

4.8.2 ข้อมูลของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสุ่มมาจากประชากรที่มีการแจกแจงปกติใน
การเก็บข้อมูลจากตัวอย่าง จำนวน 280 คน

4.8.3 ตรวจสอบค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าคงที่ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความ
คลาดเคลื่อน (Residual) = .216 และมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Sig. = .000)

ตารางที่ 4.18 ค่าความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อน

Model	SS	Df	MS	F	Sig.
Regression	43.214	3	14.405	66.804	.000
Residual	59.512	276	.216		
Total	102.726	279			

ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยการตรวจสอบจากค่าความคงทนของการ
ยอมรับ (tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (VIF) ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ตรวจสอบจากค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) และค่าปัจจัยการขยายตัว
ของความแปรปรวน (VIF)

ตัวแปร	tolerance	VIF
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองตน	0.283	3.539
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองคน	0.227	4.412
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองงาน	0.322	3.102

จากตารางที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) มากกว่า 0.2 และมีค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (VIF) น้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีลักษณะเป็น Multicollinearity คือ ไม่เกิดความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554, น. 468)

ตารางที่ 4.20 ค่าสมการการถดถอยพหุคูณพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

ตัวแปร	b	S.E.b	B	t	sig
Constant	1.161	0.234		4.965	0.000
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองตน (X ₁)	0.070	0.094	0.064	0.739	0.460
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคน (X ₂)	0.261	0.091	0.276	2.870	0.004
พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองงาน (X ₃)	0.361	0.084	0.348	5.317	0.000

R = 0.649, R² = 0.421

จากตารางที่ 4.20 แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.649 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.421 หมายถึง ตัวพยากรณ์ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้ร้อยละ 42.10

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์รายด้าน แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีอำนาจพยากรณ์มากที่สุด คือ ด้านการครองงาน (X₃) โดยค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.348 รองลงมาคือ ด้านการครองคน (X₂) โดยค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.276 ส่วนด้านการครองตน (X₁) สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารจัดการ

โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.064 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$y' = 1.161 + .070(X_1) + .261(X_2) + .361(X_3)$$

และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$Zy = .064 (X_1) + .276 (X_2) + .384 (X_3)$$

เมื่อพิจารณาจากสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน อธิบายได้ดังนี้

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงาน (X_3) ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ (Y) ในทางบวก กล่าวคือ หากพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงาน (X_3) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมาตรฐาน จะทำให้คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ (Y) มีค่าเพิ่มขึ้น 0.421 หน่วยมาตรฐาน เมื่อควบคุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอื่นๆ ให้คงที่

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองคน (X_2) ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ (Y) ในทางบวก กล่าวคือ หากพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองคน (X_2) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมาตรฐาน จะทำให้คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ (Y) มีค่าเพิ่มขึ้น 0.276 หน่วยมาตรฐาน เมื่อควบคุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอื่นๆ ให้คงที่

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน (X_1) ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ (Y) ในทางบวก กล่าวคือ หากพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน (X_1) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยมาตรฐาน จะทำให้คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ (Y) มีค่าเพิ่มขึ้น 0.064 หน่วยมาตรฐาน เมื่อควบคุมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอื่นๆ ให้คงที่

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สรุปได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในทางบวก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 50 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,864 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 178 คน และครูผู้สอนจำนวน 2,686 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 8 มิถุนายน 2558)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*power ด้วยขนาดอิทธิพล (Effect Size) เท่ากับ 0.25 โอกาสของความคลาดเคลื่อน (Error Prob) เท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ เท่ากับ 0.95 จำนวนตัวแปรทำนาย 4 ตัว คำนวณขนาดที่เหมาะสมได้เท่ากับ 280 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงออกแบบการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมกับประชากรทั้ง 50 สถานศึกษา จำนวน 280 คน ผู้วิจัยจึงออกแบบในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้จึงใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิธีการ

สุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (2-Stage Sampling) จึงได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และครู จำนวน 259 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยทำการปรับปรุงขึ้น โดยพิจารณาจากเครื่องมือที่มีผู้วิจัยมาก่อนภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ แบ่งเป็น 3 ตอน จำนวน 60 ข้อ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 30 ข้อ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามและประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การรับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถิพุทธของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแจกแจงความถี่และคำนวณร้อยละ

2. วิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์เกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. วิเคราะห์ถดถอยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยการหาค่าสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ด้วยวิธีนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.38–4.47 โดย

ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 เมื่อพิจารณารายด้านของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 รองลงมาคือ ขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 และขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48

5.1.2 ผลการศึกษาคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 แบ่งตามขนาดสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.10–4.33 โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 รองลงมาคือ ขนาดกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 และขนาดสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ขนาดใหญ่พิเศษมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

5.1.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.649 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.421 หมายถึง ตัวพยากรณ์ทุกตัวร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้ร้อยละ 42.10 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์รายด้าน แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีอำนาจพยากรณ์มากที่สุด คือ ด้านการครองงาน (X_1) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยการพยากรณ์เท่ากับ 0.348 รองลงมาคือ ด้านการครองคน (X_2) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยการพยากรณ์เท่ากับ 0.276 ส่วนด้านการครองตน (X_3) สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ได้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.50

5.2 การอภิปรายผล

จากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

5.2.1 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก สอดคล้องกับ สลิลทิพย์ ชูชาติ (2556, น. 121) ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน ต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน

ตามทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้ความสำคัญในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ คุณธรรม ภาวะผู้นำ อีกทั้งสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการจัดให้มีหลักสูตรการฝึกอบรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษา โดยต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเข้ารับตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องผ่านหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติที่ดี ความรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การนิเทศ การสร้างขวัญกำลังใจ และการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา มุ่งเน้นคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยดำเนินการอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ หากผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติงานในระดับที่กำหนดให้ผู้ผู้นั้นออกจากราชการ รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิ์สอบคัดเลือก เพื่อดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้อำนวยการสถานศึกษา รวมไปถึงการประเมินเพื่อเลื่อนวิทยฐานะทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษา โดยกำหนดให้มีการประเมินด้านการรักษาวินัย คุณธรรม จริยธรรม ประสพการณ์ คุณภาพ และการปฏิบัติงาน ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและจรรยาบรรณด้วย (2552, น. 50-51) อีกทั้งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้บัญญัติข้อกำหนดวินัยให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ยึดถือเป็นแบบแผนในการควบคุมความประพฤติของตนเอง และควบคุมความประพฤติผู้ใต้บังคับบัญชาให้ประพฤติดี ละเว้นการประพฤติปฏิบัติในทางไม่ชอบไม่ควร ใช้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การประพฤติปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ในการเสริมสร้างวินัย และพัฒนาให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีวินัย ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาในการรักษาวินัย ฝึกอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีวินัย สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีวินัย และดำเนินการอย่างอื่นที่จะเสริมสร้างและพัฒนาเจตคติ

จิตสำนึก และพฤติกรรมของผู้ได้บังคับบัญชา จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา

5.2.2 คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พลชัย ชุมปัญญา (2551, น. 134-138) ที่ศึกษาเรื่องผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 3 โดยจำแนกตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ธนวัฒน์ จักขุ (2551, น. 132-141) ได้ศึกษาเรื่อง ความสำเร็จในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 พบว่า เมื่อทำการเปรียบเทียบความสำเร็จในการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ปรากฏว่าสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความสำเร็จในการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ วิชาญ สมยา (2552, น. 92-95) ที่ศึกษาสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตามทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ เพราะก่อนที่สถานศึกษาจะเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธนั้นต้องได้รับการประเมินสภาพโรงเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน และโรงเรียนวิถิพุทธก็เป็นโรงเรียนปกติทั่วไปที่เน้นนำหลักธรรมของพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น จึงทำให้ผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญร่วมมือ โดยผู้บริหารสถานศึกษามีการชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษา (นัยนา เจริญผล, 2552, น. 103) อีกทั้งเมื่อเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธแล้วแต่ละโรงเรียนจะได้รับคู่มือแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธจากกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดกรอบตัวชี้วัดเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกขนาดสถานศึกษา ทั้งอาจเป็นผลมาจากการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ.2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดให้มีการปฏิรูปองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษา โดยยึดหลักการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่นๆ จึงส่งผลให้สถานศึกษามีความพร้อมในด้านทรัพยากรทางการศึกษาทั้งด้านบุคลากร สื่อ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษา ตลอดจนงบประมาณที่เพียงพอ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกขนาดสถานศึกษา

5.2.3 จากผลการวิจัยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงาน มีอำนาจพยากรณ์มากที่สุด รองลงมา พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองคน และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน สามารถพยากรณ์คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธได้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอภิปรายได้ดังนี้

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองงาน มีอำนาจพยากรณ์มากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับความสำเร็จของงานมากที่สุด อาจเนื่องมาจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา โดยประเมินจากคุณภาพการปฏิบัติงานหรือผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ว.วชิรเมธี (2550, น. 92) ที่กล่าวว่า หลักธรรมของการครองงานนั้น คือ หลักธรรมที่ส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จ หลักธรรมที่ว่านี้คือ อิทธิบาท 4 ซึ่งก็แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา และสอดคล้องกับ พระมหานูญมี มาลาวชิโร (2550, น. 19) ที่กล่าวว่า การครองงาน หมายถึง ศิลปะการทำงานอย่างมีความสุขและได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย การครองงานให้สำเร็จและเป็นสุขนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตน ส่งผลทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า หลักธรรมและพฤติกรรมกรมการ

ครองตนเป็นเพียงการพัฒนาตนเองเท่านั้น มิได้มีผลต่อการปฏิบัติงานโดยตรง อีกทั้งผู้ได้บังคับบัญชาสังเกตเห็นผลของการปฏิบัติได้ยาก ซึ่งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการครองตน เช่น นาคกรณธรรม คือ ธรรมที่เป็นที่หนึ่ง คุณธรรมที่ทำให้คนเราทำตนให้เป็นที่ยิ่งของตน ชั้นดิโสรจ์จะ คือ ธรรมอันทำให้งาม หมายถึง ธรรมซึ่งช่วยตกแต่งกาย วาจา ใจของคนให้งาม มีความสุภาพเรียบร้อย มีมารยาทเรียบร้อยน่านับถือ เป็นการช่วยส่งเสริมให้ความงามที่มีอยู่เด่นขึ้น ทำให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ สอดคล้องกับ จรินทร์ ศรีวรสาร (2557, น. 23-26) ที่กล่าวว่า การครองตน หมายถึง การสำรวมระวังรักษาดตนให้ดำรงอยู่ในคุณความดี เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนไปในทางที่ดีที่ชอบ ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งเพียงการพัฒนาตนเท่านั้น สอดคล้องกับ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2555, น. 1) ที่กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ในจรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดี การมีวินัยในตนเอง มีความขยันหมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์ เป็นผู้พัฒนาตนเองให้ทันต่อสังคมอยู่เสมอ อย่่างไรก็ตามแม้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการครองตนจะส่งผลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พฤติกรรมด้านนี้ก็มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการดำเนินงาน โรงเรียนพุทธ

กล่าวได้ว่า พฤติกรรมการบริหารมีความสำคัญต่อคุณภาพการดำเนินงาน โรงเรียนพุทธซึ่ง สอดคล้องกับ นัยนา เจริญผล (2552, น. 109) ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญต่อหลักคุณธรรมน้อยกว่าหลักความรับผิดชอบ และหลักความโปร่งใส ทั้งนี้อาจเนื่องจากองค์กรหรือ โรงเรียนและส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อการบริหารการศึกษา มากกว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการครองตน โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีการบริหารแบบมีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการครองงาน ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามากที่สุด แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการครองงานนั้น มีอิทธิพลมากต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีส่วนสำคัญมากในการพัฒนาให้

ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านการครองงานสูงขึ้น เนื่องจากหากผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตนตามหลักการครองงานอย่างสม่ำเสมอแล้วจะนำไปสู่คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดกิจกรรมหรือฝึกอบรมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมการครองงาน อันได้แก่ อิทธิบาท 4 ซึ่งหมายถึง ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อันเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความสำเร็จ พร้อมทั้งประพฤติปฏิบัติงานในหน้าที่และนอกเหนือหน้าที่อย่างเต็มใจ มีความรับผิดชอบ มีความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อดทนพากเพียรพยายามแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยจิตใจที่จดจ่อ พร้อมทั้งยึดหลักคุณภาพงานคู่คุณภาพคนเป็นแนวปฏิบัติ ดังนั้น การพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการครองงานที่สูงขึ้นจะส่งผลให้คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับอีกด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

5.3.2.1 ควรศึกษาบทบาทของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

5.3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยในการบริหารงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

5.3.2.3 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการครองงานที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *โรงเรียนวิถีพุทธ การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. สืบค้นจาก <http://www.vitheeбудdha.com/main.php?url=school>.
- กิตติศักดิ์ ผกาทอง. (2551). *ภาวะผู้นำตามแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เกษม สุทธิคุณ. (2556). *กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).*
- จรินทร์ ศิริวารสาร. (2557). *พฤติกรรมในการครองตน ครองคน ครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).*
- ชมรมสภาพัฒนาการศึกษไทย. “การปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21”. สืบค้นจาก <http://www.peerapanasupon.com/wp-content/uploads/2014/08/การปฏิรูปการศึกษาไทยในศตวรรษที่-21small-size.pdf>.
- ชวลิต พลราษฎร์. “แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียน”, [ออนไลน์]. สืบค้นจาก: <http://www.mtk.ac.th/person/chawalit/pawat/>. [สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2559].
- ดวงธิดา พุตระกูล. (2554). *กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ ในอำเภอปากพลี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).*
- ทรงศักดิ์ แอ๊ดสกุล. (2552). *สภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี).*
- ธนวัฒน์ จักขุ. (2551). *ความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร).*

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธวัชชัย ยวงคำ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).
- นาวิน เหมือนแสง. (2553). การบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- นัยนา เจริญผล. (2552). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).
- บรรเจอดพร รัตนพันธ์. (2547). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ. กรุงเทพฯ: อูษาการพิมพ์.
- บุญตา ไส้เลิศ. (2550). บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).
- ปณิดา ดาผาวัน. (2554). สภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของผู้บริหารและครู สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม).
- ปาริชาติ สติภา, ภูวดล จุลสุคนธ์ และ ฐาปกรณ์ แก้วเงิน. (2558). การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 5. ในการประชุมสัมมนาวิชาการราชภัฏนครสวรรค์ ครั้งที่ 1. น. 263.
- ปรีชา อยู่ภักดี. (2551). การศึกษาการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).
- พรศักดิ์ ทับทิมหิน. (2551). การปฏิบัติตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏมุกดาหาร).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พลชัย ชุมปัญญา. (2551). ผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สกลนคร เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมล คีมทอง.
_____. (2548). ผู้การศึกษาแนวพุทธ. กรุงเทพฯ: องค์การขนส่งสินค้าและพัสดุ (ร.ส.พ.).
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.
- _____. (2547). ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ:
ระฆังทอง.
- _____. (2547). รู้หลักก่อนแล้วค่อยศึกษาและสอนให้ได้ผล. กรุงเทพฯ: องค์การขนส่งสินค้าและ
พัสดุ (ร.ส.พ.).
- พระมหาบุญมี มาลาวิชโร. (2550). ครองตน ครองคน ครองงาน. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มจี.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2547). โรงเรียนวิถีพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมถป ถิรปญฺโญ. (2554). ภาวะผู้นำของเยาวชนตามหลักมรชาวธรรม 4: กรณีศึกษาโรงเรียน
หล่มสักวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พุทธทาสภิกขุ. (2546). ศิลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- เพียรพันธุ์ กิจพาณิชย์เจริญ. (2552). ศึกษาสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนต์รี, มิเกลกา
ไรชาบาล.
- ภาวिका ธาราศรีสุทธิ. (2551). ภาวะผู้นำและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. [ม.ป.ป.]. “การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ”. สืบค้นจาก <http://www.vitheeuddha.com/main.php?urlabout&code=08>
- ลภภัทร พลสิทธิ์. (2551). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 1-7. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- ว.วชิรเมธี. (2551). คนสำราญ งานสำเร็จ (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- วิชาญ สมยา. (2552). การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).
- วิชัย ม่วงจิน. (2551). สภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).
- วิเชียร บุญกล้า. (2550). การศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์).
- สีวพร พิลาพันธ์. (2555). พฤติกรรมด้านการครองตน การครองคน และการครองงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- สนอง วรอุไร. (2556). จริยธรรมสำหรับผู้บริหารและธรรมภิบาล. สมุทรปราการ: ชุมทองอุตสาหกรรมและการพิมพ์.
- สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. [ม.ป.ป.]. “มาตรฐานการประกอบวิชาชีพ”. สืบค้นจาก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/content/view.php?mid=136&did=1193>.
- สลิลทิพย์ ชูชาติ. (2556). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุภัทสร รองแหยม. (2552). พฤติกรรมผู้นำในการครองตน ครองคน และครองงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).
- สุรชาติ อินแปลง. (2550). การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1: กรณีศึกษาโรงเรียนทิวน้อย. (การศึกษาระดับปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- สุริพร โพธิ์ภักดี. (2558). สมรรถนะการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 8.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2547). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: องค์การขนส่งสินค้าและพัสดุ (ร.ส.พ.).
- _____. (2548). ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2554 -2559. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9. (2558). ข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. สุพรรณบุรี. [ม.ป.พ.].
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. [ม.ป.พ.]. “ข้อมูลโรงเรียนวิถีพุทธ”. สืบค้นจาก <http://www.moeva.obec.go.th.eva49>.
- อาคม มากมีทรัพย์. (2557). จริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- Biskin, Donald, Hosdinson Kenneth. (1997). An Experimental test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas Found in Children's Literatures on Moral Reasoning. *The Elementary School Journal*, 77(5).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Bridges, M., T. (1992). **Teacher perceptions of school effectiveness and principal vision.** Dissertation Abstract International, 53/3,669.
- Hillton, J., M. (1978). **The Relationship between the Level of Moral Judgement of High school Student and Their Level of Interpersonal Trust.** Dissertation Abstracts International, 39/3375-A.
- Hoy, W., K., & Miskel, C., G. (2001). **Education administration: The research, practice** (6th ed.). Singapore: McGraw Hill.
- Lanier, Stephanie Pridgen. (1993). **Promoting Moral and Conceptual Development in Rural Able scents (Moral Development Rural Students Peer Facilitators).** Dissertation Abstracts International, 196-198.
- Larson, V., C. (2003). **Student perceptions of Moral development at three liberal arts institutions,** (Ph.D. Dissertation, Kansas state University). Dissertation Abstract International, 64/1555-A.
- Magnuson, W., C. (1971). **The Characteristics of Successful school Business Managers.** Dissertation Abstracts International.
- Mirirre, D. (2005). **Education for mindfulness : From the diary of a monk.** (Ed.D. Dissertation, Simon Fraser University, Canada). Dissertation Abstracts Internation, 66/2090 –A.
- Phisalaphong, R. (2003). **Teacher practice, curriculum, and children' s moral development in Buddhist temple preschools in Thailand.** (Ed.D. Dissertation, University of North Texas). Dissertation Abstracts International, 63/4216-A.
- Rice, W., L. (1991). **Leadership behavior of element school principle and teachers in five central Savannah River area school districts in Geor.** Dissertation Abstracts International, 52(2), 378-A.
- Ried, R. (1965). Moral and Spiritual Values to Teach or not to Teach. **Journal of Secondary Education, 40.**
- Stogdill, R, M. (1977). Personal Factors Associated with Leadership. **Journal of Applied Psychology, 46(06), 746-A.**

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Stueber, R. (2000). **The Characteristics of an Effective Lutheran High School Administrator**.
Dissertation Abstracts International, 61(2), 61-05A.
- Wilson, J., T. (2001). **Moral development of Japanese and American kindergarten-aged Children : A comparative study**. (Ed.D. Dissertation, The University of Memphis).
Dissertation Abstracts International, 62/2024-A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ต້องลักษณ์ บุญธรรม อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
2. อาจารย์ บรรเลง สระมูล อาจารย์ประจำภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. นางอุบลวรรณ ขำขจร ผู้อำนวยการ โรงเรียน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 9
4. นางนงนุช สวัสดิ์พิศ ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 9
5. นายเอกชัย สุขเคหา ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 9

ภาคผนวก ข

- หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม งานบัณฑิตศึกษา โทร. 025493209

ที่ ศธ 0578.02 /1844

วันที่ 11 สิงหาคม 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ต้องลักษณะ บุญธรรม

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้รับอนุมัติจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร.ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้แก่ นางสาวพรรณประภา ใจดี เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.นพดล พรามณี)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม งานบัณฑิตศึกษา โทร. 025493209

ที่ ศร 0578.02 /1844.1

วันที่ 11 สิงหาคม 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์บรรเลง สระมูล

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้รับอนุมัติจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร.ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้แก่ นางสาวพรรณประภา ใจดี เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.นพดล พรามณี)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

ที่ ศธ 0578.02 / 0563

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ต.คลองหก อ.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12110

11 สิงหาคม 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวพรรณประภา ใจดี

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้รับอนุมัติจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร.ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้แก่ นางสาวพรรณประภา ใจดี เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพดล พรามณี)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

งานบัณฑิตศึกษา
โทร. 02 5493209
โทรสาร 02 5493209

ที่ ศธ 0578.02 / 0563.1

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ต.คลองหก อ.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12110

11 สิงหาคม 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นางนงนุช สวัสดิ์ผล

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้รับอนุมัติจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร.ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างยิ่ง จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้แก่ นางสาวพรรณประภา ใจดี เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพดล พรามณี)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 02 5493209

โทรสาร 02 5493209

ที่ ศธ 0578.02 / 0563.2

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ต.คลองหก อ.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12110

11 สิงหาคม 2559

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายเอกชัย สุขเคหา

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ได้รับอนุมัติจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร.ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างดียิ่ง จึงขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้แก่ นางสาวพรรณประภา ใจดี เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.นพดล พรามณี)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

งานบัณฑิตศึกษา
โทร. 02 5493209
โทรสาร 02 5493209

โรงเรียนบางลำโพง
เลขที่..... 813
วันที่..... 2/11/59
เวลา.....

ที่ ศธ 0578.02 / 0736. 4

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ต.คลองหก อ.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12110

26 ตุลาคม 2559

เรื่อง ขออนุญาตคราะให้นักศึกษาปริญญาโทเข้าเก็บข้อมูล
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบางลำโพง

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กำลังจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิทย์พุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร.ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในกรณีนี้ คณะฯ จึงขออนุญาตคราะจากท่านให้ นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาปริญญาโท เข้าเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในงานวิจัยดังกล่าว โดยนักศึกษจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานเกี่ยวกับวันและเวลาเข้าสัมภาษณ์เก็บข้อมูลต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอ ผู้อำนวยการโรงเรียน
ชื่อพรามณและพิจารณา
อ.เทคโนโลยีราชมงคล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.พรพล พรามณ)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

- 2 พ.ย. 2559

2/11/59

-ทราบ
-สอบคุณสมบัติพร้อม

15/11/59

-สอบคุณสมบัติพร้อม

งานบัณฑิตศึกษา
โทร. 02 5493209
โทรสาร 02 5493209

โรงเรียนด้านข้างวิทยา
เลขที่ 1651
วันที่ 8 พ.ย. 59
เวลา 08.00 46

ที่ ศธ 0578.02 / 0736-3

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ต.คลองหก อ.คลองหลวง
จ.ปทุมธานี 12110

26 ตุลาคม 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาปริญญาโทเข้าเก็บข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนด้านข้างวิทยา

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กำลังจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร.ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในกรณี คณะฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาปริญญาโท เข้าเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในงานวิจัยดังกล่าว โดยนักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานเกี่ยวกับวันและเวลาเข้าสัมภาษณ์เก็บข้อมูลต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

- (เพื่อโปรดทราบ)
 (แจ้ง กองงานบุคคล)
 ทิวารณาสั่งการ
วันที่ 8 เดือน พ.ย. พ.ศ. 59
ดร.นพดล

(ดร.นพดล พรมณี)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 02 5493209

โทรสาร 02 5493209

8 ธ.ค. 59

ที่ ศธ 0578.02 /

คณะกรรมการอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ต. คลองหก อ. คลองหลวง
จ. ปทุมธานี 12110

26 ตุลาคม 2559

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาปริญญาโทเข้าเก็บข้อมูล

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวังหัวราษฎร์สามัคคี

เนื่องด้วย นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีกำลังจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชยมศึกษา เขต 9 โดยมี ดร. ปริญญา มีสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในกรณี คณะฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ นางสาวพรรณประภา ใจดี นักศึกษาปริญญาโท เข้าเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในงานวิจัยดังกล่าว โดยนักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อประสานงานเกี่ยวกับวันและเวลาเข้าสัมภาษณ์เก็บข้อมูลต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. นกตล ◦ พรานมณี)

หัวหน้างานบัณฑิตศึกษา ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

งานบัณฑิตศึกษา

โทร. 02 5493209

โทรสาร 02 5493209

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ประกอบด้วย ข้อคำถามทั้งสิ้น 60 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน จำนวน 24 ข้อ และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ 24 ข้อ โดยใช้เวลาในการทำแบบสอบถามประมาณ 5 นาที

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนาจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 2) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ โดยแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ของการวิเคราะห์ข้อมูลขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำให้ครบทุกข้อทั้งสามตอน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวพรรณประภา ใจดี

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ
  - 1.1 ( ) ชาย
  - 1.2 ( ) หญิง
2. อายุปัจจุบัน (มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
  - 2.1 ( ) ต่ำกว่า 30 ปี
  - 2.2 ( ) 31 – 40 ปี
  - 2.3 ( ) 41 – 50 ปี
  - 2.4 ( ) 51 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
  - 3.1 ( ) ปริญญาตรี
  - 3.2 ( ) ปริญญาโท
  - 3.3 ( ) ปริญญาเอก
  - 3.4 ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....
4. สถานภาพ
  - 4.1 ( ) ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
  - 4.2 ( ) หัวหน้างาน/ผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ
  - 4.3 ( ) ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/ครูผู้สอน
5. ประสบการณ์การทำงาน (มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
  - 5.1 ( ) ต่ำกว่า 5 ปี
  - 5.2 ( ) 5 – 10 ปี
  - 5.3 ( ) 11 – 15 ปี
  - 5.4 ( ) 16 – 20 ปี
  - 5.5 ( ) 21 ปีขึ้นไป
6. ประสบการณ์การรับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ (มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)
  - 6.1 ( ) ต่ำกว่า 5 ปี
  - 6.2 ( ) 5 – 10 ปี
  - 6.3 ( ) 10 ปี ขึ้นไป
  - 6.4 ( ) ไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ
  - 6.5 ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

คำชี้แจง : โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามแล้วพิจารณาในแต่ละข้อตามความคิดเห็นของท่านแล้ว

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียว

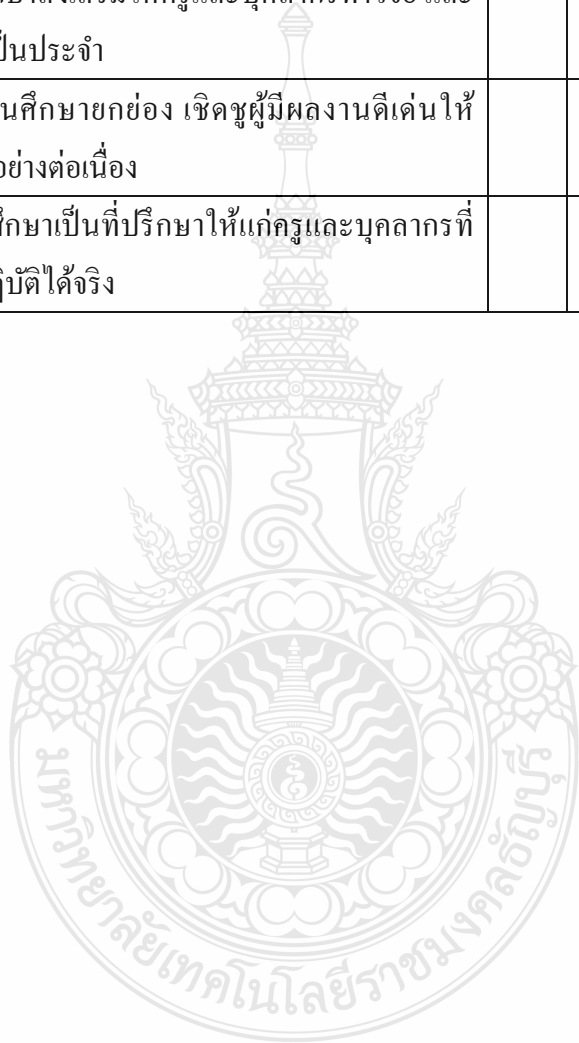
- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อคำถาม	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด.....น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
การครองตน					
1. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มาโดยตลอด					
2. ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ต่อผู้ร่วมงานเสมอ					
3. ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาทุกครั้ง ที่โรงเรียนจัดกิจกรรม					
4. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					
5. ผู้บริหารสถานศึกษารักษาระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย					
6. ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาทาง วิชาการอยู่เสมอ					
7. ผู้บริหารสถานศึกษาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องเหมาะสมทุกครั้ง					
8. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความรู้ ความสามารถมาพัฒนางาน ในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้อย่างดีเสมอ					

ข้อคำถาม	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด.....น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
การครองคน					
9. ผู้บริหารสถานศึกษามีไมตรีที่ดีต่อทุกคน					
10. ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับฟังและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นร่วมแสดงความคิดเห็นเสมอ					
11. ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของบุคลากรในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน					
12. ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานให้บุคลากรในโรงเรียนตามความรู้ ความสามารถ					
13. ผู้บริหารสถานศึกษาคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอ					
14. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักคุณธรรมในการพิจารณาผลงานเสมอ					
15. ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเป็นประจำ					
16. ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีกิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพบุคลากรในโรงเรียนเป็นประจำทุกปี					
การครองงาน					
23. ผู้บริหารสถานศึกษาดังใจปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น					
24. ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานโดยยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก					
25. ผู้บริหารสถานศึกษาค้นคว้า หาความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเสมอ					
26. เมื่อเกิดปัญหาผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว					

ข้อคำถาม	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด.....น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
27. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมอย่างสม่ำเสมอ					
28. ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทำวิจัย และนำเสนอผลงานเป็นประจำ					
29. ผู้บริหารสถานศึกษายกย่อง เชิดชูผู้มีผลงานดีเด่นให้สาธารณชนรับรู้อย่างต่อเนื่อง					
30. ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษาให้แก่ครูและบุคลากรที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง					

ตอนที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

คำชี้แจง : โปรดอ่านข้อความในแบบสอบถามแล้วพิจารณาในแต่ละข้อตามความคิดเห็นของท่านแล้ว

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียว

- 5 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ				
	มากที่สุด.....น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
ขั้นเตรียมการ					
1. โรงเรียนประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และในห้องเรียนทุกห้อง					
2. โรงเรียนจัดสภาพโรงเรียนให้บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสียดัด ระบายน้ำ สิ่งมอมเมาทุกชนิด					
3. โรงเรียนสนับสนุนให้ครูและนักเรียนทุกคนปฏิบัติธรรมเป็นประจำ					
4. โรงเรียนจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธแก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนทราบอย่างสม่ำเสมอ					
5. โรงเรียนบูรณาการพุทธธรรมในหลักสูตรสถานศึกษา และแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้					
ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ					
6. ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน					
7. โรงเรียนนิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญภูมิปัญญาทางพุทธศาสนา มาสอนนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ					

ข้อคำถาม	ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ				
	มากที่สุด.....น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
8. โรงเรียนจัดกิจกรรมเชิดชูคุณความดีของนักเรียนเป็นประจำ					
9. โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันดูแลและพัฒนาสถานที่ และสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ					
10. โรงเรียนจัดกิจกรรมเนื่องในวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นประจำ					
ขั้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา					
11. โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนทุกคนรักษาศีล 5					
12. ครูทุกกลุ่มสาระฯจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง					
13. โรงเรียนจัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประจำโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง					
14. โรงเรียนจัดการเรียนรู้ที่นำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ทุกกลุ่มสาระฯ					
15. ผู้บริหาร ครู และนักเรียนทุกคนสวดมนต์แปลทุกวันพระ					
ขั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด					
16. โรงเรียนได้รับการตรวจเยี่ยม ติดตามผลจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง					
17. โรงเรียนได้รับคำชี้แนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธจาก สพฐ. อย่างสม่ำเสมอ					
18. โรงเรียนได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง					
19. โรงเรียนได้รับคู่มือ หรือสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง					
20. โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณให้ครูและนักเรียนได้ดำเนินกิจกรรมตามแนววิถีพุทธ					

ข้อคำถาม	ระดับคุณภาพการบริหารจัดการ				
	มากที่สุด.....น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
ขั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง					
21. โรงเรียนมีแนวทางการแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธอย่างชัดเจน					
22. โรงเรียนมอบหมายให้ครูรับผิดชอบโครงการอย่างชัดเจน เสมอมา					
23. โรงเรียนจัดอบรมพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับแนวทางการ พัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธให้แก่ครูทุกคน					
24. โรงเรียนจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด ชุมชนอยู่เสมอ					
25. โรงเรียนนำคำชี้แนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ จาก สพฐ. มาดำเนินการปรับปรุง และพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด					
ขั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน					
26. โรงเรียนวัด และประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เป็นประจำทุกปี					
27. โรงเรียนรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธแก่ สพฐ. อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง					
28. โรงเรียนจัดทำวารสารโรงเรียน เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธเป็นประจำ ทุกปีการศึกษา					
29. โรงเรียนนำผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธมาวางแผน ล่วงหน้าเสมอ					
30. โรงเรียนจัดเก็บผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธอย่างเป็น ระเบียบง่ายต่อการนำมาใช้ในรอบปีต่อไป					

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง
ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อความกับเนื้อหา (IOC)

ตอนที่ 2 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อ	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	การครองตน								
1.	ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมมาโดยตลอด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2.	ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงานเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3.	ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาทุกครั้งที่โรงเรียนจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4.	ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5.	ผู้บริหารสถานศึกษารักษาระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6.	ผู้บริหารสถานศึกษาให้บริการประชุม อบรม สัมมนาทางวิชาการ อยู่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7.	ผู้บริหารสถานศึกษาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องเหมาะสมทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
8	ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ความรู้ ความสามารถมาพัฒนางานใน หน้าที่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ อย่างดีเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	การครองคน								
9	ผู้บริหารสถานศึกษามีไมตรีที่ดี ต่อทุกคน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับฟังและ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นร่วมแสดง ความคิดเห็นเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	ผู้บริหารสถานศึกษาเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของบุคลากรในโรงเรียน อย่างเท่าเทียมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงาน ให้บุคลากรในโรงเรียนตามความรู้ ความสามารถ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	ผู้บริหารสถานศึกษาคิดริเริ่มสร้าง สรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ บุคลากรในโรงเรียนอยู่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักคุณธรรม ในการพิจารณาผลงานเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความร่วมมือ ในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนเป็นประจำ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มี กิจกรรมพัฒนาคุณภาพบุคลากร ในโรงเรียนเป็นประจำทุกปี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	การครองงาน								
17	ผู้บริหารสถานศึกษาตั้งใจปฏิบัติงาน งานในหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานโดย ยึดหลักผลประโยชน์ของส่วนรวม เป็นหลัก	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	ผู้บริหารสถานศึกษาค้นคว้า หาความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการ ปฏิบัติงานเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	เมื่อเกิดปัญหาผู้บริหารสถานศึกษา สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรม อย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทำวิจัย และนำเสนอ ผลงานเป็นประจำ	+1	-1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	ผู้บริหารสถานศึกษายกย่อง เชิดชู ผู้มีผลงานดีเด่นให้สาธารณชนรับรู้ อย่างต่อเนื่อง	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
24	ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษา ให้แก่ครูและบุคลากรที่สามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้

ตอนที่ 3 คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

ข้อ	คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
	ขั้นเตรียมการ								
25	โรงเรียนประดิษฐานพระพุทธรูป ประจำโรงเรียน และในห้องเรียน ทุกห้อง	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
26	โรงเรียนจัดสภาพโรงเรียนให้ บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	โรงเรียนสนับสนุนให้ครูและ นักเรียนทุกคนปฏิบัติธรรมเป็น ประจำ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	โรงเรียนจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถี พุทธแก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนทราบอย่าง สม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	โรงเรียนบูรณาการพุทธธรรมใน หลักสูตรสถานศึกษา และแผนการ จัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการ เรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	ขั้นการดำเนินการจัดสภาพและ องค์ประกอบ								
30	ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดการ เรียนรู้โดยเชื่อมโยงกับชีวิต ประจำวัน	-1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้

ข้อ	คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
31	โรงเรียนนิมนต์พระสงฆ์หรือเชิญ ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนามาสอน นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
32	โรงเรียนจัดกิจกรรมเชิดชูคุณความดี ของนักเรียนเป็นประจำ	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
33	โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียน ร่วมกันดูแลและพัฒนา สถานที่ และ สิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
34	โรงเรียนจัดกิจกรรมเนื่องในวันพระ และวันสำคัญทางพุทธศาสนาเป็น ประจำ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	ขั้นการดำเนินการพัฒนาตามระบบ ไตรสิกขา								
35	โรงเรียนจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ ครู บุคลากรและนักเรียนทุกคน รักษาศีล 5	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
36	ครูทุกกลุ่มสาระฯจัดการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
37	โรงเรียนจัดให้นักเรียนไปเรียนรู้ที่ วัดหรือศาสนสถานที่ใช้เป็นแหล่ง เรียนรู้ประจำโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
38	โรงเรียนจัดการเรียนรู้ที่นำ หลักธรรมมาเป็นฐานในการคิด วิเคราะห์ทุกกลุ่มสาระฯ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	คุณภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
39	ผู้บริหาร ครู และนักเรียนทุกคน สวดมนต์แปลทุกวันพระ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	ชั้นการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด								
40	โรงเรียนได้รับการตรวจเยี่ยม ติดตามผลการดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
41	โรงเรียนได้รับคำชี้แนะเกี่ยวกับการ ดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธจาก สพฐ. อย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
42	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนด้าน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
43	โรงเรียนได้รับคู่มือ หรือสิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับการดำเนินงาน โรงเรียน วิถีพุทธจาก สพฐ. อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
44	โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณให้ ครูและนักเรียนได้ดำเนินกิจกรรม ตามแนววิถีพุทธ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
	ชั้นการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง								
45	โรงเรียนมีแนวทางการแก้ไข และ พัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียน วิถีพุทธอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
46	โรงเรียนมอบหมายให้ครูรับผิดชอบ โครงการอย่างชัดเจนเสมอมา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อ	คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียน วิถีพุทธ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
47	โรงเรียนจัดอบรมพัฒนาศักยภาพ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการ ดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธให้แก่ครู ทุกคน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
48	โรงเรียนจัดกิจกรรมเชื่อมความ สัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด ชุมชน อยู่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
49	โรงเรียนนำคำชี้แนะเกี่ยวกับการ ดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธจาก สพฐ. มาดำเนินการปรับปรุง และ พัฒนาอย่างเห็นได้ชัด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
ขั้นการประเมินผลและเผยแพร่ผล การดำเนินงาน									
50	โรงเรียนวัด และประเมินผลการ ดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธเป็น ประจำทุกปี	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	ใช้ได้
51	โรงเรียนรายงานผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธแก่ สพฐ. อย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
52	โรงเรียนจัดทำวารสาร โรงเรียน เพื่อ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนิน การตาม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นประจำทุกปีการศึกษา	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้

ข้อ	คุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียน วิถีพุทธ	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ คนที่					รวม	เฉลี่ย	แปลผล
		1	2	3	4	5			
53	โรงเรียนนำผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธมาวางแผน ล่วงหน้าเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
54	โรงเรียนจัดเก็บผลการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธอย่างเป็นระเบียบ ง่ายต่อการนำมาใช้ในรอบปีต่อไป	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวพรรณประภา ใจดี
วัน เดือน ปีเกิด 9 มิถุนายน 2528
ที่อยู่ 205/21 ม.4 ต.บางบัวทอง อ.บางบัวทอง จ.นนทบุรี 11000
การศึกษา ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยบูรพา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ประสบการณ์การทำงาน
พ.ศ. 2554 - 2556 ครูผู้ช่วย โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5 จังหวัดสุพรรณบุรี
พ.ศ. 2557 -2559 ครู คศ.1 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 5 จังหวัดสุพรรณบุรี
พ.ศ. 2559 –ปัจจุบัน ครู คศ.1 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” จังหวัดชลบุรี
โทรศัพท์ 081-4464478
อีเมล polly_096@hotmail.com

